

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ปรัชญา เจริญชีพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

**EFFECTIVENESS OF THE BUDDHIST WAY OF LIFE
SCHOOL MANAGEMENT OF SATRIWITTHAYA 2 SCHOOL
UNDER THE ROYAL PATRONAGE OF HRH
THE PRINCESS ROYAL MOTHER**

PRACHYA JAROENCHEEP

**A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for
Master of Education Program in Educational Administration
Academic Year 2018**

Copyright of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

ชื่อเรื่อง ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของ
โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ชื่อผู้วิจัย ปรัชญา เจริญชีพ

สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ หลาบมาลา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พนัส จันทร์ศรีทอง)

..... กรรมการและเลขานุการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ศรีหามิ)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ชื่อเรื่อง	ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
ชื่อผู้วิจัย	ปรัชญา เจริญชีพ
สาขาวิชา	การบริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 501 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับมากที่สุดโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทั้งโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดลักษณะ

ทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ และด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการเกี่ยวคู่สัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ประสิทธิผล การบริหารจัดการ โรงเรียนวิถิพุทธ

Title **Effectiveness of the Buddhist way of life school management of Satriwitthaya 2 School under Patronage the Princess Royal mother**

Author **Prachya Jaroencheep**

Program **Educational Administration**

Major Advisor **Assistant Professor Dr.Kisda Pongpittaya**

Co-Advisor **Assistant Professor Dr.Sarayuth Setthakhajorn**

Academic Year **2018**

ABSTRACT

The purpose of this research were to study and compare four aspects of student's opinions toward effectiveness of administration by Buddhist Way of life School, in Satriwitthaya 2 School under the royal patronage of Her Royal Highness The Princess Mother.The participants of this study were 501 teachers and students of Satriwitthaya 2 School under the royal patronage of Her Royal Highness The Princess Mother in Semester 2 of academic year 2558. Tool used in data Collection was the questionnaires with 5-likert scales. The statistics were analyzed by using percentage, mean, Standard Deviation and t-test Independent sample.

The research found out that

1. According to teachers' opinions, the effectiveness of administration by Buddhist Way of Life School rank high in overall and for each aspect.The aspect of the management of physical characteristics of the Buddhist Way of Life School has the highest mean, followed by the aspect of the relationship between the Buddhist Way of Life School and its community and the aspect of activities of the Buddhist Way of Life School, respectively. The lowest mean was in the aspect of teachers' development and the characteristics of teachers in the Buddhist Way of Life School as respectively. The students rank their opinions average in overall and for each aspect in the aspect of the relationship between the Buddhist way of life school and its community, they give the highest mean, followed by the management of physical characteristics of the Buddhist

Way of Life School and the aspect of activities of the Buddhist Way of Life School, respectively. The lowest mean was in the aspect of teachers' development and the characteristics of teachers in the Buddhist Way of Life School, as respectively.

2. The results after compared the opinions of both teachers and the students toward the effectiveness of administration by Buddhist Way of Life School reveal that the teachers and the students share similar beliefs in the aspects of activities of the Buddhist Way of Life School, physical characteristics of the Buddhist Way of Life School, and teachers' development and the characteristics of teachers in the Buddhist Way of Life School. However, for the differences in the aspect of the relationship between the Buddhist Way of Life School and the community, the opinions of the teachers and the students were statistically significant difference ($p = 0.05$).

Keywords : effectiveness, management, the Buddhist Way of Life School

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ก็ด้วยความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้ความเมตตา คำปรึกษา คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการดำเนินการวิจัยจนเป็นผลสำเร็จ

ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ให้ประสบการณ์ และคำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.ธีรช ไซยยศ ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี นางวาณี ชูพิพัฒน์ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ นางบุญสม เศรษฐธรรมฤทธิ์ รองผู้อำนวยการฝ่ายกลุ่มบริหารทั่วไป นางสุปราณี นิमितขัญกุล หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นางศุภางค์ ทิฐิธรรมพิทักษ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณทุกท่าน ทั้งคุณพ่อ คุณแม่ และครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจในการทำในสิ่งที่ตั้งใจ ครูอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอนให้มีความรู้และเป็นคนดี

สุดท้ายนี้ ขอยกความดี และบุญกุศลอันเกิดจากการทำวิจัยในครั้งนี้ ถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา อานิสงส์ใดอันจะพึงบังเกิดแก่ตัวผู้วิจัย ขอบุญนั้น ได้โปรดคุ้มครองทุกท่านที่ได้อ่านงานวิจัยนี้ ผู้ที่ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ ผู้ที่ทำงานเพื่อพระศาสนา ตลอดจนผู้มีคุณูปการทุกท่านที่ได้กล่าวมา จงประสบความสุข ความเจริญ ได้เข้าถึงซึ่งพระธรรมอันพระศาสดาได้ตรัสไว้ดีแล้วด้วยเทอญ

ปรัชญา เจริญชีพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ 1	
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
บทที่ 2	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ.....	19
บริบทของ โรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.....	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินการวิจัย	63
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	63
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
บทที่ 5	
สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	82
สรุปผลการวิจัย.....	82
อภิปรายผลการวิจัย.....	86
ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	96
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	97
ภาคผนวก ข หนังสือราชการ.....	99
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ.....	107
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	111
ภาคผนวก จ แบบตอบรับและบทความวิจัย.....	117
ประวัติผู้วิจัย.....	133

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	63
2	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของครูผู้ตอบแบบสอบถาม.....	67
3	แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม.....	68
4	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใน 4 ด้าน.....	69
5	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านกิจกรรมนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธ.....	70
6	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการจัดลักษณะทางกายภาพ โรงเรียนวิถีพุทธ.....	71
7	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการพัฒนาครู และคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ.....	72
8	แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านการถือกุศโลบาย โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน.....	74
9	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนใน 4 ด้าน.....	76
10	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนด้านกิจกรรมนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธ.....	76
11	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนด้านการจัดลักษณะทางกายภาพ โรงเรียนวิถีพุทธ.....	77
12	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนด้านการพัฒนาครู และคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ.....	79
13	เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนด้านการถือกุศโลบาย โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน.....	80
14	ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (ค่า IOC) ของแบบสอบถาม.....	107

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2	ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา จากหนังสือการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	20
3	รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ.....	27
4	การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ.....	28
5	ตราสัญลักษณ์โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ให้ตรงกับนโยบายการพัฒนาประเทศ บนพื้นฐานที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล บริบทของโรงเรียน ชุมชน ที่มีความสลับซับซ้อนและหลากหลายในแต่ละภูมิภาคของประเทศ เพื่อนำพาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญา ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกที่พัฒนาอย่างไร้ขีดจำกัด มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการพัฒนาในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสังคมระดับชาติ รวมไปถึงระดับนานาชาติ โดยมีองค์ประกอบด้านการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการพัฒนาศักยภาพ ของมนุษย์ เนื่องจากการศึกษาคือรากฐานของการดำเนินชีวิตในทุกช่วงวัย มนุษย์แต่ละคนจึงจำเป็นต้องมีพัฒนาการด้านการศึกษาเพื่อเสริมสร้างกระบวนการการพัฒนาทางสังคม (สุเมธ บุญมะยา, 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.289) ภาพรวมของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งจากประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุโรป และประเทศมหาอำนาจของโลก ยังคงเป็นไปเพื่อ สร้างโลกความได้เปรียบในการแข่งขันทรัพยากร เป็นการนำความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ ให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองที่แข็งแกร่งในการปกป้องทรัพยากรของกลุ่มตน จึง เป็นการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาคนให้มีปัญญาสามารถนำพาตนเองและสังคมประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จ แต่ก็มีใช้หนทางของการสร้างสังคมอุดมปัญญาที่สามารถแบ่งปันทรัพยากร ร่วมกันด้วยสันติ โดยอาศัยองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในมิติของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และมุ่งเน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์แบบองค์รวมได้อย่างแท้จริง (พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธรรม (ชยทศโต), 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.106) การศึกษายังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบต่อรักษายอดลักษณ์ของคนในชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามไว้ได้อีกด้วย ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่สามารถใช้รูปแบบเดียวกันกับนานาประเทศได้ทั้งหมด จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบท วัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรณ์ของคนที่มีอยู่ด้วย

ด้วยสาเหตุที่กล่าวมานี้ จึงมีการจัดประชุมหารือถึงเรื่อง “หลักสูตรใหม่ เด็กไทยพัฒนา” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น โดยได้พัฒนาโรงเรียนรูปแบบใหม่ 5 รูปแบบ

เพื่อจัดการเรียนรู้ตามปัจจัยการศึกษาที่มีความความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน รูปแบบที่หนึ่งได้แก่ โรงเรียนวิถีพุทธ คือ โรงเรียนที่การนำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน พัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ คู่ พังเป็น คือ ใช้ปัญญา และสร้างประโยชน์แท้จริงของชีวิต รูปแบบที่สองได้แก่ โรงเรียนในฝัน คือ โรงเรียนที่มุ่งจัดการศึกษาให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งด้านวิชาการ กระบวนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม เป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน เป็นต้นแบบในการพัฒนาให้กับโรงเรียนอื่นๆ รูปแบบที่สามได้แก่ โรงเรียนสองภาษา คือ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นด้านพัฒนาศักยภาพด้านภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียนเป็นพิเศษ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ผสมผสานกับความเป็นสากล รูปแบบที่สี่ได้แก่ โรงเรียนในกำกับของรัฐ คือ โรงเรียนที่มีอำนาจการตัดสินใจอย่างอิสระในด้านการบริหาร ทั้งด้านวิชาการ การเงิน บุคคล และบริหารทั่วไป ลดภาระด้านงบประมาณของรัฐ พัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ได้มาตรฐาน และรูปแบบที่ห้าได้แก่ โรงเรียนต้นแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร คือ โรงเรียนที่ใช้เทคโนโลยีด้าน ICT เข้ามาเป็นส่วนประกอบหลักในการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นหนึ่งในห้าของโรงเรียนที่ถูกพัฒนาขึ้น เป็นโรงเรียนที่มีแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสังคมไทยเป็นอย่างมากเพราะวัฒนธรรมด้านพฤติกรรมในภาพรวมของสังคมไทยมีหลักปฏิบัติและวิถีชีวิตแบบหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนที่ถูกต้อง ความเชื่อตลอดจนแนวปฏิบัติ ดนตามหลักศาสนาได้ซึมซาบอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน กล่าวได้ว่าสังคมไทยทุกระบบ ได้รับเอาความเชื่อทางศาสนามาเป็นแบบอย่างแห่งการดำเนินชีวิต จนก่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมทางพฤติกรรมขึ้นมา การปฏิบัติหรือกรอบแนวความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ศีลธรรม จรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรัชญา กฎหมาย ที่รับการปฏิบัติ สืบทอดกันมา มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยและวิถีการดำเนินชีวิตจนกลายมาเป็นรูปแบบเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชนชาติไทยที่ควรส่งเสริมพัฒนาอย่างเป็นสัมมาทิฐิและต่อเนื่อง ซึ่งแนวโน้มในกระบวนการพัฒนา ด้านทรัพยากรมนุษย์ ในทุกภาคส่วนจึงควรมีบทบาทในการนำแนวคิดด้านพุทธมาใช้เพื่อฝึกอบรมในกระบวนการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยต่อยอดองค์ความรู้ที่สามารถนำการปฏิบัติของทุกคนในชีวิตประจำวัน (สุเมธ บุญมะยา, 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.302) โรงเรียนวิถีพุทธ มีลักษณะสำคัญคือ เป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น

โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น คือ ใช้ปัญญา และสร้างประโยชน์แท้จริงของชีวิต การดำเนินการของสถานศึกษายังแสดงให้เห็นถึงการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม หรือ ปรโตโมสะ ให้นักเรียนรู้สึกได้ถึงความเป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยการซึมซับวัฒนธรรม แสวงปัญญา ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจะจัดผ่านระบบไตรสิกขาที่มีการบูรณาการในระบบการเรียนการสอน ทั้งศีล หรือพฤติกรรมในการปฏิบัติตนที่ดำรงในการดำรงชีวิตทั้งต่อตนเองและสังคม สมาธิ หรือด้าน การพัฒนาจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง สงบเยือกเย็น และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง มีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แยบคาย (โยนิโสมนสิการ) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.8) วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดที่มีจุดมุ่งหมายที่จะสกัดหรือกำจัดอวิชชา (ความไม่รู้) และบรรเทาตัณหา (ความอยาก) โดยตรง กล่าวคือ ผู้ที่รู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการย่อมจะมี ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เป็นผู้ที่คิดเป็น คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่ง จะเป็นทางที่เข้าถึงความจริงทั้งหลาย ทำให้รู้จักใช้สิ่งทั้งหลายให้เป็นประโยชน์ ถ้าบุคคลทุกคน คิดเป็นก็ย่อมคิด ในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ปล่อยใจให้หลงไหลเพลิดเพลิดในวัฒนธรรมจากภายนอกที่หลั่งไหลเข้ามา ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบัน มีการพัฒนาเทคโนโลยีในทุกด้าน ตลอดทั้งเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ความเจริญทางด้านวัตถุเป็นสิ่งเร้าช่วยให้บุคคลหลงไหลไปกับความช่วยวนต่างๆที่ผ่านเข้ามา ถ้าบุคคล คิดเป็นก็ย่อมเกิดปัญญา ไม่ปล่อยใจให้เพลิดเพลิดหลงไหล ในความสำเร็จต่าง ๆ ในโลกสมมติ กับเห็นคุณและโทษของมัน มีปัญญาในการสลัดสิ่งไม่ดี ออกไป อีกทั้งรู้จักคิดที่จะดำรงชีวิตให้ตั้งอยู่ในทิศทางที่เหมาะสม ส่งผลต่อความสุขสงบ ของชีวิต และถ้าทุกคนในสังคมยึดถือแนวความคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก็ย่อมส่งผลต่อความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมตลอดไป (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2555, น.178)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นสอนให้มนุษย์เกิดกระบวนการเรียนรู้และฝึกฝนตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เพื่อพัฒนาศักยภาพจากภายในสู่ภายนอก ภายใต้อิทธิพลแห่งความ เป็นไปตามกฎธรรมชาติ เพื่อให้บุคคลทุกคนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนตนเองให้บรรลุเป้าหมายทุกระดับของชีวิตได้ พระพุทธองค์จะทรงให้ความสำคัญในเรื่อง “จิต” เป็นอันดับแรก จากทุกหมวด ธรรม โดยเฉพาะในเรื่องปัจจุสมุปบาทที่เป็นหลักธรรมสำคัญสูงสุด ที่แสดงถึง เพราะความมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น” (สุเมธ บุญมะยา, 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.289) คุณสมบัติที่เป็นจุดประสงค์ของการเรียนรู้แนวพุทธธรรม คือ การที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ได้ ฝึกฝนตนเองตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา แล้วเป็นผู้ที่มีความรู้ดี รู้จริง รู้แจ้ง (วิชา) และเป็นผู้ที่

มีความประพฤติกดี (จรณะ) ความรู้ดีช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ลักษณะของความทุกข์เหตุของทุกข์ การดับทุกข์และทางที่นำไปสู่การดับทุกข์ (อริยสัจสี่) ส่วนความประพฤติกดีย่อมนำความเจริญไปพลุลย์มาสู่ผู้เรียนทั้งในแง่ของตนเอง และในแง่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ผู้ที่ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ย่อมมีอิสรภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขสงบที่แท้จริง จุดประสงค์ของการเรียนรู้หรือการฝึกหัดอบรมตนเองของพุทธศาสนิกชนคือการพัฒนาชีวิต และจิตใจของตนเองให้บรรลุอิสรภาพ คือหลุดพ้นจากความเขลา ความอยาก และการยึดมั่นถือมั่น มีสภาวะของจิตใจที่แจ่มใส สะอาด สว่าง สงบเย็น อันเป็นประโยชน์สูงสุดที่มนุษย์จะพึงมีพึงได้ จุดประสงค์การเรียนรู้ระดับนี้ เรียกว่า ประมวลประโยชน์ เป็นการหลุดพ้นจากวังวนของความทุกข์และประสบความสงบขั้นสูงสุด คือจิตมีสภาวะประกอบด้วย สันตะ (สงบ) ปณีตะ (ประณีต) สุทธิ (บริสุทธิ์) และเขมะ (ความเกษม) สภาวะเช่นนี้เรียกว่า นิพพาน(สุมน อมรวิวัฒน์, 2547, น.8) ดังนั้นโรงเรียนวิถิพุทธ จึงเป็นโรงเรียนที่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของไทยเป็นอย่างยิ่ง เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมของผู้เรียนสามารถขัดเกลากจิตใจของผู้เรียน ผ่านระบบการศึกษา ผลิตประชากรที่ดีมีคุณภาพสู่สังคม ช่วยลดปัญหาสังคม และยังช่วยสืบทอดเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงามของประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 มาตรา 6 ซึ่งกล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545, น.5) อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการของรัฐบาลข้อที่ 2 ที่กล่าวว่า “คนไทยต้องเป็นผู้มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ ห่วงดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน” และข้อที่ 11 ที่กล่าวว่า “คนไทยต้องเป็นผู้มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา”อีกด้วย

ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นไปทางด้านวิชาการ โดยมีการวัดผลความสำเร็จจากจำนวนนักเรียนที่สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัย ได้ หรือรางวัลที่ได้จากการประกวดแข่งขันต่างๆ ซึ่งเป็นการวัดจากนักเรียนที่มีความสามารถด้านวิชาการเพียงบางส่วน ยังมีนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่ยังประสบปัญหา ต้องการการพัฒนาในด้านต่างๆอีกหลายด้าน โดยเฉพาะด้านพฤติกรรม คุณลักษณะที่ดีของนักเรียน มารยาท เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ก็เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่ประสบกับปัญหานี้ เห็นได้จากมีนักเรียนบางส่วนที่มีการแต่งกายไม่เรียบร้อย มีปัญหาเรื่องความก้าวร้าว ขาดสัมมาคารวะ และมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่

ผ่านเกณฑ์การวัดลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนที่ยังมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในวิชาเรียนที่น้อยอยู่ ไม่มีชัดเจน เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ทางโรงเรียนจึงมีนโยบายที่จะปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อเพิ่มความเฉลียวฉลาดทางด้านอารมณ์ของผู้เรียน และแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียน พัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมให้มากกว่านี้ ประกอบกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ได้มีการจัดประชุมสัมมนาในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2558 ณ โรงเรียนเทพสิรินทร์ร่วมเกล้า โดยมีวัตถุประสงค์การประชุมเพื่อหารือถึงเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนในสังกัด และได้มองเห็นถึงคุณค่าความสำคัญของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธที่จะสามารถยกระดับคุณภาพจิตใจของผู้เรียน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ จึงเชิญชวนโรงเรียนในสังกัด ให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ให้ความสนใจ และสมัครเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธด้วย เพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ให้ผู้ที่จบการศึกษาออกไปจากโรงเรียน เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมและสติปัญญา ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธนั้นว่ามีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด เพื่อให้บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

สมมติฐานของการวิจัย

ครูกับนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. ครู จำนวน 225 คน
2. นักเรียน จำนวน 4,598 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 501 คน

1. ครู จำนวน 144 คน
2. นักเรียน จำนวน 357 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krecie & Morgan, 1970, p.608) ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 95 เปอร์เซนต์ โดยกำหนดทีละกลุ่ม จากนั้นใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

- 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็นครูและนักเรียน
- 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ใน 4 ด้าน คือ
 - 1) ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ
 - 2) ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ
 - 3) ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ
 - 4) ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
2. ผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ สำหรับโรงเรียนที่สนใจนำโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธมาใช้ในโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประสิทธิผล หมายถึง การปฏิบัติที่ได้ผลความสำเร็จของโครงการ หรือกิจกรรม ที่เป็นไปตามเป้าหมายที่บุคคล ทีมงาน หรือองค์กรได้กำหนดไว้

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การปฏิบัติที่ได้ผลความสำเร็จของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านพฤติกรรมครู ผู้บริหาร โรงเรียน และนักเรียน ด้านการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอน

การบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ให้เกิดประสิทธิภาพจัดการเรียนการสอน มีการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่

ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง ให้นักเรียนได้ฝึกคิดและปฏิบัติตน มีสติสัมปชัญญะกำกับในทุกขั้นตอนในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญา เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่สงบเรียบง่าย ใกล้เคียงธรรมชาติ มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรม และมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ

ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ทางพุทธธรรมอย่างแท้จริง เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นกัลยาณมิตรที่ดี พร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี และพร้อมช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนได้อย่างเต็มศักยภาพ

ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และสถาบันอื่นๆ ในชุมชน ในการระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนานักเรียนโรงเรียน และชุมชนในวิถีแห่งพุทธธรรม ให้เกิดความเจริญงอกงามและเกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

ครู หมายถึง ครูของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

นักเรียน หมายถึง นักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้พัฒนาผู้เรียน โดยเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนวิถีพุทธของกระทรวงศึกษาธิการ และเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาอัตลักษณ์โรงเรียนวิถีพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ถึงเรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ใน 4 ด้านคือ 1) ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ 3) ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ และ 4) ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

ตัวแปรอิสระ

สถานภาพ	
1.	ครู
2.	นักเรียน

ตัวแปรตาม

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	
1.	ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ
2.	ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ
3.	ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ และ
4.	ด้านการเชื่อมสัมพันธไมตรีโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาในเรื่องประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับดังนี้ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
3. บริบทของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

ความหมายของประสิทธิผล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความหมายใน 3 ลักษณะ คือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ของโรงเรียน และประสิทธิผลของโรงเรียนวิถีพุทธ ดังต่อไปนี้คือ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น.667) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จ หรือผลที่เกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546, น.87) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ หมายถึงการเปรียบเทียบ ค่าผลลัพธ์ (Outcomes) ของงานหรือโครงการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด

ดันน์ (Dunn, 1994, p.329) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพเป็นเกณฑ์สำหรับประเมินนโยบายสาธารณะ นโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิผลก็คือนโยบายที่สามารถบรรลุผลลัพธ์ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ในระดับสูง ดังนั้น ประสิทธิภาพจึงหมายถึงระดับการบรรลุผลลัพธ์ของนโยบายที่คาดหวังไว้นั้นเอง

ปีเตอร์ (Peter, 1996, p.16 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2543, น.12) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพ เป็นความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงานได้อย่างเหมาะสม ถูกทิศถูกทางและทำให้บรรลุผลได้

กิบสัน และคณะ (Gibson and other, 1982, p.812 อ้างถึงใน ภารดี อนันต์นารี, 2555, น.203) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพเป็นเรื่องของการกระทำใดๆ ที่มีความมุ่งหมายจะได้รับผลอะไรสักอย่างให้เกิดขึ้น การกระทำหรือความพยายามจะมีประสิทธิผลสูงต่ำเพียงใดขึ้นกับว่าผลที่ได้รับนั้น ตรง ครบถ้วน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และใช้พลังงานน้อยเพียงใด

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ คือ ผลสำเร็จของงานที่สำเร็จตรงตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541, น.3) กล่าวถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนว่าโรงเรียนที่บรรลุผลการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทุกด้านหรือนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ภารดี อนันต์นารี (2555, น.24) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้สำเร็จโดยสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและครูมีความพึงพอใจในการทำงาน

อุทัยวรรณ โชชื่น (2546, น.45) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพด้านการศึกษาและมีผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของโรงเรียน และตรงตามความต้องการของสังคม

อำภา ปิยารมย์ (2549, น.38) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้สำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้นำได้ใช้ความสามารถของใจผู้ได้บังคับบัญชาให้มาทำงานอย่างเสียสละ

ฮอย และ มิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p.398) ได้ให้ความหมายว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนว่า หมายถึง โรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นักเรียนมีทัศนคติทางบวก และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีและสามารถแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง ผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน ที่โรงเรียนได้กระทำสำเร็จตรงตามเป้าหมายอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน มีการพัฒนาทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เรียนต่อและประกอบอาชีพได้

ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียนวิถีพุทธ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดว่าโรงเรียนที่ดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธที่มีประสิทธิผลจะต้องผ่านตัวชี้วัด ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้านใหญ่ คือ ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ

ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ ในแต่ละด้าน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547, น.46-49)

มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดด้านปัจจัย (Input)

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยกำหนดเฉพาะปัจจัยสำคัญที่จะเป็นเงื่อนไขหลัก และส่งผลอย่างชัดเจนต่อการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ การพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินการพัฒนา ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาทั้งระบบ โดยมาตรฐานด้านปัจจัยที่สำคัญของโรงเรียนวิถิพุทธ คือ “โรงเรียนมีบุคลากรที่มีคุณลักษณะ ที่ดีในวิถิพุทธ มีการบริหารจัดการ มีหลักสูตร มีแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา”

รายละเอียดตัวชี้วัดด้านปัจจัย มีองค์ประกอบและข้อบ่งชี้ดังนี้

1. บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดี

1.1 ผู้บริหาร มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

1) มีวิถีชีวิตที่มีความสอดคล้องกันกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีล 5 และมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2) มีพรหมวิหารธรรมเป็นหลักประจำใจ

3) มีความซื่อสัตย์สุจริต และจริงใจในการทำงาน

4) มีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย นับถือและศรัทธาในพระพุทธศาสนา

1.2 ครู มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

1) มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องตรงกับหลักพุทธธรรม (ลด ละ เลิก อบายมุข) ถือศีลธรรม และปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี

2) มีพรหมวิหารธรรมในใจ มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดี มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามหลักของไตรสิกขา

3) รู้เข้าใจหลักการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา

1.3 ระบบ หลักสูตรสถานศึกษา ข้อบ่งชี้คุณภาพคือ หลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ บูรณาการพุทธธรรมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. สภาพแวดล้อมจัดอย่างรอบคอบ มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

2.1 จัดประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน และประจำห้องเรียน เหมาะสม

2.2 มีการจัดทำป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คุณธรรมจริยธรรมติดตามสถานที่ทั่วไปในบริเวณโรงเรียน

2.3 สภาพโรงเรียนมีความสะอาด ปลอดภัย สงบ ร่มรื่น เรียบง่าย ใกล้เคียงชุมชนชาติ

2.4 บริเวณโรงเรียนปราศจากอบายมุข ทุกประเภท

2. รายละเอียดตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) มีองค์ประกอบและข้อบ่งชี้ดังนี้

1. มีการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการกับ ใตรศึกษา

1.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

1) จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักธรรมหรือหลัก ใตรศึกษาไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และมีการเชื่อมโยงให้อยู่ในกิจกรรมชีวิตประจำวัน

2) ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และ แก้ปัญหา

3) จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

4) จัดกิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาทั้งในการเรียนการสอน และใน กิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน

1.2 การใช้สื่อและแหล่งเรียน

1) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

อยู่เสมอ

2) นิมนต์พระสงฆ์หรือเชษฐภคินีปัญญาทองพุทธศาสนาสอนนักเรียน สม่าเสมอ

3) จัดวัด หรือศาสนสถาน ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ ประจำของโรงเรียน

1.3 มีวัดและประเพณีผล ตามสภาพความเป็นจริง ด้วยวิธีการที่ครอบคลุม และหลากหลายตามหลักท้าวนา 4 ที่มีกาย สีล สมาธิ และปัญญา โดยมีจุดเน้นในการพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. มีการจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร “มีหลักการสอนใรู้ ทำให้ดูอยู่ให้เห็น” โดยมีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

2.1 มีการส่งเสริมวางตัวให้เป็นกัลยาณมิตร มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีการเคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีรอยยิ้ม มีเมตตาต่อกันและกันทั้งครูกับนักเรียน ครูกับครู นักเรียนกับนักเรียน และครูกับผู้ปกครอง

2.2 ส่งเสริมบรรยากาศ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สร้างสรรค์

2.3 ส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้อื่น

2.4 ส่งเสริม ยกย่อง เชิดชู ผู้ทำดี เป็นประจำ

3. กิจกรรมพื้น ฐานวิถีชีวิต มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ ฝึกฝนอบรมให้เกิดการกิน อยู่ ดู ฟัง (รู้เข้าใจเหตุผล จะได้ประโยชน์ตามคุณค่าแท้ ตามหลัก ใตรศึกษา)

3. รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Output) มุ่งเป้าประกอบและข้อบ่งชี้ดังนี้

พัฒนากาย ศีล จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ (ภาวนา 4)

3.1 กาย (กายภาพ) มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

- 1) มีการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 ที่เหมาะสม และมีความคุ้มค่า
- 2) มีการแต่งกายสะอาด เรียบร้อย
- 3) มีการใช้ชีวิตโดยไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

3.2 ศีล (สังคัม) มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

- 1) มีศีล เป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการดำรงชีวิต
- 2) มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา
- 3) มีการดำรงชีวิตด้วยความสุจริต สามารถพึ่งพาตนเองได้

3.3 จิต (จิตใจ/อารมณ์) มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

- 1) มีความกตัญญู รู้จักตอบแทนผู้มีพระคุณ
- 2) มีจิตใจ เมตตา กรุณา ต่อผู้อื่น
- 3) แสวงหาความรู้อย่างตั้งใจ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร
- 4) มีสุขภาพจิตดี อารมณ์แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน

3.4 ปัญญา มีข้อบ่งชี้คุณภาพคือ

- 1) มีศรัทธาที่มั่นคง และมีความเข้าใจที่ถูกต้องในพระรัตนตรัย
- 2) รู้จักบาป-บุญ คุณ-โทษ รู้จักสิ่งไหนเป็นประโยชน์-มิใช่ประโยชน์
- 3) ใฝ่เรียนรู้ ศึกษาหาความจริง และมีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนางานอย่าง

สม่ำเสมอ

- 4) รู้เท่าทันสังคัม ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา

4. รายละเอียดตัวชี้วัดด้านผลกระทบ (Outcomes)

ตัวชี้วัดด้านผลกระทบกำหนดจากผลการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ที่สถานศึกษาดำเนินการทั้งระบบแล้วก่อให้เกิดผลดีและผลที่ต่อเนื่องกับ ผู้เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา อันประกอบด้วย บ้าน (ผู้ปกครอง ชุมชน) วัด และราชการอื่น การกำหนดปัจจัยด้านนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงการ พัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธจะก่อให้เกิดผลอย่างต่อเนื่องและส่งผลดีกับสังคมในวงกว้าง

ผลกระทบที่ต้องการให้เกิด คือ “วัด บ้าน โรงเรียน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและเกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาโรงเรียนและสังคมตามรูปแบบของวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งมีองค์ประกอบคือ

บ-ว-ร ได้รับ ประโยชน์จากการ พัฒนาโรงเรียน วิถีพุทธ

1. บ้าน (ผู้ปกครอง และชุมชน) ขอบ่งชี้คุณภาพคือ สมาชิกของบ้านและชุมชนเป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีผู้ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น
2. วัด ขอบ่งชี้คุณภาพคือ วัดได้ผู้สืบทอดและเป็นกำลังช่วยงานส่งเสริมพระพุทธศาสนา มากขึ้น
3. โรงเรียน ขอบ่งชี้คุณภาพคือ โรงเรียนได้รับความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธาและได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (บ้าน วัด ราชการ)

จุดมุ่งหมายการพัฒนาตัวชี้วัดฯ นี้เพื่อให้โรงเรียนวิถีพุทธนำไปเป็น เครื่องมือในการ ทบทวนและพัฒนาตนเอง ได้อย่างมีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น และผู้เกี่ยวข้องทุกระดับสามารถ นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการนิเทศ ติดตาม หรือประเมินผลการพัฒนา

สำหรับเกณฑ์ความคาดหวังหรือเกณฑ์การประเมินของตัวชี้วัดฯ แต่ละด้าน โรงเรียนและ ผู้เกี่ยวข้องสามารถกำหนดตามความเหมาะสมของ สภาพและเงื่อนไขความพร้อมของตนเอง มีการ ปรับปรุงได้ตามความเหมาะสมของช่วงเวลาและพัฒนาการที่มีในส่วนการกำหนดรายละเอียด เกณฑ์ การประเมินตามตัวชี้วัดฯ ของกระทรวงศึกษาธิการเอง ซึ่งเป็นเกณฑ์กลางๆ ระดับมี การศึกษาพัฒนาให้รอบคอบเป็นลำดับไป (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547, น.53)

จากแนวคิดที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนวิถีพุทธ คือ การนำวิถี ธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆด้าน เช่น บุคลากร หลักสูตร สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา บรรยายาศและ ปฏิสัมพันธ์ในโรงเรียน กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ในการการกิน อยู่ ดู ฟัง สามารถพัฒนานักเรียนทั้ง กาย สติ จิต และปัญญาอย่างบูรณาการ บ้าน วัด มีส่วนได้รับประโยชน์จากการดำเนิน โครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ

แนวทางปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (พกา สัตยธรรม, 2544, น.98) ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำเร็จไว้ดังนี้

ผู้ที่จะสร้างความสำเร็จในการทำงานและชีวิตได้แน่นอนนั้นควรมี คุณสมบัติประกอบพร้อม กันอย่างน้อย 5 ประการ

1. ควรจะต้องมีความสุจริต ความมีใจจริง ความ ตั้งใจจริง ความอดุสาหะ อดทน และ ความเมตตาเสียสละเป็น พื้นฐานด้านจิตใจ
2. ควรจะต้องมีวิชาความรู้ที่ถูกต้อง แม่นยำ ชำนาญ พร้อมทั้งมีฝีมือหรือความสามารถ ในเชิงปฏิบัติ เป็นเครื่องมือสำหรับประกอบการ

3. ควรจะต้องมีสติ ความยั้งคิด และ วิจารณ์ญาณอันที่ถ้วน รอบคอบ เป็นเครื่องควบคุม กำกับให้ ดำเนินงาน ไปได้โดยถูกต้อง เทียงตรงตามทิศทาง

4. จะต้องมีความรอบรู้ มีความสามารถประสานงานและประสานประโยชน์กับผู้อื่น อย่างกว้างขวางเป็นเครื่องส่งเสริมให้ทำงาน ได้คล่องตัวและก้าวหน้า

5. ซึ่งสำคัญที่สุด จะต้องมีความฉลาดรู้ในเหตุใน ผล ในความผิดถูกชั่วดีในความ พอเหมาะพอสม เป็นเครื่องตัดสินใจ และสั่งการปฏิบัติงานทั้งหมด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้การดำเนินการ โรงเรียนวิถีพุทธเป็นด้วยความสำเร็จ ขจัดอุปสรรคต่างๆ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน ยังได้ให้แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ไว้ดังนี้ (พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน, 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.596)

อิทธิบาท 4 มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ประการตามที่ท่านผู้รู้ได้ทำการศึกษา และแสดงให้เห็นว่ามีความสำคัญและเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดพลังพิเศษส่งเสริมกิจการทั้งปวง สัมฤทธิ์ผล คือ

1. ฉันทะ ได้แก่ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งๆ นั้นให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นบรรลุถึงจุดหมาย กล่าวให้เข้าใจโดยง่ายว่ารัก งานและจุดหมายของงาน กล่าวให้ลึกกลงไปในทางธรรมว่าความรัก ความใฝ่ใจปรารถนา ต่อภาวะดีงาม เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นจุดหมายของสิ่งที่กระทำ หรือซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการ กระทำนั้น อยากให้สิ่งนั้นเข้าถึงหรือดำรงอยู่ในภาวะที่ดีงาม ที่ประณีต ที่สมบูรณ์ที่สุดของ มัน หรืออยากให้อาภาวะดีงาม เต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นๆ เกิดมีจริง อยาก ทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ดีงามนั้น ความอยากที่เป็นฉันทะนี้เป็นคนละอย่างกันกับความ อยากได้สิ่งนั้นๆ มาเสพสวดยหรืออยากเอามา เพื่อตัวตนในรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ตัณหา

2. วิริยะ ได้แก่ความเพียร ความอาจหาญฝีกกล้าบากบั่นก้าวไปใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่ ห้วน กลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้ามี วิริยะ เกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่า จุดหมายนั้นจะลุล่วงได้ยาก มันมีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้ เวลา ยาวนานเท่านี้ปี เท่านี้เดือน เขาก็ไม่ย่อท้อ กลับเห็นว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะ เอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ

3. จิตตะ ได้แก่ความคิดที่จดจ่อหรือเอาใจใส่ คือความมีจิตผูกพันจดจ่อที่เรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นโดยไม่ปล่อยไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตมีกำลังอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลผู้นั้นก็จะไม่วอกแวกไปเรื่องอื่นๆ แต่ถ้า พุคเรื่องของงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที บางทีจัดทำเรื่องนั้นๆ อยู่กับงานนั้นได้ทั้งวัน มีจิตใจจดจ่อ โดยจะไม่สนใจเรื่องอื่น อะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจ เรื่องอื่นเกิดขึ้นก็กลัวๆ บางทีก็ไม่รู้ ไม่สนใจแม้กระทั่งวันเวลา การกินการนอน ความมีใจจดจ่อเช่นนี้

ยอมทำให้สมาธิเกิดขึ้น จิตจะแน่วแน่ไม่หวั่นไหวในกิจที่ทำ มีกำลังมาก เฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกเป็นสมาธิ แบบนี้เรียกว่ามีการเกิดปธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

4. วิมังสา ได้แก่การคิดไตร่ตรอง การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังห้อยเงินเลขบกพร่อง หรือข้อข้องใจ เป็นต้น ในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคิดค้นหาเหตุผล ขอบสอบสวนทดลอง เมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณา ทดสอบไป เช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไร ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ผลคราวนี้เกิดจากปัจจัยที่ เป็นองค์ประกอบนี้เข้าไป จะเกิดผลอย่างนี้ ลองเปลี่ยนองค์ประกอบนั้นแล้วไม่เกิดผลอย่างที่ คาดหมายเป็นเพราะอะไรจะแก้ไขจุดไหน ฯลฯ การคิดหาเหตุผลและสอบสวนทดลองอย่าง นี้ ย่อมช่วยรวมจิตให้คอยกำหนดและติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างติดต่อดตลอดเวลา เป็นเหตุ ให้จิตแน่วแน่แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลังใจเรียกว่าเป็น วิมังสาสมาธิ ซึ่งก็จะมีปธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย

พระเทพวิสุทธิทักวิ (ผกา สัตยธรรม, 2544, น.117) ได้กล่าวถึงธรรมที่ช่วยให้เกิดประสิทธิผลในการทำงานได้แก่ อินทรีย์ 5 หรือพลธรรม 5 ได้ให้คำอธิบาย ไว้ว่า อินทรีย์ 5 เป็นองค์ธรรมประการหนึ่งในการตรัสรู้ของ พระพุทธเจ้า เป็นข้อธรรมประการหนึ่งในโพธิปักขัยธรรม 37 ประการ หมายความว่า การที่พระพุทธเจ้าของเราได้สำเร็จเป็น พระพุทธเจ้า ก็เพราะพระองค์มีอินทรีย์ 5 นี้ อีกส่วนหนึ่งด้วย อินทรีย์ 5 ประการนั้นคือ

1. สัทธินทรีย์ อินทรีย์คือ ศรัทธา ความเชื่อ
2. วิริยินทรีย์ อินทรีย์คือ วิริยะ ความเพียร
3. สตินทรีย์ อินทรีย์คือ สติ ความระลึกได้
4. สมาธินทรีย์ อินทรีย์คือ สมาธิ ความตั้งใจมั่น
5. ปัญญินทรีย์ อินทรีย์คือ ปัญญา ความรอบรู้

นอกจากนี้ หลักธรรมในพระพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงหลักธรรมที่เป็นเครื่องทำให้เกิดประสิทธิผลในการทำงานไว้หลายข้อ เช่น

อริยฐาน 4

อริยฐาน 4 เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้เกิดความสำเร็จในการทำงานอีกอย่างหนึ่ง จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพในการประกอบการงานให้ ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยธรรม 4 ประการ คือ

1. ปัญญา คือการกระทำที่เหมาะสม รู้จักใช้ปัญญาในการดำเนิน ชีวิตทุกขณะจิต ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผล เมื่อประสบปัญหาใด ๆ ก็ไม่วางใจ ตามอารมณ์ หรือหลงไปตามสิ่งที่เข้ายวน

ต่างๆ รู้จักวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ศึกษาดูให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องรู้แจ้งถึงความเป็นจริงทั้งในชีวิตและการทำงาน

2. สัจจะ คือความจริง การรักษาความจริง ความซื่อตรง มีความจริงใจต่อบุคคลอื่น มีความจริงต่อตนเอง มีการปฏิบัติจริงทั้งกาย วาจา ใจ พยายามรักษาตนให้ตั้งมั่นอยู่ในความสัตย์เป็นประจำ ตลอดจนถึงจริงปรมัตถ์

3. จาคะ การให้จากใจ ให้ด้วยการละกิเลส ความเห็นแก่ตัว ความเห็นผิดได้ เพื่อป้องกันตนไว้ไม่ให้ตกไปเป็นทาสของลาภสักการะทั้งหลาย แม้ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับตนเอง ที่จะคอยล่อเหย้าวนให้เกิดความติดยึด ลำพอง และมัวเมาลุ่มหลง สิ่งใดที่เคยยึดถือ แต่ไม่ถูกต้องก็ควรที่จะแก้ไข และละเลย คือละออกไปจากใจ

4. อุปสมะ คือ การทำจิตให้สงบ ละจากกิเลส ทำให้รู้จักการสงบ ใจเมื่อประสบกับความไม่สมหวัง ความมัวหมอง ดับความขัดข้องวุ่นวาย อันเกิดจากกิเลส รู้จักวิธีการแห่งสันติ ผู้ที่รู้รสของความสุขอันเกิดจากความสงบใจ

พละ 4

พละ 4 เป็นธรรมอันเป็นกำลังก่อให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ไม่มี ความหวั่นกลัวใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน พละ หมายถึงธรรมอันเป็นกำลังภายในที่จะช่วยให้งานสำเร็จ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, น.175-176 อ้างถึงใน ผกา สัตยธรรม, 2544, น.124) ได้กล่าวถึงพละว่าประกอบด้วยหลัก 4 ประการ คือ

1. ปัญญาพละ กำลังปัญญา คอ ได้ศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ ถูกต้องชัดเจนในเรื่องราว และกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง ตลอดไปถึงสภาวะอันเป็น ธรรมชาติของโลกและชีวิต เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผล และสภาพความเป็นจริง

2. วิริยพละ กำลังความเพียร คือ เป็นผู้ประกอบกิจการหน้าที่การทำงาน ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาด้วยความบากบั่นพยายามไม่ได้ทอดทิ้งหรือย่อหย่อนท้อทอย

3. อนวัชชพละ กำลังสุจริต หรือกำลังความบริสุทธิ์ คือ มีความ ประพฤติและหน้าที่การทำงานสุจริต ไร้โทษ สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีข้อที่ใครจะ ดิเตียนได้ การทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

4. สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ คือ ได้ช่วยเหลือเกื้อกูล ทำตน ให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ เป็นสมาชิกที่มีคุณประโยชน์ของชุมชน

อรรถะ 3

คือคุณธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถบรรลุจุดมุ่งหมาย คือความสำเร็จในการงาน ได้ผลดี พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺถ์ (ปยุตฺโต), 2538, น.177-178 อ้างถึงใน ผกา สัตยธรรม, 2544, น.128) ได้อธิบายไว้ว่า อรรถะ 3 มีอยู่ 3 ประการดังนี้

1. อัตตัตถะ ประโยชน์ตน คือการที่ได้ฝึกฝนอบรมตนเองดี บรรลุผล แห่งการศึกษาที่แท้จริง คือความเจริญงอกงามแห่งสติปัญญา และคุณธรรม ต่าง ๆ เช่น สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรริยา พึ่งตนเองได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรมตลอดถึงปรมาตถะ

2. ปรีตถะ ประโยชน์ผู้อื่นหรือประโยชน์ท่านคือประกอบด้วยเมตตา กรุณาและมีความสามารถที่จะนำชีวิตของตนให้เกื้อกูลฝึกผู้อื่นด้วยการช่วยเหลือ ทำตนให้เป็นประโยชน์เป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้ ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ

3. อุภยัตถะ ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ร่วมกัน อันเกิดจากสิ่งที่เป็นของกลางในทางวัตถุ เช่น ถนนหนทาง ในทางนามธรรม เช่น ศิลปวิทยา และศีลธรรมดำเนินชีวิตของตนให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข และมีความดีงามร่วมกัน อย่างน้อยไม่ให้เกิดการแสวงประโยชน์ตน เป็นไปเพื่อ กระทบกระเทือนเสียหายต่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

ลักษณะจุดเน้น

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียน โดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือ การจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ คู่ พึ่งเป็น คือใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปร โท โฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงปัญญา ทั้งหมดนี้มีการบูรณาการผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งพฤติกรรมในการดำรงชีวิตชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมานธิ รวมถึงด้านการพัฒนาจิตที่มีความมั่น เข้มแข็ง และสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่เท่าทัน ถูกต้องตามความเป็นจริง มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญ ที่รักและปรารถนาดี

ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา อาจแสดงแนวคิดดังภาพต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.8)

ภาพที่ 2 ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา

(พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546 อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2546.น.9)

การศึกษาตามแนววิถีพุทธมุ่งเน้นพัฒนาชีวิตของมนุษย์ให้สมบูรณ์ ชีวิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ควรเป็นอย่างไร ชีวิตของมนุษย์มีองค์ประกอบอยู่ด้วยกัน 2 ส่วนที่สำคัญ คือ กายและจิต ดังนั้นการเรียนรู้เพื่อการเข้าถึงธรรมชาติจึงต้องสนองตอบความต้องการของชีวิตมนุษย์ทั้งทางกาย และทางจิต เพื่อให้มนุษย์สามารถเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวมกายและจิตของมนุษย์ ถือเป็นปฐมบทของการเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กายเป็นวัตถุหรือรูป จิตไม่ใช่วัตถุ จิตเป็นส่วนที่รู้ รู้สึกซึ่งความสุข ความทุกข์ ชอบ ไม่ชอบ จำได้หมายรู้ คิดตามเจตนา และบงการให้กายทำตามความปรารถนาของจิต จิตจึงมีอำนาจเหนือกาย ดังนั้น กายที่ไม่มีจิตจึงเป็นกายที่ขาดความสมบูรณ์ของความเป็นมนุษย์ ขณะ เดียวกัน ถ้ากายแตกดับ จิตก็ไม่สามารถตั้งมั่นอยู่ได้ เป็นสภาพที่ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ จิตมีอำนาจเหนือกาย ดังคำกล่าวที่ว่า “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” ดังนั้น ถ้ากายและจิต สามารถทำงานเป็นหนึ่งเดียวกันก็จะเป็นปฐมบทของการเข้าถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืน สู่การดำรงตนให้มีลักษณะของความสะอาด สว่าง สงบ และทำให้มนุษย์รู้และเข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่งในที่สุด

การเรียนรู้ของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ ต้องผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่งในการเรียนรู้นั้นจะเกิดขึ้นได้จากสถานที่ต่างๆ คือ บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน และ

สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้สาระสำคัญของการเรียนรู้ของมนุษย์ ประกอบด้วยเรื่องใหญ่ๆ 3 เรื่อง คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง การเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น และการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมนุษย์จึงต้องนำเรื่องราวต่างๆ ข้างต้นมาเชื่อมโยงให้เกิด ความสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างตนเอง ให้ดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น เป็นปกติ (กิตติชัย สุชาติโนบล, 2556 อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2556, น.416)

จุดหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญา ซึ่งต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุขุมย์ปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตตาม์ปัญญา) และการฝึกฝนตนเอง (ภาวนามย์ปัญญา) โดยทั่วไปนักการศึกษาที่นำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนมักจะเรียงลำดับการเรียนรู้โดยเริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้ด้วยการฟัง การรับเอาจากผู้อื่นก่อน แล้วจึงจะนำมาคิด ปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ แท้จริงกระบวนการพัฒนาปัญญา อาจเกิดขึ้นตามลำดับดังกล่าวก็ได้ หรือเกิดขึ้นจากจินตตาม์ปัญญาก่อน คือ ค้นคิดเอง แล้วจึงแสวงหาความรู้เพิ่มเติม นำมาตรึงตรอง ปฏิบัติ จนเกิดปัญญาขึ้น บางครั้งผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงอาจเริ่มต้นที่การทดลองปฏิบัติ คือ ภาวนามย์ปัญญา แล้วคิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง แสวงหาความรู้เพิ่มเติม จนเกิดปัญญารู้แจ้ง ก็สามารถเป็นไปก็ได้

กระบวนการพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธศาสตร์ มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีความสมบูรณ์โดยตลอด ทั้งจุดหมายและระดับ ได้แก่ โลภียปัญญา และ โลกุตระปัญญา

มีขั้นเริ่มต้น คือ สัจญาและศรัทธา มีวิธีดำเนินการที่เน้นการทดลองฝึกปฏิบัติและพิสูจน์ความจริงของสาระความรู้ด้วยตนเอง

2. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีลักษณะบูรณาการ คือ ฉายภาพรวมของบัณฑิตและอธิบายให้เห็นความผสมกลมกลืนขององค์ประกอบปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญญา เช่น ทาน ศีล ภาวนา ศรัทธา โยนิโสมนสิการ การเว้นชั่ว ทำดี จิตบริสุทธิ์ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เป็นต้น

3. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีลักษณะพัฒนาการที่ก้าวเวียน (Spiral growth) มิใช่การพัฒนาแบบขั้นบันไดตรง ๆ เพราะความเจริญของทางปัญญามีลักษณะที่สัมพันธ์กันตั้งแต่จุดเริ่ม จุดก้าว และจุดผ่านขึ้นไป พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นนักวางระบบและระดับความรู้ (hierarchy of knowledge) ที่ละเอียดลึกซึ้งที่สุด

4. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีลักษณะที่ยังรากลึกลงด้วยมิใช่พุ่งขึ้นอย่างเดียว ต้นไม้ นั้น ยิ่งเติบโตสูงขึ้นเท่าใดก็ยิ่งรากลึกลงอย่างแข็งแรงด้วยเท่านั้น การบรรลุซึ่งความรู้แจ้ง คือ ญาณ จึงหมายถึง “การหยั่งรู้” การบรรยายธรรมของพระองค์จึงเป็นการแสดงธรรมที่ลาด ลุ่ม ลึกลงตาม ลำดับ ประดุจหาคทรายที่ลาดลุ่มหาสมุทร ฉะนั้น

การศึกษาฝึกหัดอบรมตนให้เกิดปัญญา เป็นการเริ่มปฏิบัติจากพฤติกรรมภายนอกคือกาย วาจา แล้วละเอียดประณีตถึงจิตอันสุขุมเป็นลำดับ จนสามารถชำระสิ่งเศร้าหมอง(กิเลส) ที่เคลือบจิตอยู่โดยรอบและถึงลงสู่ออนุสัยที่ตกตะกอนอยู่ในเมื่อใดจิตของมนุษย์สะอาดทั้งดวง ญาณ(ปัญญา) ก็จะสว่างโพลงในลักษณะของการรู้แจ้ง (insight)

5. กระบวนการพัฒนาปัญญาตามนัยของพุทธศาสนา เน้นการสร้างแรงจูงใจและสิ่งเร้า (ศรัทธา) และการฝึกฝนตนเอง แต่เมื่อเกิดสมาธิและปัญญาแล้วต้องละสิ่งเร้าที่เสีย เหลือแต่ปัญญา และองค์ความรู้ทุกอย่างที่มนุษย์ได้เรียนรู้ต้องมีสติกำกับและมีแนวทางปฏิบัติที่ชอบธรรม คือ มรรคมืองค์แปดเสมอ

6. กระบวนการพัฒนาปัญญาตามนัยของพระพุทธศาสนา มิได้มุ่งหมายเพียงให้เกิดปัญญา เท่านั้น แต่อุดมการณ์สูงสุด คือ การใช้ปัญญาปฏิบัติให้เกิดอิสรภาพอันสมบูรณ์ คือ สิ่งแวดล้อม ภายนอกไม่สามารถมีผลกระทบต่อความคิดได้ และมีอิสรภาพในจิตใจของตนเอง

การเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสตร์จึงต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทั้งด้านความคิดและเชิง พฤติกรรม เน้นวิธีการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการประเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่ง การปฏิบัตินั้นอย่างสม่ำเสมอ โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง จัด บรรยายทางวิชาการและสิ่งแวดล้อมให้เกิดสุนทรียภาพ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2547, น.5)

ในทัศนะของพระพุทธศาสนา อธิบายว่า ปัญญา หมายถึง ความรู้แจ้ง ความรู้ทั่ว รู้ซึ่ง ปรึกษาหยั่งรู้เหตุผล ความรู้เข้าใจชัดเจน ความรู้เข้าใจหยั่งแยกได้ในเหตุผลดีชั่ว รู้คุณโทษ รู้ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นความรู้ที่จัดการอาสวะกิเลสทั้งปวง เป็นความรอบรู้ที่มองเห็น ในกอง สังขารตามความเป็นจริง ซึ่งจากทัศนะนี้ พระพุทธศาสนาก็มิได้ปฏิเสธว่า ภาวะทาง ปัญญาอยู่เหนือ วิสัยของปุถุชน ดังที่ได้จัดแบ่งปัญญาออกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะวิธี การของการศึกษา คือ สุตมัยปัญญา ปัญญาเกิดจากการสดับเล่าเรียน จินตามัยปัญญา ปัญญาเกิดจากการลดพิจารณา และ ภาวนามัยปัญญา ปัญญาเกิดจากการบำเพ็ญ 5 ประการ (พระครูสังฆรักษ์ทรงพรหม(ชยทตฺโต), 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.106-109) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สุตมัยปัญญา ปัญญาเกิดจากการสดับเล่าเรียน ได้แก่ ปัญญาที่เกิดจากการ มาจากผู้อื่น เช่น การศึกษาเล่าเรียนจากครู จากการทำหนังสือ จากการทำบรรยาย การทำศนศึกษา ฯลฯ ปัญญา ประเภทนี้มีการพยายามแสวงหากันมากในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดมีขึ้น แก่คนในประเทศชาติของตน มิปรากฏให้เห็นได้ทั่วไปทั้งโลก เห็นได้จากการสร้างสถาบัน การศึกษาในระดับต่างๆ ในแต่ละชาติ มากขึ้น มีการผลิตหนังสือตำราเรียน ตลอดถึงการจัด ให้มีโสตทัศนศึกษา โสตทัศนูปกรณ์ ขึ้นมากมาย ดังนั้น สุตมัยปัญญา จึงมีความสำคัญมากต่อ การพัฒนาตนเองและสังคมชาติ ผู้มีปัญญา ประเภทนี้ เมื่อได้รับการศึกษาดี จนจบปริญญา ในระดับต่างๆ แล้ว สามารถนำมาเป็นเครื่องมือใน

การแสวงหาปัจจัย 4 นำปัญญาระดับนี้มา แก้ปัญหาเรื่องการดำรงชีวิต แก้ปัญหาสังคมประเทศชาติ มนุษย์มีความจำเป็นที่ต้องแสวงหา ปัญญาชนิดนี้ และสุขุมยปัญญานี้เป็นปัญญาที่ทำให้เกิดขึ้นได้ ไม่ยากนักในสมัยปัจจุบันนี้ ดัง พุทธพจน์ที่ว่า “ฟังด้วยดี ย่อมได้ปัญญา” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญญา ในระดับนี้ คือ การศึกษา การคิด การฟัง การอ่าน การเขียน แต่การ ฟังนั้น ต้องตั้งใจฟังด้วย ดี ด้วยจิตที่เป็นสมาธิ จึงจะเกิดปัญญา แต่ถ้าฟังด้วยจิตใจที่ฟุ้งซ่าน ไม่ตั้งใจ ฟังอย่างจริงจัง ไม่ฟังด้วยความเคารพ ฟังด้วยความว่างเหงาหาวนอน ปัญญาย่อมไม่เกิด ในทาง พระพุทธศาสนายกย่องบุคคลผู้มีสุตะ คือความรู้ที่ได้รับมาจากการสดับตรับฟังมามาจาก แหล่งข้อมูล ความรู้ที่มีอยู่ภายนอกตัวเราว่าเป็นพหูสูต7 และคุณสมบัติเฉพาะบุคคลที่ทำให้ได้ชื่อว่า เป็นพหูสูตนั้นมีองค์ประกอบ คือ

1. พหูสูตา ฟังมาก คือ ได้เล่าเรียนสดับฟังไว้มาก
2. ธตา จำได้ คือ จับหลักหรือสาระได้ ทรงจำความได้แม่นยำ
3. วจสา ปริจิตา คล่องปาก คือ ท่องบ่น หรือใช้พูดอยู่เสมอจนเกิดความชำนาญ
4. มนसानุเปกขิตา เฝงให้ขี้ใจ คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนขี้ใจ นึกถึงครั้งใดก็ ปรากฏเนื้อความขึ้นสว่างชัดขึ้นทันที
5. ทิฏฐิยา สุปฏิวิตธา ขบคิดได้ ด้วยหลักการหรือแทงตลอดดีด้วยทิฏฐิ คือ มีความ เข้าใจที่ลึกซึ้ง เห็นแจ้งด้วย ปัญญา ทั้งในแง่ของความหมายและเหตุผล

2. จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิดพิจารณา หาเหตุผลด้วยตนเอง ไม่ได้ฟัง มาจาก ผู้อื่น ไม่ได้อ่านจากหนังสือตำราเรียนใดๆ หรือไม่ได้จากแหล่งค้นคว้าที่คนอื่นทำขึ้น ได้สร้าง ปัญญาของตนให้เกิดมีขึ้น ด้วยการคิดค้นทดลองหาเหตุผลด้วยตนเองจนเกิด ปัญญารู้ชัดในเรื่องนั้น ขึ้น เช่นที่นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นคิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ขึ้นมาเป็นจำนวน มากในยุคปัจจุบัน ก็อาศัย จินตามยปัญญา ปัญญาชนิดนี้ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า โยนิโสมนสิการ การทำไว้ในใจโดย อุบายแยบคาย คือการใช้ความคิดให้ถูกวิธี การมองเห็นสิ่ง ทั้งหลายด้วยการพิจารณาค้นคว้า การแสวงหาเหตุผลตลอดสายตั้งแต่ต้นจนปลาย การแยกแยะวิเคราะห์ด้วยความคิดที่เป็นระเบียบ โดยอุบายวิธีให้เห็นสิ่งนั้น หรือเห็นปัญหานั้น ตามสภาวะที่เป็นจริง ตามความสัมพันธ์แห่งเหตุ ปัจจัย และยังมีสถาบันวิจัยค้นคว้าในเรื่อง ต่างๆ ในสถานศึกษาทางวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมากใน ปัจจุบันกำลังสร้างปัญญาประเภทนี้ ให้เกิดขึ้น ซึ่งพบเห็นได้โดยทั่วไป ปัญญาประเภทนี้ก็สามารถ เกิดขึ้นได้กับบุคคลผู้เป็นปุถุชน ทั่วไป ดังมีพุทธพจน์ว่า “ปัญญา ย่อมมีแก่ผู้ฟังพินิจ” ซึ่งการฟัง พินิจ คือ การทำใจให้เป็น สมาธิ เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดปัญญา ถ้าจิตไม่เป็นสมาธิ ปัญญาชนิดนี้ ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

3. ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการบำเพ็ญ หรือปัญญาเกิดจากการฝึกอบรม หรือปัญญาที่เกิดแต่การฝึกลงมือปฏิบัติ ปัญญาประเภทนี้นับว่ามีความจำเป็นมากในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการพึ่งตนเองเพราะทำให้ได้ความสงบสุขด้านจิตใจ จบถึงความดับทุกข์ในที่สุด ต้องอาศัยปัญญาที่เกิดจากการเจริญภาวนา เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นได้จากการ สัมผัสต่อสิ่งทั้งหลายด้วยตัวของเราเอง เปรียบเหมือนการที่เราไปจับไฟแล้วก็รู้ซึ่งถึงความ ร้อนของมัน เพราะได้จับต้องด้วยตัวของเราเอง ความรอบรู้และความรู้สึกที่เกิดจากการลง ปฏิบัติ ซึ่งผ่านขั้นตอนการลองผิดลองถูกของผู้ปฏิบัติในเรื่องต่างๆ นี้จัดเป็น ภาวนามยปัญญา การที่เราฝึกปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐาน ผ่านการลองผิดลองถูกจนมีความคล่องแคล่วใน อารมณ์ทั้งปวง ทั้งที่น่าพอใจ และที่ไม่น่าพอใจ จนในที่สุดเรารู้จักอารมณ์เหล่านั้นอย่าง ชัดเจน รู้เท่าทัน ความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่จรมาสู่จิตเรา เราไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ไปตามอารมณ์เหล่านั้น เป็นปัญญาที่เกิดจากประสบการณ์ตรง อันเป็นผลมาจากการลงมือฝึกปฏิบัติจนรู้แจ้งประจักษ์ชัดในสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งปวงล้วนเกิดขึ้น ตั้งแต่และดับไป ตามความเป็นจริงของกฎธรรมชาติ ไม่มียึดมั่นถือมั่นให้เกิดทุกข์ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก 10 ซึ่งคำว่า โลกนั้นตีความได้ 3 ประการ คือ โลก คือ หมู่โลก คือ สังขาร และ โลก คือ โลกอันมีในจักรวาลผู้ที่มีปัญญาที่เกิดจากบำเพ็ญหรือ ภาวนามยปัญญานี้ ย่อมสามารถมองเห็นถึงสัจธรรม มองเห็นความมืด คืออวิชชาและโมหะ ได้ ปัญญาประเภทนี้จึงเป็นแสงสว่างในโลกแห่งจิตใจ สามารถส่องสว่างเห็นเหตุผล ส่อง นำทางดำเนินชีวิตตามแนวทางอริยมรรคได้อย่างถูกต้อง บุคคลจึงควรหันมาเจริญภาวนาเพื่อ ให้เกิดปัญญากันให้มาก เพราะเหตุว่า เมื่อชีวิตของเราเกิดปัญญาขึ้นแล้ว จะทำให้มีความ สงบสุขทั้งภายนอกและภายใน เป็นความสุขที่สงบเย็น โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุสิ่งของใดๆ ภายนอกร่างกาย ดังพุทธพจน์ที่ว่า “การได้เฉพาะซึ่งปัญญานำมาซึ่งความสุข”

ปัญญาทั้ง 3 ประเภท ซึ่งมีที่มาของการศึกษาที่แตกต่างกัน ย่อมจะทำให้เกิดความ รอบรู้ที่แตกต่างกัน คือ

1. ปัญญาที่เกิดจากการฟัง ถ้าเปรียบกับไฟ เพียงแต่เขาบอกว่าไฟร้อนก็จำเอาไว้ การรู้ว่าไฟร้อนนี้ เปรียบเหมือนกับปัญญาที่เกิดจากการฟัง ฟังแล้วรู้ว่าไฟร้อน คือ รู้ว่าร้อน จากการได้ฟัง เป็นปัญญาขั้นสัญญาคือจำเอาไว้ จัดเป็นความรู้เพียงแค่อุคตมยปัญญา

2. ถ้าเห็นแมลงบินเข้าไปในกองไฟ และตายอยู่ในกองไฟ ก็คิดว่าไฟคงร้อนแมลงจึงตาย ปัญญาที่ยังไม่ประจักษ์ด้วยตนเองนี้ เปรียบเหมือนกับปัญญาที่เกิดจากความคิด เป็น ปัญญาที่เกิดจากความเห็นของบุคคล จัดเป็นความรู้เพียงแค่อินตามยปัญญา

3. เมื่อใดตนเองได้จับ ไฟจนมือร้อนพองไหม้ขึ้นรู้ซึ่งถึงความร้อนจากการสัมผัสด้วยตนเอง ปัญญานี้จัดเป็นความรู้ในระดับภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดจากญาณคือ ความรู้

พระพุทธศาสนาถือว่าโดยธรรมชาติของมนุษย์แล้วสามารถที่จะฝึกฝนพัฒนาตนเองได้ และผู้ที่สามารถพัฒนาได้ถึงขั้นสูงสุดจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ประเสริฐสุด ดังพุทธพจน์ว่า “ในหมู่มนุษย์ ผู้ประเสริฐสุด คือคนที่ฝึกแล้ว” แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนายอมรับว่า มนุษย์มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้ และปรัชญาในการพัฒนาทางฝ่ายพระพุทธศาสนานั้น ก็ให้เริ่มต้นที่การศึกษา เช่นเดียวกับปรัชญาของการพัฒนาในฝ่ายทางโลก สอดคล้องกับท่านพุทธทาสภิกขุ อธิบายไว้ว่า คำว่า การศึกษา ในภาษาไทย หมายถึง การศึกษาเล่าเรียน ซึ่งตรงกับคำว่า สิกขา ในพระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติ ใ้ได้รับ ปริญา คือ สันราคะ สันโทสะ สันโมหะ ผลของการปฏิบัติสิกขาเป็น อย่างนั้น การปฏิบัติ อย่างนั้นก็เพื่อความรอดจากสิ่งอื่นไม่พึงปรารถนา สิ่งใดที่เป็นความทุกข์ ทรมาณ ความยุ่งยาก ลำบากแก่จิตใจก็เรียกว่า อันไม่พึงปรารถนา แก้ไขด้วยการศึกษา และขอบเขตของการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษาใน 3 ด้านคือ ด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา รวมเรียกว่า ไตรสิกขา คือ อริศีลสิกขา อริจิตตสิกขา และ อริปัญญาสิกขา ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้อธิบายว่า ไตรสิกขา แปลว่า สิกขา 3 คือ การศึกษา ได้แก่ ข้อปฏิบัติสำหรับการอบรมพัฒนากาย วาจา จิต และ ปัญญาให้เจริญองงาม ประกอบด้วย

1. อริศีลสิกขา การฝึกศึกษาในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีสุจริตทาง กาย วาจา และอาชีวะ มีสาระสำคัญคือ การดำรงตนอยู่ด้วยดี มีชีวิตเกื้อกูล ท่ามกลาง สภาพแวดล้อมที่ตนมีส่วนช่วยสร้างสรรค์รักษา ให้เอื้ออำนวยแก่การมีชีวิตที่ดีงามร่วมกัน เป็นพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาคุณภาพจิตและเจริญปัญญา

2. อริจิตตสิกขา การฝึกศึกษาทางจิตใจ พัฒนาคุณธรรม สร้างความสุข เสริม คุณภาพจิต และรู้จักให้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ มีสาระสำคัญคือ การพัฒนา คุณภาพจิต หรือการปรับปรุงจิตให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูง ซึ่งเอื้อแก่การมีชีวิตที่ดีงาม และพร้อมที่จะให้งานทาง ปัญญาได้ผลดีที่สุด

3. อริปัญญาสิกขา การฝึกศึกษาทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่ สามารถชำระ จิตให้บริสุทธิ์หลุดพ้นโดยสมบูรณ์ เป็นอิสระไร้ทุกข์โดยสิ้นเชิง มีสาระสำคัญคือ การมองดูและ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันธรรมชาติของสังขารธรรมทั้ง หลาย ทำให้เป็นอยู่ และการทำการต่างๆ ด้วยปัญญา คือ รู้จักวางท่าทีและปฏิบัติต่อ โลกและ ชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมพอดี ในทางที่เป็นไปเพื่อแผ่ขยายประโยชน์สุข มีจิตใจผ่องใส ไร้ทุกข์เป็นอิสระเสรีและสดชื่น เบิกบาน(เงื่อม อินทปญฺโพ อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.110)

มีพุทธพจน์แห่งหนึ่ง ทรงอุปมาว่า เหมือนกับเราสร้างเรือนที่มี ยอด เรือนนั้นมี องค์ประกอบต่างๆ อะไรบ้าง ก็สร้างกันขึ้นไป จนกระทั่ง เกือบจะเสร็จอยู่แล้ว ขาดแต่ยอดอย่าง

เดียว ก็ปรากฏว่า ชื่นโน้นยังโค้งไป ทางโน้น ชื่นนี้โค้งไปทางนี้ บางอย่างโค้งกว้างเล็กน้อย หลายอย่าง สีสันเกะกะเกยก่ายกันไป พระพุทธเจ้าตรัสบอกว่า เอายอดลงครอบ เมื่อไร ทุกอย่างก็ลงตัวหมด เปรียบเหมือนกับว่า โนการปฏิบัติธรรมนี้ องค์ประกอบต่างๆ มีพร้อมแล้วแต่ยังไม่ลงตัว ปัญญาเมื่อไร ก็คือ ยอดมาครอบลงไป ทุกอย่างจึงเข้าที่หมด ปัญญาจึงเป็นส่วนสำคัญสูงสุดในพระพุทธศาสนา มีศีล คือ ได้พัฒนากาย-วาจา (รวมทั้งประดาอินทรีย์เครื่องรับรู้) และมีสมาธิ คือ ได้พัฒนาจิตใจ ก็คืออย่างนี้แล้ว แต่ดีนั้นยังไม่แน่ ต้องมีปัญญามาครอบ ยอดลงไป จึงจะสมบูรณ์

ฉะนั้น โรงเรียนวิถีพุทธในแง่นี้ ก็ต้องให้ได้อย่างที่กล่าวแล้ว คือ เน้นว่าต้องให้ถึงปัญญา และจะต้องทำปัญญาให้เด่นชัดขึ้นมา แต่ต้องเป็น ปัญญาชนิดที่มานุเคราะห์กับศีล และสมาธิได้ แล้วก็จะทำให้ชีวิตของเรา ดีงาม เป็นไปเพื่อเกื้อกูลสร้างสรรค์ ทุกอย่างลงตัวสมดุลสมบูรณ์หมด (พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต) อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547, น.60)

การเรียนการสอน นอกจากจะทำให้ผู้เรียนมีกระบวนการทาง ความคิดแล้ว ยังมีกระบวนการสำคัญอีก 2 ประการ คือ

1. กระบวนการสร้างค่านิยม

- 1.1 ประเมินปัญหาเชิงค่านิยมระบุไว้ว่าดีหรือไม่ดีในแง่ใด เห็นระบบคุณค่า
- 1.2 สร้างและเลือกแนวปฏิบัติที่มีคุณค่ามากขึ้น
- 1.3 แสดงพฤติกรรมที่มีคุณค่ามากขึ้นด้วยความชื่นชม
- 1.4 ประเมินตนเองในการแสดงต่าง ๆ และหาทางปรับปรุง ให้มีคุณค่ามากขึ้น
- 1.5 นำเสนอค่านิยมของตนเองอย่างชัดเจน แสดงเหตุผล ความชื่นชมของการแสดง

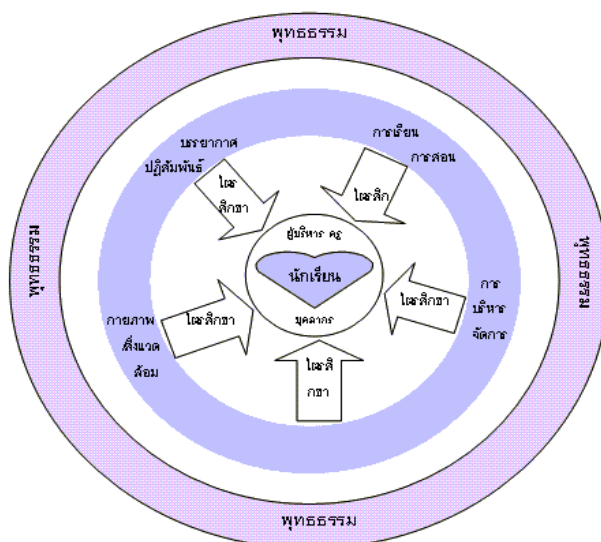
ของตน

2. กระบวนการฝึกปฏิบัติทักษะ

- 2.1 มีตัวแบบ เห็นตัวแบบที่ดี
- 2.2 ฝึกปฏิบัติตามตัวแบบที่ละขั้น
- 2.3 ฝึกปฏิบัติตามแบบอย่างต่อเนื่อง
- 2.4 ฝึกปฏิบัติได้เองอย่างต่อเนื่อง
- 2.5 ตรวจสอบความถูกต้องได้เองอย่างต่อเนื่อง
- 2.6 ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง
- 2.7 ฝึกฝนเพิ่มเติมจนเกิดความคงทน

นอกจากนี้ในชั้นเรียนยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาเจตคติในวัยเด็กเล็ก เพื่อให้มีเจตคติที่ดีตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลด้วยการได้ ข้อมูลที่ถูกต้องและจากการค้นพบเอง (ผกา สัตยธรรม, 2544, น.10)

สถานศึกษาวิเคราะห์จัดจุดเน้นหรือรูปแบบรายละเอียดโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งแต่ละสถานศึกษาจะมีจุดเน้นและรายละเอียด รูปแบบที่แตกต่างกันได้ เช่น บางสถานศึกษาจะมีจุดเน้น ประยุกต์ไตรสิกขาในระดับชั้นเรียน (การจัดกระบวนการเรียนรู้รายวิชา) บางสถานศึกษานั้นประยุกต์ในระดับกิจกรรมวิถีชีวิตประจำวัน ภาพรวม บางสถานศึกษาอาจทำทั้งระบบทุกส่วนของการจัดการศึกษา ก็เป็นไปได้ลักษณะรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธตามรายละเอียดข้างต้นสรุปประเด็นสำคัญเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

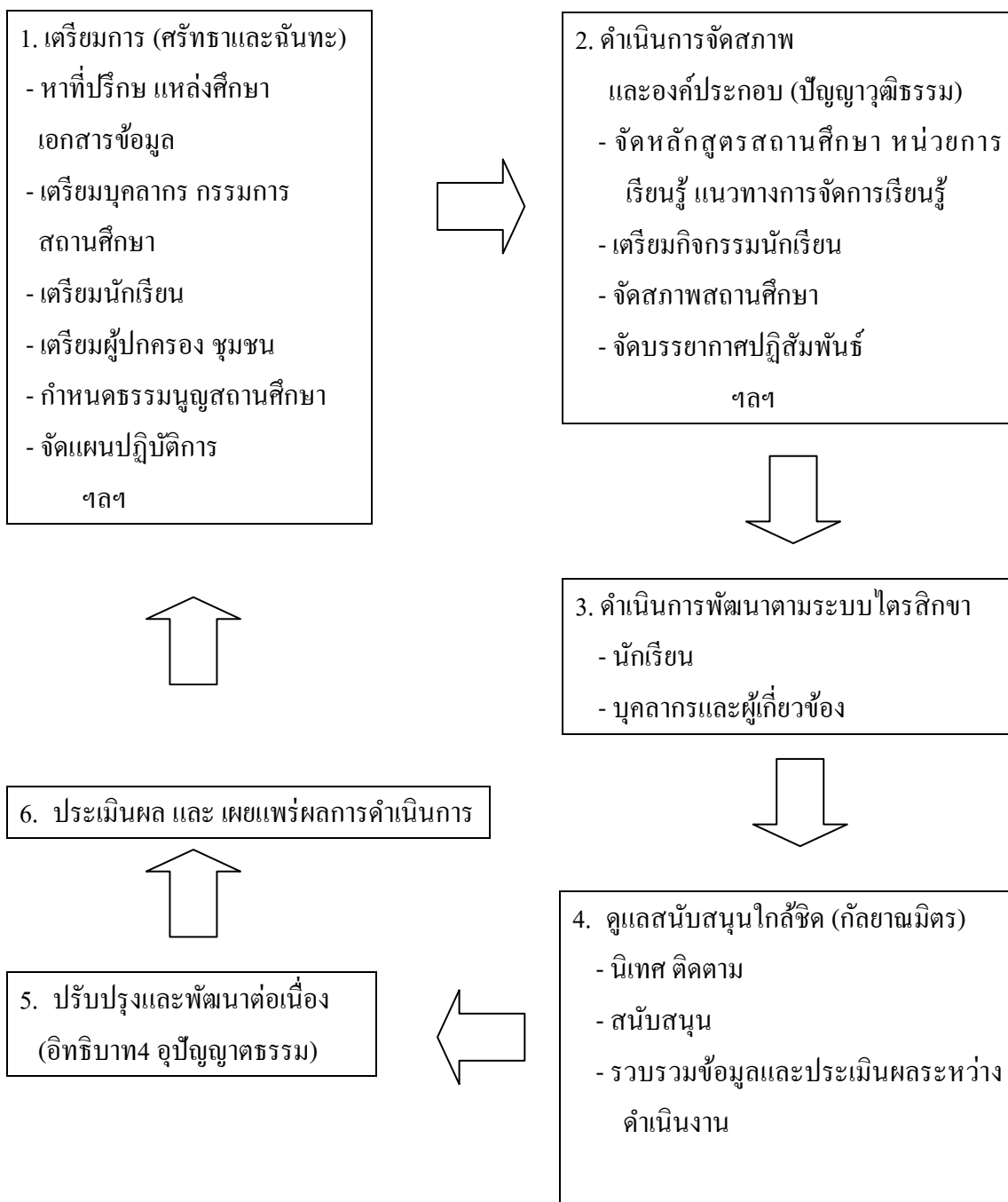

ภาพที่ 3 รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.13)

การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

จังหวัดกาฬการพัฒนาศูโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ และลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบต่อไปนี้ เป็นข้อเสนอเชิงตัวอย่างหนึ่งที่โรงเรียนสามารถนำไปพิจารณาปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 4 การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.18)

แนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนการบริหารจัดการ โรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.19) โดยสังเขปมีดังนี้

การเตรียมการ

เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมของสิ่งที่จะทำ ให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปได้ โดยสะดวก ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมการ เช่น การหาที่ปรึกษา แหล่งศึกษา และเอกสารข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้ทางศาสนา ซึ่งอาจจะเป็นพระภิกษุหรือ ฆราวาส ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ปฏิบัติตนตั้งอยู่ในศีล มีความรอบรู้ในพุทธธรรม ถ้าเป็นฆราวาส ควรเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น ผู้ที่ไม่มีประวัติข้องเกี่ยวกับอบายมุข เป็น มีศีล มีคุณธรรม เป็นต้น ที่ปรึกษาจะมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะในระยะเริ่มของการพัฒนา

การเตรียมความพร้อมของบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชน ให้มีความรู้และความตระหนักถึงคุณประโยชน์ในการดำเนินงาน ให้เกิดศรัทธา และฉันทะ ในการร่วมกันพัฒนา โรงเรียนวิถีพุทธ มีความเข้าใจทิศทางในการพัฒนา จากศรัทธาและมีความ ต้องการพัฒนาร่วมกัน ความสำเร็จในการพัฒนาคาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นได้ไม่ยาก สำหรับวิธีการ เตรียมผู้เกี่ยวข้องนี้สามารถดำเนินการ ได้หลากหลายตั้งแต่วิธีทั่วไป เช่น การอบรมสัมมนา การจัด ให้มีการศึกษาดูงาน จนถึงการประชุมสัมพันธ์ในทุกมิติ เป็นต้น

การกำหนดเป้าหมาย จุดเน้น หรือวิสัยทัศน์ และแผนงาน ที่มีความชัดเจนทั้งที่เป็นระยะ ยาวในระเบียบสถานศึกษาและแผนการปฏิบัติงานรายปี ที่ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นตรงกัน จะทำให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานของโรงเรียนวิถีพุทธ อันเป็นส่วนสำคัญในการเตรียมงานที่ดี

การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ

เป็นการสร้างปัจจัยต่าง ๆ ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งที่เป็นทางกายภาพและองค์ประกอบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอันจะนำสู่การเป็นปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักปัญญาคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. การอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ ใกล้สิ่งแวดล้อมที่ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี (สัปปุริสสังเสวะ)
2. การใส่ใจศึกษาเล่าเรียน บนพื้นฐานของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่ดี (สัทธัมมัสสวนะ)
3. การมีกระบวนการคิดแยกแยะได้อย่างถูกต้อง ตรงตามเหตุผล ความเป็นจริง (โยนิโสมนสิการ)
4. ปฏิบัติธรรม และสามารถนำความรู้ในการปฏิบัติไปใช้ในชีวิตได้เหมาะสม (ธัมมานุชัมมปฏิบัติ)

สภาพและองค์ประกอบที่มีความจำเป็น ที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดวิฤทธิ มีตัวอย่างเช่น

1. หลักสูตรสถานศึกษา จะต้องทำหน่วยการเรียนรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของการเรียนการสอน อีกแนวคิดหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนคือ การบูรณาการหลักธรรมที่เป็นส่วนของความรู้ ศรัทธา ค่านิยม คุณธรรม และมีลงมือปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยตนเอง ในการเรียนการสอนอาจต้องมีการกำหนดจุดเน้นของหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดแทรกไว้ในทุกองค์ประกอบหลักสูตร โดยให้สอดแทรกในระดับหน่วยการเรียนรู้ หรือแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครูจะนำสู่การจัดการเรียนรู้ต่อไป

2. การเตรียมกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนต้องออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนมากที่สุด กิจกรรมที่กำหนดต้องมีความหลากหลาย ทั้งกิจกรรมประจำวัน ประจำสัปดาห์ หรือประจำโอกาสต่าง ๆ และกิจกรรมที่สอดแทรกในการดำรงชีวิต ซึ่งถ้าโรงเรียนออกแบบกิจกรรมและเตรียมการไว้ล่วงหน้า จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคำกล่าวที่ว่า “ การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” (ป.อ.ปยุตโต)

3. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษา หมายความว่าได้ถึงอาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ต่างๆ สภาพแวดล้อมโดยรอบของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องคำนึงถึงการ จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นไปด้วยความเหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาให้มากที่สุด ทั้งในการสอดแทรกในระบบของหลักสูตรสถานศึกษา และสอดแทรกในชีวิตประจำวันจาก “การกิน อยู่ ดู ฟัง” ในชีวิตประจำวัน

4. การจัดบรรยากาศเพื่อเสริมปฏิสัมพันธ์ โดยผ่านการวางแผนเตรียมการ การมอบหมายงานแก่บุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริม หรือจัดให้บรรยากาศปฏิสัมพันธ์ที่ดีเป็นกัลยาณมิตรในสถานศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยจัดผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การกระตุ้นทุกคนให้ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี การยกย่องผู้ที่ดี การปลูกค่านิยมในการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบต่อผู้อื่น เป็นต้น

กิจกรรมที่สามารถพัฒนาเจตคติของนักเรียน (ผกา สัตยธรรม, 2544, น.10) ควรใช้หลักการ ดังนี้

1. ใช้วิธีการให้ค้นคว้าหาความรู้เอง ให้สังเกต ให้ฟังคำถาม และตั้งคำถามเองเพื่อ ไปสู่จุดที่ต้องการ

2. ให้ตัวอย่างที่ดีจากชีวิตจริง เรื่องจริงในปัจจุบัน จากเรื่องราว ในประวัติศาสตร์ และจากวรรณคดี เพื่อให้ให้นักเรียนเห็นชัดเจนในสิ่งที่ ดีงามหรือข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข

3. ให้นักเรียน ได้เรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยการหาข้อเท็จจริง การตรวจสอบ การพบปัญหา การแก้ไขปัญหา การสรุปผลด้วยตนเอง

4.ครูใช้วิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้กระทำ เป็นผู้คิด ค้นคว้า ทดลอง สรุปเอง ประกอบด้วยอย่างต่าง ๆ เช่น การทำงานเป็น กลุ่ม โดยการอภิปรายร่วมกัน ใช้บทบาทสมมุติ สถานการณ์จำลอง การแสดงละครกรณีศึกษา ฯลฯ

การทำงานกลุ่มจะเป็นแนวทางในการพัฒนาเจตคติและเป็นการ ปลุกฝังคุณธรรมต่างๆ ตามมาเป็นจำนวนมาก ครูจะได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งจากสถานการณ์จำลอง ที่นักเรียน สร้างขึ้นในการเรียนการสอน และสภาพความเป็นจริงจาก การทำงานร่วมกันของบุคคลในกลุ่ม ครูจะต้องมีเทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างบทเรียนที่สามารถพัฒนา ตนเองจากการทำงานเพื่อการเรียนรู้ จนนักเรียนสามารถคิดเป็น คิดได้ คิดอย่างเหมาะสม ลงมือปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตนเองได้ตั้งแต่ แก้ไข กระบวนการทำงานที่เกิดปัญหาขึ้นให้ดำเนิน ไปได้ด้วยดี ตลอดจนแก้ไข ผลงานของตนให้ดีขึ้นหรือดีที่สุด ทำงาน ปฏิบัติงานด้วยคุณภาพ สามารถควบคุมตนเองได้ ตัดสินใจเองได้ สามารถ ทำงานทั้งเดี่ยวและกลุ่มได้จนประสบความสำเร็จ เมื่อประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือ ตนเอง ทำงานกลุ่มได้ ก็พัฒนาไปถึงการทำประโยชน์ให้แก่สังคมที่ตน อยู่ คิดและทำได้กว้างไกล ไป ถึงการทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ

การดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.22-24)

จุดเน้นการดำเนินการพัฒนา คือ นักเรียนของสถานศึกษา โดยเป็นการพัฒนาตามระบบ ไตรสิกขาที่เป็นลักษณะบูรณาการ ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมวิถี ชีวิตต่าง ๆ ที่ส่งเสริม “การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น” เป้าหมายการพัฒนาจัดให้มีความชัดเจนที่พัฒนาทั้ง องค์กรวม ที่จะนำสู่การพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์

นอกจากการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นหลักแล้ว สถานศึกษายังต้องไม่ละเลยการพัฒนาบุคลากร ในสถานศึกษาทั้งหมดด้วย เพราะบุคลากร โดยเฉพาะ ครูและผู้บริหารเป็นบุคคลที่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาผู้เรียน ยิ่งบุคลากรได้รับการพัฒนาให้อยู่ในระบบไตรสิกขามากเท่าไร ยิ่งส่งผลให้ ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดและพัฒนามากขึ้นเท่านั้น

การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนและบุคลากรตามระบบไตรสิกขานี้จะดำเนินการได้ดีหากใน ชั้นเตรียมการ ชั้นดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ และชั้นดูแลสนับสนุนใกล้ชิดดำเนินการ ได้ อย่างดี เพราะต่างเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินการพัฒนาผู้เรียน

การดูแลสนับสนุนใกล้ชิด

เป็นขั้นตอนสำคัญในการเป็นปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินการพัฒนาเป็นไปอย่างราบรื่นมี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ลักษณะของการดูแลสนับสนุนที่เหมาะสมควรมีลักษณะของความเป็น กัลยาณมิตร ที่ปรารถนาดีต่อกัน ปรารถนาดีต่อการพัฒนาผู้เรียนหรือต่องาน กิจกรรมที่สำคัญของ ชั้นนี้ คือ การนิเทศติดตาม ที่จะดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ การให้คำปรึกษา

และชี้แนะผู้ปฏิบัติ การให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ฯลฯ การสนับสนุน ทั้งทรัพยากรข้อมูลและเครื่องมือต่าง ๆ ในการช่วยดำเนินการให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว การรวบรวมข้อมูลและการประเมินผลระหว่างดำเนินการ อันจะเป็นฐานของการปรับปรุงต่อเนื่องต่อไป หรือแม้เป็นข้อมูลในการพิจารณาจัดการดูแลสนับสนุนได้อย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง

เป็นขั้นตอนของระบบบริหารจัดการที่กำหนดเพื่อเน้นย้ำการพัฒนาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยนำข้อมูลในขั้นตอนต้นๆ มาพิจารณาแล้วกำหนดปรับปรุงหรือพัฒนางานที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้องค์ธรรมที่สนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนางานเป็นไปอย่างชัดเจนต่อเนื่อง คือ การมีอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และอุปปัญญาธรรม 2 (ความไม่สันโดษในกุศลธรรม และ ความไม่ระย่อในการพากเพียร) เป็นต้น

การประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

เป็นขั้นตอนที่จะสะท้อนให้ทราบถึงผลการดำเนินงานในช่วงเวลาหนึ่งๆ อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี หรือเมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรม เป็นต้น และในการประเมินจะเน้นข้อมูลที่เป็นเชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ ให้ข้อมูลที่ชัดเจน ที่สามารถนำสู่การเผยแพร่หรือรายงานผู้เกี่ยวข้องให้ทราบผลการดำเนินงานนั้นๆ และนำเป็นข้อมูลในการวางแผนดำเนินการอื่นๆ ต่อไป และในระบบประกันคุณภาพ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญไม่น้อยต่อการเสนอให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับในการดำเนินการและบริหารจัดการ

การจัดวิธีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

หลักการจัดแนวทางวิธีพุทธสู่วิถีการเรียนรู้

1. การบูรณาการพุทธธรรม นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ และการได้ลงมือปฏิบัติจริงที่กลมกลืนกับวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อนำสู่การเรียนรู้ เข้าใจในชีวิตจริง

2. จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องอยู่ในทุกสถานการณ์ ให้ผู้เรียนได้เผชิญได้ ทั้งโดยตรงและทางอ้อม

3. ประสานความร่วมมือระหว่าง วัด และชุมชนร่วมกัน ในการจัดการเรียนรู้

หลักธรรมสำคัญสู่การจัดการเรียนรู้โรงเรียนวิถีพุทธ

1. ไตรสิกขา

2. กัลป์ยามมิตตตา

3. ปรัตตโมสะ และ โยนิโสมนสิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.22-24)

นอกจากนี้ กิตติชัย สุชาติโนบล (2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.424-425) ยังได้อธิบายถึงการจัดการเรียนการสอนตามแนวพุทธมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นสร้างศรัทธา (Confidence Building)** เป็นขั้นที่เตรียมผู้เรียนเพื่อความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้ง ซึ่งเกิดจากความมั่นใจในเหตุผลเท่าที่รู้เป็น มันจากมีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริงได้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กิจกรรมที่ส่งเสริมการทดลองปฏิบัติจริง ประจักษ์ความรู้จริงด้วยตนเอง กิจกรรมการสนทนาซักถาม การอภิปรายเพื่อนำเข้าสู่ บทเรียน พร้อมทั้งเตรียมบุคลิกภาพครูที่เป็นกัลยาณมิตร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน โดยการแสดงความรัก ความเมตตา ความจริงใจต่อผู้เรียน ใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวล ไพเราะอ่อนหวาน ถามคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียนจนเกิดศรัทธา ที่จะเรียนรู้ พร้อมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระที่ เรียนเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา (ปร โท โฆสะ)

2. **ขั้นปัญญาวัชธรรม (Virtues Conducive to Growth)** เป็นขั้นที่ครูอธิบาย และกำหนดหลักการ กฎเกณฑ์ในการเรียน เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้หรือให้มนุษย์ (ผู้เรียน) ร่วมกันเสนอหลักการ กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ตนเองจะปฏิบัติในระหว่างการเรียนรู้ พร้อมทั้งแบ่ง กลุ่มให้เหมาะสมกับกิจกรรม และจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้ในการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมเพียงพอ

3. **ขั้นพัฒนาปัญญา (Wisdom Development)** เป็นขั้นที่ใช้กระบวนการคิด โดย แยกคาย (โยนิโสมนสิการ) ในการพัฒนามนุษย์ (ผู้เรียน) ผ่านกิจกรรมการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง สืบเสาะหาความรู้ โดยใช้ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ กระบวนการกลุ่ม การศึกษานอกสถานที่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจดบันทึก ข้อมูล การแก้ปัญหาตามแนวทาง อริยสัจ การเรียนอย่างมีความสุข สงบเย็น พร้อมทั้ง เริ่มกิจกรรมอภิปรายกลุ่มเกี่ยวกับความรู้และ ข้อคิดเห็นที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม โดยสนับสนุนการนำเสนอผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม ต่อชั้นเรียน

4. **ขั้นปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Improvement and Implementation)** เป็นขั้นที่เรียนปรับปรุงพัฒนางาน เพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลองหรือชีวิตจริง ความสำเร็จในการเรียนหรือการปฏิบัติกิจกรรม มีความรู้ใจ ความเพียรพยายาม มีความกระตือรือร้น มีจิตใจจดจ่อ และใช้ปัญญาพิจารณาควรสิ่งที่ได้เรียนรู้้อย่างรอบคอบ และนำเสนอองค์ความรู้ในลักษณะที่สร้างสรรค์ในรูปแบบการจดทำเป็นแผ่นพับ Mind map หรือโครงการ

5. **สรุปและประเมินผล (Conclusion and Evaluation)** เป็นขั้นที่ส่งเสริมให้และประเมินผลงานของตนเองหรือกลุ่ม โดยเปิดโอกาสให้แสดงผลงานในรูปของจัดนิทรรศการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหรือให้ อภิปรายสรุป ประเมินชิ้นงาน ทำแบบทดสอบ หรือจัดเก็บผลงาน ในอยู่กับเนื้อหาที่เรียนรู้และความเหมาะสม

หลักทำเนนวการจัดการเรียนรู็โรงเรียนวิถีพุทธ (กระทรวงศีกษาธิการ, 2546, น.23)
ประกอบด้วย

หลักสูตรสถานศีกษา

1. สอดแทรกหลักพุทธธรรมเข้าไปในวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน
2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังต้องเพิ่มเติม คุณธรรม จริยธรรม เข้าไปด้วย
3. ในการจัดหน่วยการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระต้องมีการบูรณาการพุทธธรรมเข้าไป
สอดแทรก
4. สอดแทรกทฤษฎี และการนำไปปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสถานการณ์อื่น ๆ นอกห้องเรียน เช่น นำไปบูรณาการในการเรียนรู้ สอดแทรกในการดำรงชีวิต และบูรณาการหลักไตรสิกขาให้ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ผู้สอน

1. ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่อง “ สอนให้รู้ ให้ทำ อยู่ให้เห็น”
2. เป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน เป็นผู้มีเมตตาธรรม มีความอ่อนโยน มีอดทนอดกลั้นและช่วยสร้างแรงทางบวกแก่ผู้เรียน

กระบวนการเรียนรู้

1. พัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านทั้งทางกาย ความประพฤติ จิตใจ และสติปัญญา
2. สร้างบรรยากาศส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ และดำรงคตินในหลักธรรมอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิต
3. สร้างเสริมจิตสำนึกในการแสวงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา
4. เน้นให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เข้าใจและค้นพบคุณค่าแท้ของสรรพสิ่ง

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างของการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนทอสีที่ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า หัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การปฏิบัติ หากเรียนรู้ แต่ไม่เกิดการปฏิบัติ การศีกษาหรือการพัฒนาตนจะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ดังนั้นในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โรงเรียนทอสีได้พยายาม เอื้อสิ่งแวดลอมให้เหมาะกับการปฏิบัติ คือจัดให้ครูได้ทำวัตรเข้าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง จัดให้ครูได้มีโอกาสสนทนาธรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จัดให้ครูได้มีโอกาสไปปฏิบัติธรรมปีละ 1 ครั้งเป็นอย่างน้อย โดย ปฏิบัติติดต่อกันเป็นเวลา 7 วัน สิ่งเหล่านี้เราได้นำลงสู่ครูและจาก ครูลงสู่วิถีชีวิตของเด็กโดยตรง

การเรียนรู้ทั้งหมด ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ เพื่อที่จะเกิดการ พัฒนาทั้งในด้านของโรงเรียน ครู และเด็ก แต่หากครูปฏิบัติฝ่ายเดียว คงจะเกิดขึ้นไม่ได้ เราจึงขยายผลสู่ครอบครัวของเด็ก โดยการ เอื้อให้ เกิดการปรับวิถีชีวิตเหล่านั้นในครอบครัวเด็กด้วย ให้ผู้ปกครองเข้ามาร่วม เป็นทีมเดียวกับ โรงเรียน ปรับความเข้าใจและความเห็นไปในแนวทาง ของโรงเรียน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ได้เรียนรู้และปฏิบัติธรรมร่วมกับครู (พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตฺโต), 2545, น.55)

จากการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานจริง ผู้เรียนมีส่วนในการ กระทำต่าง ๆ ในการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับหลักการ 9 ขั้นตอน (ผกา สัตยธรรม, 2544, น.8-9) ดังนี้

1.ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น ซึ่งได้มาจากข้อมูล ต่าง ๆ เปรียบเทียบสิ่งที่ควรจะ เปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นอยู่ เพื่อให้ เห็นระดับที่แตกต่างกัน เรียกว่า ปัญหา

2.คิดวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นการนำเอาข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ จำแนก หาแนวโน้ม หาความสัมพันธ์ของข้อมูลในรูปต่าง ๆ

3.สร้างทางเลือกหลากหลาย เป็นการนำเอาข้อมูลที่วิเคราะห์ แล้วมาจัดทำนายให้เห็นผล ต่อเนื่อง ถ้าทำอย่างนี้แล้วจะเกิดผลอย่างไร ต่อใคร แบบใด อันเป็นกระบวนการคิดก่อนตัดสินใจ

4.ประเมินผลเลือกทางเลือก เป็นการตรวจสอบดูว่าทางเลือกใด น่าภาคภูมิใจ น่านิยม มากกว่ากัน ได้ผลดีกว่ากัน และตัดสินใจเลือก ทางที่มีความคุ้มค่ามากที่สุด เกิดประโยชน์กว้างขวาง ต่อหมู่คนมากที่สุด

5.กำหนดและลำดับงาน เป็นการวางแผนงาน กิจกรรมใดนำไปสู่ผลโดยเลือกและ เรียงลำดับงานให้นำไปสู่เป้าหมายได้อย่างคุ้มค่า คุ้มทุนมากที่สุด ไม่เสียเวลาไปกับงานที่ไม่นำไป สู่เป้าหมาย

6.ลงมือปฏิบัติอย่างชื่นชม เป็นการปฏิบัติอย่างเอาใจใส่และ ยินดี มองเห็นประโยชน์และ มีการตรวจสอบผลสำเร็จเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีกำลังใจ มีความรู้สึกที่ดีต่องาน

7.ประเมินระหว่างปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาผู้เรียนไป สู่ความสามารถในการ ควบคุมตนเอง ไม่รอให้ผู้อื่นมาเร่งรัดตักเตือน สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ ดำเนินการปรับปรุง ทันททันใดเมื่อมี ข้อบกพร่องเกิดขึ้น

8.ปรับปรุงอยู่เสมอ เป็นการสร้างนิสัยในการพัฒนางาน ทำงาน ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพสูงขึ้นอยู่เสมอ ไม่เพียงแต่ภูมิใจในงาน แต่ มองหาทางที่จะทำให้ดีขึ้น ๆ เป็นประจำ

9.ชื่นชมในผลงาน เป็นการสร้างความภาคภูมิใจในตนเอง นำไปสู่การรู้คุณค่าแห่งคนที่ สามารถผ่านงานที่ทำสำเร็จได้

นักเรียนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ตามกระบวนการที่กล่าวข้างต้น ก็จะทำให้ได้พัฒนา ลักษณะนิสัยการทำงานของตนให้มีทักษะมากขึ้น

นักเรียนจะได้กระบวนการเรียนรู้จากการพัฒนาไปเป็นขั้น คือ

1. การสังเกตเห็นลักษณะต่าง ๆ ทั้งกายภาพและนามธรรมของ สิ่งต่าง ๆ
2. การเปรียบเทียบลักษณะร่วมกัน นำเอาของที่มีลักษณะร่วม ตามที่กำหนดมา คัดเลือกของต่าง ๆ มาอยู่ร่วมกัน
3. การตรวจสอบว่า ของทุกสิ่งที่อยู่กลุ่มเดียวกัน มีลักษณะร่วมกัน ต่างจากสิ่งที่อยู่กลุ่มอื่นอย่างชัดเจน

สุมน อมรวิวัฒน์ (2547, น.55-59) ได้เสนอการผสมผสานวิธีการต่างๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ โดยใช้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ต่อไปนี้

1. การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ

ขั้นตอนนี้จัดได้ว่าเป็นพื้นฐาน หรือต้นทุนในการที่จะเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาไม่ว่าสถานการณ์ใดก็ตาม หากผู้เผชิญขาดข้อมูล ไม่รู้ว่าเหตุ ปัจจัย และลักษณะของสถานการณ์นั้นคืออะไร ก็ย่อมมีแต่ความมืดมน ไม่สามารถคิดหรือทำสิ่งที่ถูกต้องได้

ตัวอย่างง่าย ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาวะการณ์เสื่อมสลายทางเศรษฐกิจและสังคมไทย คือ ความยากจนและภาวะการว่างงาน ที่ทำให้คนไทยจำนวนนับล้านทุกข์ยากและไขว่คว้าหาความหวัง ชาวบ้านที่ยากจนขัดสนมักจะถูกเป็นเหยื่อและถูกมอมเมาทางไสยศาสตร์ทางการพนันและทางทูจริต เช่น การหว่านล้อมให้เป็นสมาชิกเกษตรกรเลี้ยงนาท้าว การคลั่งไคล้หาเลขเด็ดห่วย ได้ดินต่างพากันไปตามวัดต่าง ๆ เพื่อดูตัวเลขหยดเทียนในบาตรนามนต์ การถูกชักชวนให้ขายยา ขยัน ซึ่งราคาแพงได้กำไรดี การบูชาพระราหูด้วยของสีดำ 7 อย่างเพื่อฟื้นเคราะห์ และแม้แต่ การระบุอักษรย่อของชื่อนั้นชื่อนี้ว่าจะมีโชคมีเคราะห์ ต้องไปถือศีลหรือบวชชีพรามณ์ เป็นต้น

ตัวอย่างที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การหวังรวยทางลัด ด้วยวิธีเล่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ การถูกชักจูงให้บริโภคยาและอาหารราคาแพงโดยไม่จำเป็น การปรุงแต่งความสวยงามที่ต้องเสียเงินนับแสน หรือการถูกเอาเปรียบเรื่องสัญญาการเงิน ถูกขูดรีดดอกเบี้ยและเสียเปรียบนายทุนทุกกรณี สภาวะเช่นนี้เกิดขึ้นอยู่เนื่องๆ เพราะประชาชนขาดข่าวสารข้อมูลที่จะรู้ และเข้าใจความเป็นจริง จึงไม่มีหลักการและพื้นฐานของการคิด การตัดสินใจ ตกเป็นเหยื่อล่อของกลุ่มคนที่รู้มากกว่า ดังนั้นทักษะในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอันดับแรกของการเผชิญสถานการณ์

2. การประเมินคุณค่าและประโยชน์

เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ตนเผชิญแล้วขั้นตอนต่อไป คือ ต้องคิด พิจารณา องค์กรประกอบสิ่งนั้น และสถานการณ์นั้นว่ามีคุณค่ามากหรือน้อย มีประโยชน์หรือมีโทษอย่างไร หลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อธิบายหลักและวิธีการประเมินค่าไว้หลายเกณฑ์ เช่น ใช้เกณฑ์พิจารณาว่าสิ่งนั้นเป็นกุศล (ดี) หรืออกุศล (ชั่ว) สิ่งนั้นสนองตอบหรือขัดแย้งต่อ มโน

กรรมสำนึกของตน จะทำให้ตนสูญเสียความเคารพตนเองหรือไม่ วิธีการนั้น ๆ เป็นที่ยอมรับ หรือเป็นที่ติเตียนของบัณฑิต-วิญญูชนหรือไม่วิธีการหรือสภาพการณ์นั้น ๆ จะทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองเท่านั้น เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นเท่านั้น หรือเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้จะพิจารณาตามเกณฑ์ของพุทธธรรมแล้ว การประเมินค่ายังต้องคำนึงถึงคุณ โทษ ต่อชีวิตบุคคลและสังคม เกณฑ์มาตรฐานและค่านิยมของสังคมอีกด้วย

พุทธทาสภิกขุได้ให้ความหมายของ “ค่า”ไว้ 4 ด้าน โดยสังเขปดังนี้

1. ค่าที่เกิดขึ้นตามความต้องการของมนุษย์ แยกได้เป็น

1.1 ค่าที่กำหนดขึ้นอย่างโง่เขลา คือ เอาปากท้องหรือเอาเนื้อหนังเอเร็ดร่อยนี้ เป็นเกณฑ์ ซึ่งเป็นวัตถุอย่างเดียว

1.2 ค่าที่อาศัยความเชื่อ ยึดมั่นถือมั่นอย่างมงายเป็นหลัก

1.3 ค่าตามความต้องการอย่างแท้จริง ตามความหมายอย่างหลักวิชาเศรษฐกิจ ถ้าความต้องการปีมาก สิ่งสนองความต้องการมันมีไม่พอกันมันก็แพง ก็ของสิ่งเดียวกันนั้นแหละ ถ้าความต้องการมันเกิดน้อยลงไป ค่านั้นก็ลดลง

2. ค่าเกิดตามความต้องการของธรรมชาติ เมื่อธรรมชาติมีหลักตายตัวว่าเราจะต้องทำอะไร เราก็ต้องทำอย่างนั้น ถ้าไม่ทำเราก็ต้องลำบาก จะเจ็บไข้หรือตาย ดูจากปัจจัยที่จำเป็น 4 อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น คิดดูว่าทำไมข้าวสารมันจึง ไม่มีค่าแพงเท่ากับทองคำหรือเพชรพลอย ถ้าเอามาเทียบกันดูกับความที่มันจะเป็นประโยชน์แก่ร่างกายแล้ว ของแพง ๆ เหล่านั้นมีเท่าไรไม่เท่ากับน้ำสักแก้วหรือข้าวสารสักกำมือหนึ่งก็ได้ เราควร จะนึกถึงประโยชน์อันแท้จริง มันคืออะไร มันควรจะมีอะไร เรื่องเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ถ้าเมื่อมันมีเท่าที่จำเป็นหรือสมควร มันก็ไม่มีปัญหา

3. การเลือกและการตัดสินใจ

การเผชิญสถานการณ์ของแต่ละคนนั้นมีลักษณะและวิธีการแตกต่างกันมาก ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และข้อมูลที่ตนมี ตัวอย่างในแต่ละช่วงชีวิตของมนุษย์ปรากฏชัดเจนว่า เมื่อมนุษย์ยังเป็นทารก เขายังอ่อนเยาว์ช่วยตนเองไม่ได้ จึงไม่จำเป็นต้องเลือกและตัดสินใจ เพราะมีผู้เลือกอาหาร เสื้อผ้า ให้เสร็จ ต่อเมื่อเติบโตขึ้น ผัสสะทั้งหกสามารถจำได้หมายรู้ เขาเติบโตขึ้นเป็นเด็ก เริ่มคิดและมีความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น การกิน การแต่งกาย การเลือกที่จะอยู่กับคนนั้น คนนี้ที่เขาพอใจ แม้กระนั้นยังมีผู้ใหญ่คอยเลือกและตัดสินใจให้ในสิ่งที่ซับซ้อน เช่น การเลือก โรงเรียน เป็นต้น ชีวิตวัยเด็กเป็นชีวิตที่มีผู้คุ้มครอง ปัญหาการเลือกและการตัดสินใจจึงไม่ยุ่งยาก เว้นแต่จะเป็นเด็กด้อยโอกาส มีปัญหา ซึ่งเขาจะเรียนรู้และปรับตัวได้เร็วเกินวัยชีวิตวัยรุ่นเริ่มมีปัญหาเรื่องเพื่อน เริ่มมีปัญหากเกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ ของตนเอง อารมณ์ ที่รุนแรง เพื่อฟัน ทำให้การเผชิญ

สถานการณ์ของเขาย่างยากเกินกว่าที่เป็นจริง กระบวนการ เรียนรู้ไม่ว่าจะอยู่ในครอบครัว ในโรงเรียน หรือในสังคม ต้องฝึกทักษะการเลือกและการตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ หาไม่แล้วเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ขาดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ขาดทักษะการคิดประเมินค่า บุคคลเหล่านั้นย่อมไม่สามารถเลือกและตัดสินใจได้ ใน สถานการณ์ที่หนักหนาสาหัสขึ้น ตัวอย่างเช่น การเลือกสาขาวิชาเรียน การเลือกคูครอง การ เลือกประกอบอาชีพ การเลือกที่อยู่อาศัย ฯลฯ แม้ในภาวะ ดำเนินชีวิตตามปกติ การเลือก ดังกล่าวก็ต้องมีความรู้ใช้ความคิดอย่างหนักอยู่แล้ว หากมีความ ผิดเพี้ยน เบี่ยงเบนอุบัติเหตุขึ้นเป็น ปัญหาที่ทับถม ก็ยิ่งทำให้ทางเลือกเลือนน้อย และการตัดสินใจก็ยาก ยิ่งทวีคูณ

ชีวิตของผู้ใหญ่ที่เรียกว่าผู้ครองเรือน ย่อมมีภาระและความรับผิดชอบมากขึ้น ความ ต้องการ ในชีวิตยิ่งก้าวพ้นจากปัจจัย 4 และหนักหนาขึ้นตามแรงของความโลภ ชีวิตแต่ละวันเผชิญ กับ ความโกรธ เพลิดเพลินพลั้งเผลอกับความหลงผิด ทำให้เกิดปัญหามากมาย พระพุทธศาสนาจึง สอนให้คนฝึกจิต ฝึกสติ รู้จักใช้ปัญญา หลักการที่เป็นพื้นฐานการครองเรือน คือ ฆราวาสธรรม 4 ได้แก่

1. สัจจะ ความจริง และความซื่อสัตย์
2. ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ การปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา
3. ขันติ ความอดทน ตั้งใจขยันหมั่นเพียร ไม่ทอดถอย
4. จาคะ ความเสียสละ พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

นอกจากการรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักฆราวาสธรรมแล้ว ธรรมะที่ช่วยให้บุคคลสามารถ เลือก และตัดสินใจได้ถูกต้อง คือ การคบเพื่อนดี ที่เรียกว่า สุททมิตร คือ มิตรแท้ 4 ประเภท ได้แก่

1. มิตรอุปการะ 2. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข 3. มิตรแนะประโยชน์ 4. มิตรมีน้ำใจ

หากบุคคลได้มีโอกาสปรึกษาหารือและขอคำแนะนำจากเพื่อนที่ดี ย่อมทำให้สามารถ เลือก และตัดสินใจได้ดีขึ้น

4. การปฏิบัติ

แม้บุคคลหนึ่งจะสามารถรวบรวมข้อมูลความรู้ได้ประเมินค่าเลือกและตัดสินใจได้แล้วก็ตาม ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติจริง คนเป็นจำนวนมากได้ตัดสินใจแล้วว่าต้องเลิกเล่นการพนัน หาไม่แล้วครอบครัวและตนเองต้องล้มละลาย บางคนตัดสินใจแล้วว่าต้องเลิกสูบบุหรี่ เพื่ออาการป่วยเป็นมะเร็งในปอดจะทุเลาลง บางคนตัดสินใจว่าจะขยันดูหนังสือแน่ ๆ มิฉะนั้นคงจะ สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ ข้าราชการบางคนตัดสินใจว่าจะไม่รับเงินสินบน แต่เมื่อถูกเชิญชวน เข้ายวน ด้วยแรงจูงใจใฝ่ต่ำ ถูกเพื่อนเกลี้ยกล่อม มีเงินมาวางล่อกอง โตอยู่ตรงหน้า การตัดสินใจที่ จะปฏิบัติตามความถูกต้อง มโนธรรมสำนึกก็เปลี่ยนแปลงไป คนจำนวนมากตัดสินใจในทางดีงาม

แต่ปฏิบัติไม่ได้ เนื่องจากมิได้ฝึกตนให้สามารถด้านกระแสกิเลส และขาดความตั้งใจมั่นต่อการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ นอกจากการฝึกสติให้ตั้งมั่นแล้ว พระพุทธศาสนาสอนให้คนฝึกตนให้มีสัมปชัญญะ คือ ความรู้เท่าทัน เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

เจตสิก (คุณสมบัติและอาการของจิต) 3 อย่างที่ขัดขวางความก้าวหน้าทางจิตใจมากที่สุดตามหลักจิตวิทยาชาวพุทธก็คือ ความปรารถนา ความอยาก เห็นแก่ตัว ความโกรธแค้น พยาบาท และความหลงตัวเองและก้าวสำคัญที่จะจัดการกับอุปสรรคทั้ง 3 นี้ก็คือ การรู้เท่าทันมัน การปฏิบัติตนเพื่อสามารถเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาของชีวิตนั้น หลักพระพุทธศาสนาเน้นที่การมองตนเพื่อรู้จักตนเองก่อนที่จะนำไปจรรยาคือและเงื่อนไขอื่น ๆ มาพิจารณาประกอบ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาอัตลักษณ์โรงเรียนวิถิพุทธ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และแนวทางการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ 4 ด้าน มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ

กระบวนการพัฒนาผู้เรียน คือ การจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ต่อเนื่อง เป็นวิถีชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักคิด มีการฝึกปฏิบัติเสมอ ๆ ทั้งด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อมๆ กัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.24-26)

การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนวิถิพุทธ คือ กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งในด้านความประพฤติ (ศีล) จิตใจ (สมาธิ) และปัญญา (ปัญญา) เพื่อความทราบซึ่งในหลักธรรมทุกขั้นตอนของชีวิต โดยซึมซับเข้าไปอยู่ในการกิน อยู่ ดู ฟัง ในชีวิตประจำวันอย่างมีสติสัมปชัญญะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนนำไปสู่การเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมสืบต่อไป และเนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่พัฒนามนุษย์ทุกคนมิให้มีศักยภาพ และจะต้องมีการวิเคราะห์ผู้เรียนว่ามีสติปัญญา มีอุปนิสัย ความพร้อมและภูมิหลังซึ่งมีความแตกต่างกัน การพัฒนาจึงเป็นการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามหลักการหลักคิดข้างต้น โดยปรับให้เหมาะสมกับโรงเรียนของตน อาจมีการจัดกิจกรรมได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. กิจกรรมที่เสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตร เช่น

- 1.1 การจัดพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
- 1.2 การจัดประกวดมารยาทชาวพุทธ
- 1.3 การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร
- 1.4 มีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา
- 1.5 มีการเรียนและการสอบธรรมศึกษา

- 1.6 มีการจัดบรรพชาสามเณรคู่อ้อน เป็นต้น
2. กิจกรรมประจำวัน และประจำสัปดาห์ เช่น
 - 2.1 กิจกรรมหน้าเสาธง
 - 2.2 กิจกรรมทำความดีระหว่างวัน
 - 2.3 กิจกรรมก่อนเลิกเรียน
 - 2.4 กิจกรรมประจำสัปดาห์
3. กิจกรรมเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

โรงเรียนวิถีพุทธควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ วันวิสาขบูชาวันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา วันอัฐมีบูชา ดังนี้

3.1 กิจกรรมวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา และวันเข้าพรรษา โรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมกิจกรรม ดังเช่นทำบุญ ตักบาตรฟังพระเทศน์ (โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนิน พิธีกรรม)เวียนเทียนที่วัด หรือโรงเรียนหล่อเทียนพรรษา และร่วมกับชุมชนในการหล่อเทียนและ แห่เทียนพรรษา

3.2 โรงเรียนมีการจัดบรรยากาศวันในสำคัญทางศาสนาโดยประดับธงต่างๆ และเปิด เพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน

4. มีกิจกรรมพิเศษ เช่น ตอบปัญหาธรรมกิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ จัดประเมินผลการทำความดี จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทำความดี จัดกิจกรรม อาสาตาวิเศษ กิจกรรมบันทึกความดีของผู้ปฏิบัติธรรม จัดทำป้ายคติธรรมต้นไม้พูด กิจกรรมจัด นิทรรศการผลงานทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมการกำหนดทักษะและความรู้ทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

การจัดกิจกรรม การนำหลักธรรมเข้ามาสอดแทรกในการดำรงชีวิตของผู้เรียนนั้น เป็น การพัฒนาประสบการณ์ที่สำคัญของผู้เรียน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมผ่านกิจกรรมซึ่งผู้เรียนสามารถ ซึมซับเข้าไปในจิตใจโดยไม่รู้ตัว ซึ่งเป็นจุดที่สำคัญของการศึกษาในยุคปัจจุบัน ดังพระราชรัตนมง คล ได้เคยกล่าวไว้ว่า การศึกษาต่อไป ล้วนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของ ตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับ ถือ นี่ก็ส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้ เป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน และหลักสูตรแกนกลาง นอกจากนี้หลักสูตรใหม่ยังได้กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์สำคัญ คือ รักษา ศาสน กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นใน การทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ หลายคนคิดว่า การ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม สถานศึกษาต้องเน้นให้เด็กได้ เรียนวิชาที่ว่าด้วยศีลธรรม

คุณธรรม จริยธรรม หรือหลักธรรมของศาสนาเท่านั้น แต่การสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น กระบวนการเรียนรู้สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ โดยการสอดแทรกในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสามารถสร้างให้เกิดได้โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติงาน ทั้งงานส่วนบุคคล และการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ครูผู้สอนควรมีได้มีหน้าที่เพียงแต่สอนเนื้อหาในหนังสือให้จบเท่านั้น แต่ยังคงต้องช่วยกันคำนึงถึงทาสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนด้วย เพื่อสรรค์สร้างให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม นำชีวิตไปสู่ความสุข (พระราชรัตนมงคล(มนตรี อภิมนฺติโก), 2555, น.5)

การจัดกิจกรรมในโรงเรียนวิถีพุทธนั้น จะต้องดำเนินไปด้วยความผ่อนคลาย จะต้องดูแลแนวทางของผู้เรียนว่าจะมีความสนใจไปในทิศทางใด ครูมีหน้าที่เพียงส่งเสริม แนะนำให้เกิดการเรียนรู้กับนักเรียนให้มากที่สุด ดังที่ผกา สัตยธรรม ได้กล่าวไว้ว่า วิชาศีลธรรม คือการสอนให้คนเป็นคนดีมีจริยธรรม ถ้านักเรียน ได้เรียนอย่างสนุก เรียนปนเล่น คือให้นักเรียนได้แสดงออก ได้คิด ได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งครูอาจารย์และนักเรียนไม่เอาจริงจังกับบางสิ่ง บางอย่างเกินไป ถ้าได้วางแนวไว้ถูกต้องดีแล้วผลดีจะเกิดเสมอ แต่จะถามความสนใจที่นักเรียนจะนำไปปฏิบัติ ผลดีก็จะเกิดขึ้นไม่ช้าก็เร็ว ซึ่ง จะเกิดประโยชน์ให้แก่แก่นักเรียน ผลที่เกิดขึ้นอาจไม่ตรงกับที่เรากำหนด ไว้ แต่อาจจะดีกว่าที่คิดก็ได้ สิ่งใดที่คิดว่าไม่ดีก็แก้ไขให้เกิดผลดีขึ้น หรืออย่าให้เกิดผลร้ายฝึกนักเรียนสามารถทำให้เป็นคนมีคุณธรรมก็ น่าพอใจ (ผกา สัตยธรรม, 2544, น.380)

พระราชรัตนมงคล (มนตรี อภิมนฺติโก) (2555, น.7) ยังได้เคยให้คำแนะนำถึงการดำเนินกิจกรรมของนักเรียนทั้ง โรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่นว่า ควรให้สถานศึกษาสอนให้เด็กสวดมนต์ ไหว้พระทำสมาธิ และสอนเกี่ยวกับศาสนา มิใช่ แต่เฉพาะศาสนาพุทธเท่านั้น ถ้าในโรงเรียนมีเด็กที่นับถือศาสนาอื่น ซึ่งตามปกติก็มีอยู่แล้ว เช่น ศาสนา อิสลามมีการละหมาด ศาสนาคริสต์มีการเข้าโบสถ์ก็ต้องจัดให้มีด้วย แต่ศาสนาพุทธยังไม่ได้เน้น จึงขอให้เน้นศาสนาพุทธ โดยจะขอให้หารือกับพระสงฆ์ ให้พระช่วยแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้เด็กได้เรียนเรื่องศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม อาจจะมีการแบ่งเวลาทุกวันศุกร์ก่อนจะกลับบ้าน โดยอาจจัดครั้ง ละ 1-2 ชั่วโมง ให้เด็กมีเวลาสวดมนต์ ไหว้พระ เพื่อรำลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์พ่อแม่ผู้ปกครอง และ เพื่อให้เข้าใจความหมายของการสวดมนต์ที่แท้จริงว่าไม่ใช่เป็นสิ่งมงาย หรือเพียงสวดมนต์เพื่อท่องให้ได้เท่านั้น แต่สามารถที่ประโยชน์ของการสวดมนต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

สังคมต้องมีวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการก้าวไปในคุณความดี แต่ คุณความดีอะไรที่เราต้องการตอบว่าเราต้องการคุณความดีต่างๆ ที่เกิด มีกับการก้าวไปในวิถีแห่งไตรสิกขา ดังนั้น เราจึงต้องการให้มนุษย์ก้าวไปใน ไตรสิกขา และเราก็จึงจัดวางระบบวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการที่คนจะก้าวไปใน

ไตรสิกขา เพราะฉะนั้น หน้าที่สำคัญของโรงเรียนวิถิปุทธอย่างหนึ่งก็คือจะต้องจัดสรรและสร้างสรรค์วัฒนธรรมอย่างนี้ขึ้นมาให้เป็นวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ ซึ่งมันจะเอื้อและมันจะหล่อม ให้คนที่เกิดมา วัฒนธรรมนี้ แทบจะเดินไปได้เองเลย ในวิถีของไตรสิกขา อย่างน้อย ก็ส่วนต้นๆ เรื่องก็เป็นอย่างนี้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547, น.68)

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิปุทธ คือ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง มีความผ่อนคลาย มีส่วนร่วมกับชุมชนและวัด มีการสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ สร้างวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธ ให้นักเรียนได้ฝึกคิดและปฏิบัติตน มีสติสัมปชัญญะกำกับในทุกขั้นตอนในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมบูรณ์ทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญา เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิปุทธ

จากความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา และแนวทางในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สามารถสรุปเป็นหลักการในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายของโรงเรียนวิถิปุทธได้ ดังนี้

1. จัดให้มีบรรยากาศสงบและเรียบง่าย
2. ให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ
3. ใกล้ชิดกับชุมชน
4. จัดบรรยากาศให้สะอาด มีระเบียบ
5. มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย พัฒนาอยู่เสมอ
6. สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณธรรม

สถานศึกษานั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญต่อการเรียนรู้ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างมาก เหตุการณ์ในพระพุทธศาสนาหลายตอน เน้นถึงความสำคัญของสถานที่และบรรยากาศเช่น 1) ทรงเจริญอานาปานสติกรรมฐานเมื่อมีพระชนมายุ 7 พรรษา ณ ใต้ต้นหว้าในบรรยากาศที่เงียบสงบ 2) ทรงเลือกสถานที่ที่ใกล้ชิดธรรมชาติและชุมชนสำหรับบำเพ็ญเพียร 3) เมื่อตรัสรู้แล้วทรงเปลี่ยนสถานที่จากที่ตรัสรู้ไปประทับใต้ต้นไทรและต้นอื่นๆ 4) ทรงกำหนดเรื่องความสะอาด ความมีระเบียบไว้ในพระวินัยปิฎกว่าด้วย เสนาสนวัด ราและเสนาสนะชั้นฐกะ 5) ทรงกำหนดความเหมาะสม สะดวกสบายของสภาพแวดล้อม 7 ประการ คือ สัปปายะ 7

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2539-2550 โรงเรียนในอุดมคติ ได้กำหนดให้มีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดลอมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้

เรียนอย่างมีความสุข โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ มีการปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความร่มรื่น มีต้นไม้ มีแหล่งน้ำ ไร้มลภาวะ มีความปลอดภัย ไม่มีมุมอับ

โรงเรียนวิถีพุทธ ต้องมีลักษณะทางกายภาพที่ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ มีความสวยงาม สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดภัย ให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลาย มีจุดที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของครู นักเรียน และบุคคลในชุมชน เช่น มีพระพุทธรูปที่เด่น ชวนให้ศรัทธา มีสวนพุทธธรรมซึ่งประกอบด้วยพันธุ์ไม้สำคัญในพระพุทธศาสนา มีป้ายนิเทศ ป้ายศุภายิต มีอาคารสถานที่ที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยและเพียงพอต่อการใช้สอย มีการทำแปลงเกษตร โรงฝึกงานที่มีความเหมาะสมต่อการฝึกฝนคุณธรรมเพื่อนำไปประกอบสัมมาอาชีพ มีห้องจริยธรรม ห้องสมุด พระพุทธศาสนา มีพระพุทธรูปในทุกห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนและครูได้ระลึกถึงพระรัตนตรัยอยู่เสมอ

บรรยากาศในห้องเรียนมีความสงบ เรียบร้อย ครูและนักเรียนดำรงตนอยู่ในความสำรวม มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ซึ่งสื่อเหล่านั้นอาจเกิดจากภูมิปัญญาของครู นักเรียนหรือชุมชน ตลอดจนสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีความสุข ปลูกฝังคุณลักษณะในการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และความรู้ที่เท่าทันสถานการณ์โลก โรงเรียนต้องมีความใกล้ชิดกับชุมชน ประสานสามัคคีกับชุมชนและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความสะอาด และความมีระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนวิถีพุทธ จะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากความร่วมมือ ร่วมใจของนักเรียนทุกคน โดยมีครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศ ปลูกฝังความรักความสามัคคี และความรับผิดชอบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.27)

มัลลิกา หลงสมบุญ(2554, น.21) ยังได้ให้ความหมายการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธว่า เป็นการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาในการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีความสะอาด สงบ ร่มรื่น นักเรียนพักผ่อนได้อย่างปลอดภัย สถานศึกษาและชุมชนปราศจากสิ่งเสพติด อบายมุขสิ่งมอมเมาทุกชนิด มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียนรู้และเข้าใจเหตุผลตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา อาคารสถานที่จัดให้มีที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประจำห้องเรียนหรือประจำโรงเรียนและมีป้ายนิเทศ ป้ายคติธรรม คำขวัญ คุณธรรม จริยธรรม ห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมนักเรียนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จัดกิจกรรมการรับผิดชอบดูแลห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนนั่นเอง

ตามนัยแห่งพุทธธรรม จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ คือ ชาติรู้ที่เกิดจากผัสสะทั้งหลาย คือ รูปกับนาม เมื่อรู้ได้ ความรู้นั้นก็จะพัฒนาไปโดยการจักปฏิบัติจนรู้แจ้งชัดเจนเป็นสัมมาทิฐิ ซึ่งจะนำไปสู่จุดหมายปลายทาง คือ ความเป็นอิสระหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ปัจจัยแรกที่เสริมสร้าง

สัมมาทิฐิเป็นปัจจัยภายนอกคือ ปรโตโมสะ หมายถึง เสี่ยงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจงอธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ในที่นี้หมายถึงเฉพาะส่วนที่ดึงามถูกต้อง เรียกว่า ง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา (สุมน อมรวิวัฒน์, 2547, น.7)

การศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญาของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นการศึกษาที่สามารถจัดการกับสถานการณ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตได้อย่างถูกต้อง มิใช่การแยกการ ศึกษาออกจากชีวิต หรือแยกชีวิตออกจากการศึกษา เพราะหากการศึกษาไม่สามารถทำให้เข้าใจเรื่องของชีวิต การศึกษานั้นจะไม่ใช่ประโยชน์ กล่าวคือ มีความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด ดังนั้น การศึกษากับการดำเนินชีวิตจึงต้องควบคู่ไปด้วยกัน และชีวิตต้องเป็นชีวิต แห่งการเรียนรู้ “เพื่อให้คนสามารถมีความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง การพัฒนาคน คือ การทำให้เขามีชีวิตที่ดึงดูดใจ ประณีต มีอิสรภาพ มีความสุข มีความเป็นคนที่เต็มคนในตัว” การศึกษาควรจะเป็นไปเพื่อการพัฒนาปัญญาของมนุษย์เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้ เป็นสังคมที่มีการใช้และสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง นำไปสู่การเป็นสังคมอุดมปัญญาที่สามารถ แบ่งปันทรัพยากรร่วมกันโดยสันติและอาศัยองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษา ของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 จึงต้องเป็นการศึกษาที่สามารถทำให้ชีวิตให้เข้าถึงอิสรภาพ หลุดพ้นจากอำนาจครอบงำจากปัจจัยภายนอกให้มากที่สุด (พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธม (ชยทตฺโต), 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.106)

การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เป็น กายภาพหรือวัตถุ ได้แก่ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ในการสังเกตสิ่งต่างๆ รอบตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดูแลรักษาความสะอาดทางกายได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ด้านความประพฤติใน การอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้อง ในทางการพัฒนาทักษะทางสังคมหรือการแสดงออกของตนเอง เวลาอยู่ร่วมกับคนอื่นนั้นถือเป็นความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นลักษณะของ ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถทำงานร่วมกับ ผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้กายวาจา ได้อย่างสร้างสรรค์มีวินัย มีความรับผิดชอบใบบการ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และสามารถปฏิบัติกิจกรรมเสร็จทันตามเวลาที่กำหนดซึ่งใน ที่นี้คือ ศีล (Morality) (กิตติชัย สุชาติโนบล, 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.418)

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่สงบเรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีสัมมาทิฐิ มีความปลอดภัย ไม่มีสิ่งเสพติด มีระบบช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรม

และมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อุดมด้วยปัญญาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ

ครู เป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในระบบไตรสิกขา ทั้งในฐานะเป็นผู้ที่อบรมสั่งสอน เป็นผู้จัดการเรียนรู้ และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี บุคลากรในโรงเรียนทุกคนต้องพัฒนาตามหลักไตรสิกขา มีคุณลักษณะเป็นผู้มีความรู้ในพุทธธรรมเป็นอย่างดี เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สามารถวางแผนจัดการเรียนรู้ตามวิถีพุทธ และเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียนมีลักษณะของการเป็นผู้ที่ “สอนให้รู้ ทำให้รู้ อยู่ให้เห็น” และให้ความช่วยเหลือผู้เรียนพัฒนาได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.29-30)

การพัฒนาครูของโรงเรียนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับลักษณะและเงื่อนไขของโรงเรียน แนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาบุคลากร คือการปฏิบัติธรรมในวิถีชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

แนวทางการจัดพัฒนาครู

1. วิเคราะห์ความรู้ด้านธรรมะ และลักษณะของบุคลากร
2. ค้นหาบุคลากรที่สามารถเป็นผู้นำได้
3. สร้างศรัทธา ความเข้าใจให้กับบุคลากร ด้วยวิธีที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล
4. จัดกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จ ทั้งกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและกิจกรรมพัฒนาจิต

5. ให้การยกย่อง เสริมกำลังใจแก่บุคลากรที่สามารถพัฒนาจนเป็นแบบอย่างได้

ลักษณะแนวทางของกิจกรรมพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดอบรมใหญ่ประจำปี มีการจัดโครงการพัฒนาจิต เจริญปัญญาในรายสัปดาห์ หรือรายเดือน จัดสร้างกลุ่มสนทนาธรรมฟังเทศน์ จัดโครงการปฏิบัติธรรมในโอกาสวันสำคัญต่างๆ จัดให้มีการไปศึกษาดูงาน หรือปฏิบัติธรรมในสำนักต่าง ๆ มีการส่งเสริมการศึกษาระยะ และปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง โดยโรงเรียนมีห้องสมุดและสื่อต่าง ๆ ให้ศึกษา จัดห้องสำหรับวิปัสสนา ส่งเสริมการถือศีล 5 ให้สอดคล้องอยู่ในวิถีชีวิต มีการประเมินผลการปฏิบัติธรรม และมีการสอบอารมณ์

คุณลักษณะสำคัญของบุคลากรโรงเรียนวิถีพุทธ

1. ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1 มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา
 - 1.2 ละเลิกจากอบายมุขทุกประเภท

- 1.3 มีการถือศีล 5 เป็นประจำ
- 1.4 มีเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองและจะดำเนินชีวิตในสิ่งที่ดีงาม
- 1.5 เป็นผู้นำที่ดีและเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำความคิด
2. ครู อาจารย์และบุคลากร
 - 2.1 มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา
 - 2.2 ละเลิกจากอบายมุขทุกประเภท
 - 2.3 มีการถือศีล 5 เป็นประจำ
 - 2.4 มีเป้าหมายที่จะพัฒนาตนเองและจะดำเนินชีวิตในสิ่งที่ดีงาม
 - 2.5 มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์

พกา สัตยธรรม (2544, น.32) ยังได้กล่าวถึง คุณธรรมที่จำเป็นและสำคัญสำหรับครูและไว้
ดังนี้

1. คุณธรรมของครู ทำให้ครูเป็นผู้เป็นคนดี เพราะมีคุณสมบัติที่ดี จากการปฏิบัติตามคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านั้น ผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจย่อมเป็นที่เคารพบูชาของผู้อื่น
2. ผู้เป็นครูสามารถนำเอาคุณธรรมต่าง ๆ ที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ไป อบรมสั่งสอน และเป็นตัวอย่างที่มีคุณธรรมแก่ศิษย์
3. คุณธรรมของครู ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสจากใจของผู้เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความมั่นคงในอาชีพครู
4. เป็นที่แน่ใจว่า ประชาชนของชาติจะเป็นคนดีได้ตามที่ครูได้ให้ การอบรม สั่งสอนแนะแนวและแนะนำให้ปฏิบัติคุณธรรมตามความเหมาะสม
5. คุณธรรมของครูมีผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลในสังคม จาก การเป็นพลเมืองดีมีคุณธรรม ก็จะเป็นผลให้สังคมมีความสุข เพราะ ทุกคนมีกิจกรรมควบคู่ไปกับความรู้ ทำให้ไม่เบียดเบียน ฆ่าฟันกัน
6. ในสังคมที่มีคนดีมีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ การพัฒนาประเทศ ชาติก็จะเจริญและก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิม ไม่มีปัญหาการกอบ โภย คอยหาแต่ ประโยชน์ส่วนตัว แต่จะเห็นแก่ส่วนรวมเป็นส่วนใหญ่ และทำประโยชน์ให้แก่ ประเทศชาติอย่างแท้จริง
7. ทำให้ครูสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะนำ เอาคุณธรรมทางด้านการสอนมาใช้ ทำให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นกว่าครู ที่ไม่มีคุณธรรมทางด้านการสอน เพราะไม่รู้ว่าจะสอนให้ดีให้เกิดความเข้าใจ ได้อย่างไร สอนอย่างไรทำให้เกิดปัญญาแก่ศิษย์ ทำให้เกิดพัฒนาในตัวเด็ก

8. การสอนให้เกิดคุณธรรมในตัวนักเรียน ให้นักเรียนรู้ถึงคุณของ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ย่อมก่อให้เกิดความมั่นคงในสถาบัน ต่าง ๆ ของชาติ และทำให้ชาติมั่นคง

9. การถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ จะเกิด ขึ้นได้ เพราะครุมี คุณธรรมในการอบรมสั่งสอน ให้ศิษย์ได้รับความรู้เกี่ยวกับความ สำคัญของวัฒนธรรมของชาติ เพื่อให้เกิดการสืบทอดทางวัฒนธรรม

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแนะนำวิธีปฏิบัติราชการในหนังสือหลัก ราชการไว้เมื่อ พ.ศ. 2475 ซึ่ง พลตรี หลวงวิจิตร วาทการ ได้นำมากล่าวอธิบายเพิ่มเติมไว้ดังนี้ การ ปฏิบัติงานตามหลักข้าราชการ (ผกา สัตยธรรม, 2544, น.38-42) มี 10 ประการคือ

1.ความสามารถ คำว่า ความสามารถ คนที่ได้เล่าเรียน มาเท่า ๆ กัน คนหนึ่งจะสามารถ ทำงานได้ผลสำเร็จมากกว่าอีกคนหนึ่ง และบุคคลที่สามารถสร้างผลสำเร็จของงานได้มากกว่านี้ เรียกว่าเป็น ผู้มีความสามารถหรือมีสมรรถภาพ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อธิบายถึงความไม่สามารถว่า ต้องคอยให้นายชี้ ทางให้ก่อนจึงทำ ในเรื่องนี้เป็นลักษณะ ริเริ่มซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความสามารถ และความหมายอัน แท้จริงของ “ความสามารถ” อยู่ในลักษณะที่กว้างขวางกว่านี้มาก

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ได้พยายามสังเกตดูคน หลายคน ในบรรดาบุคคลที่เรียกกันว่า เป็นผู้มีความสามารถนั้น ปี ลักษณะอันหนึ่งซึ่งดูเหมือนกันทุกคน คือลักษณะที่ผู้ใหญ่มอง ต้องสั่งอะไรละเอียดยลลอบ เป็นแต่บอกความมุ่งหมายว่าต้องการให้เกิดผล อย่างนั้นอย่างนี้ และมอบ หน้าที่ให้ไปทำ บุคคลผู้นั้นไปคิดวิธีการ เอง แล้วก็ทำได้สำเร็จผลตามที่ผู้บังคับบัญชาต้องการ จริง ๆ อย่างนี้เรียกว่าความสามารถ และบุคคลที่ทำได้เช่นนี้เรียกว่า เป็นผู้มี สมรรถภาพ

2.ความเพียร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปล “ความเพียรว่า “กล้าหาญ ไม่ย่อท้อต่อความยากและ บากบั่น เพื่อจะค้นความขัดข้องให้จงได้โดยใช้ความอุตสาหวิริยภาพ มิให้ลดหย่อน... ความเพียรเป็นเครื่องแก้ปัญหาทุกอย่าง อะไรที่ไม่ สำเร็จด้วยวิธีอื่นย่อมสำเร็จด้วย ความเพียร”

3.ความไหวพริบ คือ รู้จักสังเกตโดยไม่ต้องมีใครเตือนว่า มีเหตุเช่นนั้น ๆ จะต้อง ปฏิบัติการอย่างนั้น ๆ เพื่อให้บังเกิดผลดีที่สุด แก่กิจการทั่วไป และรีบทำการอันเห็นควร โดยอับ พลันทันที

4.ความรู้เท่าถึงการณ์ คือ “รู้จักปฏิบัติกิจการให้เหมาะ ด้วยประการทั้งปวง ความคิดค้น แม้จะดีปานใด ถ้าใช้ไม่เหมาะฝีกเวลา คือ ทำก่อนจะถึงเวลาอันสมควรก็อาจจะไม่ได้วันผลดี เท่าที่ควรรับ พืชกลับกลายเป็นผลร้ายไปก็ได้

5. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ คือ ตั้งใจจะทำกิจการ ซึ่งได้ รับมอบให้เป็นหน้าที่ของตนนั้น โดยซื่อสัตย์ สุจริต ใช้ความอุตสาหภาพเต็มสติกำลังของตน ด้วยความมุ่งหมายให้กิจการนั้น บรรลุซึ่งความสำเร็จ โดยอาการอันงดงามที่สุด ที่จะพึงมี จักไปได้ร่วมความว่า ความซื่อตรงต่อหน้าที่ หมายถึง การที่ต้องพยายามปฏิบัติหน้าที่ซึ่งตนได้รับมอบหมายนั้น ให้ดีที่สุด ความ พยายามที่จะก้าวหน้า หรือที่จะไต่งานที่ดียิ่งขึ้น ไปนั้น เป็นความ พยายามที่ถูกต้อง เป็นความ ใฝ่สูงที่ถูกต้อง แต่ในขณะที่พยายามจะ ไม่ส่งอย่างนั้น ก็จะต้องทำงานในหน้าที่เดิมให้สมบูรณ์

6. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป เป็นการรักษาคอนให้เป็นคน ควรที่เขาทั้งหลายจะเชื่อถือได้ โดยรักษาวาจาสัตย์ พูดอะไรเป็นมั่น ไม่เหินหันเปลี่ยนแปลงคำพูดไป เพื่อความสะดวกเฉพาะ ครั้งๆหนึ่ง ๆ ไม่คิดเอาเปรียบใคร โดยอาการอันเขาแข่งขันมิได้ ไม่ยกตน ชมท่าน ไม่หาดใส่ตัว และหาหัวใส่เขา เมื่อผู้ใดมีไมตรีต่อ ก็ตอบแทนด้วยไมตรี โดยสม่ำเสมอ

7. ความรู้จักนิสัยคน ถ้าเป็นผู้น้อย เป็นหน้าที่ที่จะต้องศึกษา และสังเกตให้รู้จักว่าความคิด การเห็นเป็นอย่างไร ชอบทำงานอย่างไร ชอบหรือชังอะไร เมื่อทราบแล้วก็อาจจะวางความ ประพฤติและการงาน ของตนให้ต้องตามอัธยาศัยของผู้ใหญ่นั้น ได้นิสัยของคนเราต่างกัน จะใช้ แผนบังคับบัญชาอย่างเดียวกัน ก็ไม่เหมาะ การเคร่งครัดเกินไปหรืออะลุ่มอล่วยเกินไป ก็เป็นผล ร้ายทั้งสองทาง ทางที่ดีแท้คือทำให้เหมาะฝึกคนเป็นคน ๆ ไป

8. ความรู้จักผ่อนผัน ทรงอธิบายว่า ยังมีความเข้าใจ ต่อกันอยู่เป็นสองพวก พวกหนึ่งเห็น ว่า การผ่อนผันเป็นสิ่งซึ่งจะทำ ให้เสวยระเบียบทางราชการไป จึงไม่ยอมผ่อนผันเลย อีกพวกหนึ่ง เห็นว่าการใด ๆ ทั้งปวงควรจะคิดถึงความสะดวกแก่ตัวเองในบุคคลใน บังคับบัญชาของตนเป็นที่ตั้ง จึงยอมผ่อนผัน ไปเสียทุกอย่าง จน เสียทั้งวินัยและทั้งแบบแผนและหลักการทีเดียว การที่ควร จะผ่อนผันหรือไม่ควรก็ดูเหมือนจะเกี่ยวพันนิสัย คนที่เราต้องติดต่อร่วมงานนั้นเป็นข้อสำคัญ คือ สำหรับคนบางคนถ้า ผ่อนผันบ้างอาจจะเป็นผลดี สำหรับบางคนถ้าผ่อนผันเข้าอาจจะ เป็น ผลร้าย หลักที่จะนำมาใช้สำหรับวินิจฉัยว่า จะควรผ่อนผันหรือไม่ นั้นก็อยู่ที่ผลดีผลร้ายนั่นเอง

9. ความมีหลักฐาน ความมีหลักฐานเป็นเรื่องสำคัญมาก อันที่จริงไม่แค่ข้าราชการ คนทำงานในต่างประเทศใดก็ตาม ความมี หลักชวนเป็นสิ่งสำคัญที่จะให้ได้รับความไว้วางใจจาก นายจ้าง หรือ ผู้บังคับบัญชา เพราะว่าหลักฐานนั้นเป็นเครื่องแสดงออกให้เกิดความเชื่อถือ

10. ความจงรักภักดี คือ การยอมสละตนเพื่อประโยชน์แก่ ท่าน คือ ถึงแม้ตนจะต้องได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ตระกะงำลำบาก หรือจนต้องสิ้นชีวิตเป็นที่สุด ก็ยอมได้ทั้งสิ้น เพื่อมุ่ง ประโยชน์อัน แท้จริงให้แก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ผู้ปลูกฝังจริยธรรมต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง จะได้ผลมากน้อยเพียงใดอยู่ที่ผู้ปลูกฝัง จริยธรรมได้ปฏิบัติตนตามที่พำสอนหรือไม่ ในการสอนให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ครูได้

แสดง ความซื่อสัตย์สุจริต พ่อแม่ได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริต และเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริตให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างตลอด เวลาหรือไม่ หากผู้ปลูกฝังจริยธรรมขาดการบังคับตนเองให้ทำตามที่ตนพบสอนแล้ว จริยธรรมก็จะเกิดได้ยาก แต่การบังคับตนเองก็มีใช้ สิ่งที่จะกระทำได้ง่าย ๆ เช่นกัน (ชัยพร วิชชาวุธ และ ธีระพร อูวรรณ โณ, 2525 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2544, น.135)

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การพัฒนา ครู ให้เป็นผู้มีความรู้ทางพุทธธรรมอย่างแท้จริง มีความสามารถ ซื่อตรงต่อหน้าที่ ความรู้จักผ่อนผัน ความจงรักภักดี เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นกัลยาณมิตรที่ดี พร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธาให้กับนักเรียน ทำให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมอันดี และพร้อมช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนได้อย่างเต็มศักยภาพ

4. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ซึ่งประกอบด้วยบ้าน วัด และสถาบันต่างๆที่อยู่ในชุมชน มีความเป็นกัลยาณมิตร เอื้อเพื่อต่อกันและกัน ร่วมมือกันพัฒนานักเรียน พัฒนาชุมชนและสังคมในวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

โรงเรียนวิถีพุทธต้องพัฒนาตน และพัฒนานักเรียน ให้มีผลเป็นที่ยอมรับของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา โรงเรียน จัดระดมสรรพากรลักษณะต่างๆ อย่างหลากหลายเพื่อพัฒนางานทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการพัฒนานักเรียน

โรงเรียนวิถีพุทธต้องมีการบริการวิชาการ เอื้ออำนวยอาคารสถานที่ ให้ความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาด้านภูมิปัญญา ด้านคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมกิจกรรมสัมมาอาชีพต่างๆ แก่ชุมชนสังคม มีการบริการและร่วมมือกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้เกิดความสามัคคี และสันติสุขร่วมกัน

โรงเรียนต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ และดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ซึ่งมีตัวบ่งชี้ถึงมาตรฐานของความเป็นวิถีพุทธอย่างเข้มแข็ง กระทำอย่างต่อเนื่อง จนเกิดประสิทธิผลอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน ด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมของผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรของโรงเรียนอย่างชัดเจน เช่น ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารงาน โดยใช้หลักเมตตาธรรม ครูเป็นกัลยาณมิตร แก่นักเรียน มีภริยาที่สุภาพ อ่อนหวาน มีคุณธรรม เกื้อกูล ปฏิบัติตนให้บุคคลทั่วไปเห็นได้อย่างชัดเจน โรงเรียนวิถีพุทธต้องเปิดกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนา

ตนเองอยู่เสมอ และให้ความร่วมมือกับชุมชน ร่วมกันพัฒนาสังคม ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

กิจกรรมเกื้อกูลสัมพันธ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.31-33) คือ

1. โรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญต่างๆตามประเพณี เช่น กิจกรรมหล่อเทียนพรรษา งานทอดกฐินทอดผ้าป่า กิจกรรมวันพ่อวันแม่ และวันสำคัญอื่นๆ

2. โรงเรียนนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของวัดและชุมชน เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ทำความสะอาดวัด ซึ่งอาจเป็นลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เช่น การเลี้ยงอาหารที่บ้านพักคนชรา หรือบ้านเด็กกำพร้า หรือสถานสงเคราะห์ต่างๆ

3. โรงเรียนต้องเป็นสถานที่หาความรู้ของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เข้ามาสัมผัส และแสดงความคิดเห็น (Open House) เพื่อให้ผู้ปกครองได้มีโอกาสเสนอข้อคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการกิจต่าง ๆ เช่น ดูแลความสะอาดของโรงอาหาร ดำเนินการเชิญภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาช่วยโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

4. เปิดห้องสมุดเพื่อให้ชุมชนใช้บริการได้ในวันหยุด รวมทั้งสนามกีฬา หอประชุม ฯลฯ

5. เป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านวิชาการ วิชาชีพ เช่น จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องอาชีพพิเศษต่าง ๆ จัดร้านค้าของโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองนำผลิตผลทางการเกษตรผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มาขาย โดยนักเรียนเป็นผู้ดูแลกิจการ

6. ร่วมกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา กิจกรรมทางด้านศาสนาต่างๆ เช่น เชิญพระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนา เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องต่าง ๆ ในวันหยุด จัดทัศนศึกษาทางธรรม เป็นต้น

7. จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด ชุมชน เช่น จัดการแข่งขันกีฬา จัดกิจกรรมปัจฉิมนิเทศโดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมนำอาหารมารับประทานร่วมกัน จัดค่ายครอบครัว

8. เสริมความเข้มแข็งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนแก้ไขปัญหาคอขวด ฯลฯ

9. ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดทำหนังสือพิมพ์โรงเรียนวารสาร เผยแพร่แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า ชุมชน ฯลฯ

10. ยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้กระทำความดีทั้ง ครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรของโรงเรียน และบุคคลในชุมชน เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้วิถีพุทธเป็นวิถีชีวิตของคนทั้งชุมชน

การมีส่วนร่วมเพื่อการเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ จากระดับปัจเจกบุคคลตามกรอบแนวคิดของหลักพุทธจิตวิทยาที่เป็นปัจจัยการเกื้อกูลแก่กันและกัน ดังนั้นการแสดงผลพฤติกรรมที่รู้เท่าทันในอาการแห่งปัจเจกสมุปปาทของบุคคล ภายในชุมชนและองค์การจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่พลเมืองทุกคนต้องคำนึงถึง เพราะหมายถึงการเกิดขึ้นของพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของพรหมวิหารธรรมสู่การเป็นองค์กรแห่งผู้รู้ ผู้ดี และ เบิกบาน ที่เป็นไปตามวิถีแห่งพุทธะอย่างแท้จริง (สุเมธ บุญมະยา, 2556 อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.302)

มัลลิกา หลงสมบุญ (2554, น.35) ยังได้ให้ความหมายบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ของโรงเรียนวิถีพุทธว่า คือการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในด้านการส่งเสริมบรรยากาศของการเคารพอ่อนน้อม มีความขี้มเข้มแจ่มใส ครูและนักเรียนมีเมตตากรุณาต่อกัน สถานศึกษาจัดให้มีการฝึกอบรมในการปฏิบัติตน ให้ครูและนักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ส่งเสริมให้บุคคลากรและนักเรียนในโรงเรียนประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้อื่น และมีการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ในการทำมาดีต่อผู้อื่น จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมในการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำมาดี ยกย่องเชิดชู และส่งเสริมบุคคลากรที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความดีของครู นักเรียน และบุคคลากรในรูปแบบต่างๆ และจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชน

จากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน หมายถึง การร่วมมือกันระหว่างบ้าน วัด และสถาบันอื่นๆ ในชุมชน ในการระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อพัฒนานักเรียน โรงเรียน และชุมชนในวิถีแห่งพุทธธรรม สามารถอยู่ร่วมกันกับชุมชนอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของพรหมวิหารธรรม ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามของโรงเรียนและชุมชน และเกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

บริบทของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (โรงเรียนสตรีวิทยา๒ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, 2560)

บริบททั่วไปของโรงเรียน

ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ เป็นนามพระราชทานอยู่ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตั้งอยู่เลขที่ 29 ซอยสุคนธสวัสดิ์ 3 ถนนสุคนธสวัสดิ์ แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพฯ เป็นโรงเรียนมัธยมประเภทสหศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กระทรวงศึกษาธิการ

เมื่อพ.ศ. 2516 นางสาวสุน พานิชเฮง มีจิตศรัทธาบริจาคที่ดินให้กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 19 ไร่ 3 งาน 19 ตารางวา เพื่อสร้างเป็นโรงเรียนคุณหญิงบุญเจือ ไชยภักดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา ในขณะนั้นได้รับเรื่องจากกรมสามัญศึกษามาดำเนินการ ก่อตั้งเป็นโรงเรียน แห่งใหม่

ในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2519 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้คุณหญิงบุญเจือ ไชยภักดิ์ นางสาวสุน พานิชเฮง ดร.ก่อ สวัสดิพานิช (อธิบดีกรมสามัญศึกษา) กรรมการสตรีวิทยา สมาคมและนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา เข้าเฝ้าทูลละอองพระบาทเพื่อสนองพระราชดำริเรื่องการก่อตั้งโรงเรียนและมีพระเมตตาพระราชทานนามโรงเรียนว่า “สตรีวิทยา ๒” นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นชาวสตรีวิทยา ๒ จึงถือว่าวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2516 เป็นวันที่สถาปนาโรงเรียนนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมานางหลง ไร่สาลี น้องสาวของนางสาวสุน พานิชเฮง ได้บริจาคที่ดินเพิ่มเติมจำนวน 24 ไร่ 77 ตารางวา เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2518 คุณหญิงบุญเจือ ไชยภักดิ์ ได้นำนางหลง ไร่สาลี เข้าเฝ้าสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินดังกล่าว เพื่อขยายโรงเรียนให้กว้างขึ้นต่อมาคุณหญิงบุญเจือ ไชยภักดิ์ ได้ติดต่อขอเช่าที่ดินของมูลนิธิโรงพยาบาลสงฆ์ เพิ่มเติมอีก 36 ไร่ รวมเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่จำนวน 80 ไร่ 45 ตารางวา ซึ่งขณะนั้นที่ดินเป็นทุ่งนา ทुरกันดาร ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ นางสมหมาย เอ็มสมบัติ ผู้บริหารโรงเรียนคนแรกเป็นผู้ติดต่อกับการ ไฟฟ้านครหลวงจนสามารถนำไฟฟ้าเข้าสู่ชุมชนได้สำเร็จก่อนเปิดภาคเรียน

โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เปิดสอน ครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2517 โดยอาศัยศาลาการเปรียญวัดสาครสุนทรประชาสรรค์ ซึ่ง ติดกับที่ตั้งโรงเรียนเป็นสถานที่ศึกษาชั่วคราว นางสมหมาย เอ็มสมบัติ เป็นผู้บริหารคนแรก มี นักเรียน 277 คน ครู 13 คน แบ่งเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (มศ.1) จำนวน 5 ห้อง มัธยมศึกษาปีที่ 4 (มศ.4) จำนวน 2 ห้อง สภาพของโรงเรียนในปี พ.ศ. 2517 การคมนาคมสู่โรงเรียนยากลำบากถนน เป็นดิน ถ้ามีฝนตกจะไม่สามารถเข้าถึงโรงเรียนได้ ทั้งครู และนักเรียนต้องถ่อรองเท้าเดิน ทางเข้าโรงเรียน จากสภาพดังกล่าว ทำให้การก่อสร้างโรงเรียนประสบความยากลำบากนานปีการ แต่ก็สามารถสร้างอาคารกลุ่มแรก จำนวน 4 หลัง ได้สำเร็จลงในระยะเวลาเพียง 1 ปี อาคารกลุ่มแรก ตั้งอยู่ด้านหน้าโรงเรียนชื่อ “อาคารสมเด็จพระศรีนครินทร์”

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นประธานในพิธีเปิด “อาคารสมเด็จพระศรีนครินทร์” เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 และยังทรงพระเมตตาต่อชาว สตรีวิทยา ๒ ทรงปลูกต้นพิภูลที่เกาะหน้าอาคารสมเด็จพระศรีนครินทร์ ชาวสตรีวิทยา ๒ จึงน้อมนำ ดอกพิภูลไม้หมามงคลนี้เป็น ดอกไม้ประจำโรงเรียน การก่อสร้างโรงเรียนในกลุ่มที่ 2 จำนวน 4

หลัง แล้วเสร็จ พ.ศ.2521 โรงเรียนได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดอาคารเรียนกลุ่มที่ 2 นามว่า “อาคารวชิรา” นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ชาวสตรีวิทยา ๒ เป็นล้นพ้น

อาคารสถานที่ต่างๆ

ในปีพ.ศ. 2524 โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีขยายเต็มรูปแบบคือ รับนักเรียน 6 ระดับ 12 ห้องเรียน รวมเป็น 72 ห้องเรียน จึงเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในกรุงเทพมหานครทำให้มีงบประมาณแผ่นดิน และงบบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธามาสร้างอาคาร และสิ่งก่อสร้างอีกมากมาย ได้แก่

1. กลุ่มอาคารสมเด็จพระศรีนครินทร์ 4 อาคาร
2. กลุ่มอาคารวชิรา 4 อาคาร
3. อาคารนวมราชชนนี
4. อาคารหอสมุดคนพ บุญยุปการ
5. อาคารไขศรี ปราโมช
6. อาคารคุณหญิงบุญเจือ ไชยภักดิ์
7. อาคารพลศึกษา
8. อาคาร 7 ชั้น 2 หลัง
9. อาคารฝึกงาน
10. อาคารเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา
11. อาคารโอบีซี
12. สนามเทนนิส “จึงพานิช”
13. สระว่ายน้ำขนาดมาตรฐาน เป็นสถานที่แข่งขันว่ายน้ำนักเรียนระดับประเทศพิบูล

แชมเปียนชิพเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่พ.ศ. 2541 จนถึงปัจจุบัน

ด้วยคุณภาพความรู้ และคุณธรรม โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จึงเป็นโรงเรียนผู้ปกครองปรารถนาจะส่งบุตรหลานเข้าเรียน ในปีการศึกษา 2536 โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีชั้นเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายรวม 80 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 3,610 คน แต่ก็มีผู้ประสงค์จะเข้าเรียนที่โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพื้นที่ของโรงเรียนมีถึง 84 ไร่เศษ กรมสามัญศึกษาต้องการใช้ปัจจัยทั้งหมดให้คุ้มค่าโดยจะให้มีการเปิดสอนระดับละ 20 ห้องเรียน รวมเป็น 120 ห้องเรียน จึงให้แยกโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ เป็น 2 โรงเรียน โรงเรียนที่ตั้งเพิ่มขึ้นใช้ชื่อ

โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ มัธยมศึกษาตอนต้น เปิดสอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และส่งนักเรียนเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ

ปีพ.ศ. 2544 กรมสามัญศึกษาพิจารณาเห็นว่า โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ มัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดำเนินการสำเร็จเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่สมบูรณ์แบบ พร้อมด้วยครูอาจารย์ อาคาร สถานที่ และคุณภาพของผู้เรียนประสบผลสัมฤทธิ์ ในระดับสูงแสดงถึงการวางระบบงานที่มีประสิทธิภาพ จึงให้รวมโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อให้การส่งต่อผู้เรียน และการพัฒนา ด้านต่างๆเป็นไปอย่างสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียว เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่สุด มีคุณภาพระดับแนว หน้าของประเทศไทยสืบไป จึงประกาศรวมโรงเรียน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2544

เนื่องในวโรกาสครบรอบ 100 ปี วันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ร่วมกับสมาคมศิษย์เก่าสตรีวิทยา ๒ สมาคมผู้ปกครอง และครูสตรีวิทยา ๒ และคณะกรรมการ สถานศึกษาจัดสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระศรีนคริน-ทราบรมราชชนนี โดยประดิษฐาน บริเวณเกาะกาญจนานิกษกด้านหน้าอาคารสมเด็จพระศรีนครินทร์ อันเป็นสถานที่ที่พระองค์เคย ประทับเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดอาคาร“สมเด็จพระศรีนครินทร์” เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เพื่อเป็นที่เคารพสักการะ และเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ให้การศึกษา แก่เยาวชนสืบไปโรงเรียนได้ดำเนินการจัดสร้างโดยกราบทูลเชิญสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้า กัลยณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์เสด็จเป็นประธานประกอบพิธีเปิดพระราชานุ-สาวรีย์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2545

ปีพ.ศ. 2546 ครบวาระ 30 ปี แห่งการก่อตั้งโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่าสตรีวิทยา ๒ เครือข่าย ผู้ปกครอง และผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาค เงินสมทบก่อสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น เป็นอาคารเชื่อม ระหว่างอาคาร 12 และอาคารกาญจนานิกษก ทำให้มีห้องเรียนเพิ่มขึ้นจำนวน 9 ห้องเรียน จึงไม่ต้อง ใช้อาคารชั่วคราวเป็นอาคารเรียนอีกต่อไป เมื่อก่อสร้างเสร็จโรงเรียนได้กราบทูลเชิญ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นประธานทรงเปิดอาคารเรียนนามว่า “ อาคาร 30 ปี สตรีวิทยา ๒ เถลิงพระเกียรติ 48 พรรษา สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ” เมื่อวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2548 ยังความปราบปลื้มปิติสู่ชาวสตรีวิทยา ๒

ผู้บริหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

- 1.นางสมหมาย เอสมสมบัติ พ.ศ. 2517 – 2529
2. นางศิริลักษณ์ นันทพิศาล พ.ศ. 2529 – 2533
3. นางสาวสมภาพ คมสัน พ.ศ. 2533 – 2537
4. นายลือชา สร้อยพาน พ.ศ. 2537 – 2540
5. นายณรงค์ ตามรักษา พ.ศ. 2540 – 2545
6. นายเชิดชัย พลานีวิติ พ.ศ. 2545 – 2551
7. นายเกษม สดงาม พ.ศ. 2551 – 2555
8. นายพัชรพงศ์ ศรีเทพา พ.ศ. 2555 – 2557
- 9 นายธีรช ไชยยศ พ.ศ. 2558 – ปัจจุบัน

ตราสัญลักษณ์

ภาพที่ 5 ตราสัญลักษณ์โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ ฯ

เป็นรูปดอกพิกุลมีรัศมี 21 แฉก ประดิษฐานอยู่เหนืออักษรย่อ "ส.ว.๒" โดยรัศมี 21 แฉก
นั้นหมายถึงวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

อนุสาวรีย์

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

พระพุทธรูปประจำโรงเรียน

พระมหากษัตริย์คุณ และพระพุทธรูปชินศรีรัตนมณี

ปรัชญา

" พล สามคฤ สามคฤ " (ความพร้อมเพรียงเป็นกำลังของหมู่คณะ)

ดอกไม้ประจำโรงเรียน

ดอกพิกุล

บริบทของการดำเนินโครงการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

เนื่องด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต2 ได้มีนโยบายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนในสังกัด จึงได้มีการจัดประชุมสัมมนาโรงเรียนวิถีพุทธในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2558 ณ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า และเชิญชวนโรงเรียนในสังกัดเข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่ง โรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้มีความสนใจ และสมัครเข้าร่วมโครงการ

หลังจากนั้น ทางโรงเรียนได้มีการดำเนินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธในโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ภายใต้อัตลักษณ์ 29 ประการ ผู้การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ
2. เพื่อพัฒนาครู และบุคลากร ให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินการตามใต้อัตลักษณ์ 29 ประการ ผู้การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

เป้าหมายของโครงการ

ด้านปริมาณ นักเรียนจำนวน 4,598 คน และครูจำนวน 225 คน ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ ฯ

ด้านคุณภาพ นักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ ฯ ได้รับการพัฒนาทักษะ และคุณธรรมจริยธรรม โดยมีผลการประเมินคุณธรรมจริยธรรม สูงขึ้นร้อยละ 10 และครูของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ ฯ ทุกคนได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาตนเอง ภายใต้อัตลักษณ์ 29 ประการ ผู้การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ขั้นเตรียมการ (Plan)

- 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ
- 1.2 วางแผนการดำเนินการในการพัฒนานักเรียน ครูและบุคลากร ภายใต้อัตลักษณ์ 29 ประการ ผู้การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ
- 1.3 จัดซื้อ จัดจ้าง วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งต่างๆเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการ

2. ขั้นดำเนินการ (Do)

2.1 ดำเนินโครงการ งาน และกิจกรรมต่างๆตามที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

3. ขั้นติดตามประเมินผล (Check)

- 3.1 ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการตามแบบประเมินโครงการ
- 3.2 ประเมินความพึงพอใจของครู บุคลากร และผู้ปกครองในการประเมินโครงการ
- 3.3 ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาและครูผู้สอน
- 3.4 ประเมินการปฏิบัติตามอัตลักษณ์ 29 ประการ ผู้การเป็น โรงเรียนวิถีพุทธของครู และบุคลากร

4. การจัดระบบดูแลรักษา และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4.1 พัฒนาวิธีการ และกระบวนการใหม่ในการพัฒนานักเรียนตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธที่มีประสิทธิภาพ

4.2 ปรับปรุงและแก้ไขวิธีการดำเนินงานให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

4.3 นำผลการประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ ไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในปีต่อไป

ระยะเวลาในการดำเนินการ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2558 – 31 ตุลาคม พ.ศ. 2559 (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 - ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559)

งบประมาณในการดำเนินการ ใช้งบประมาณจากเงินอุดหนุน จำนวน 100,000 บาท จากนั้นโรงเรียนจึงได้ออกหนังสือคำสั่งที่ 266/2558 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยมีการแบ่งหน้าที่ของบุคลากรดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ มีนายสำราญ ไชยยศ เป็นประธานกรรมการ
หน้าที่ กำกับ ติดตาม และดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์

2. คณะกรรมการดำเนินงาน มีนางวาณี ชูพิพัฒน์ เป็นประธานกรรมการ
หน้าที่
1. ประสานงานกับฝ่ายต่างๆ เพื่อรับการประเมินให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
2. ดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ 29 ประการ ให้เกิดกับผู้เรียนและบุคลากรในโรงเรียน

3. กำกับ ดูแล การเตรียมเอกสารหลักฐานและสรุปรายงานผู้อำนวยการ
4. ปฏิบัติงานอื่นๆตามที่ได้รับมอบหมาย

3. คณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรม แบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ

1. กลุ่มบริหารวิชาการ มีนางศุภางค์ ทิฐิธรรมพิทักษ์ เป็นประธานกรรมการ
หน้าที่ จัดกิจกรรม 29 ประการ

2. กลุ่มบริหารทั่วไป มีนายสมศักดิ์ สุขสมัย เป็นประธานกรรมการ
หน้าที่ จัดกิจกรรม 29 ประการ
3. กลุ่มบริหารงานบุคคล มีนางอุทัยวรรณ บริสุทธิ์สุวรรณ เป็นประธานกรรมการ
หน้าที่ จัดกิจกรรม 29 ประการ
4. กลุ่มบริหารงบประมาณ มีนางอุบล เจริญศรีวงษ์ เป็นประธานกรรมการ
หน้าที่ สนับสนุนการเงินและงบประมาณ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ทิพวรรณ แสนมงคล (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2546

ผลการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงานและครูที่ใช้โครงการเพื่อการสอน สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมมาก
2. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมปานกลาง
3. ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมปานกลาง
4. ผลการประเมินด้านผลผลิต โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

ผลการประเมินโครงการของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการสรุปได้ผลดังนี้

1. ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยรวมพบว่ามีความเหมาะสมปานกลาง
2. ผลการประเมินด้านผลผลิต โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมปานกลาง

วาสนา ตะกอบโค (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินการดำเนินงานโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานในโรงเรียนวิถีพุทธและเพื่อเสนอตัวอย่างยุทธศาสตร์การพัฒนารูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธให้มีคุณภาพ ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่มีการดำเนินการรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 32 โรงเรียน ที่ผ่านการดำเนินงานมา 1 ปีการศึกษา ในปีการศึกษา 2548 ผลการวิจัยพบว่า ในการดำเนินการของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูนเขต 1 มีการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย คุณลักษณะที่ดีของบุคลากรในโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ การ

ดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย การเรียนการสอนที่บูรณาการไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา การจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร การจัดกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านผลผลิต ประกอบด้วย การพัฒนากาย จิต ศีล และปัญญาอย่างบูรณาการของผู้เรียน และด้านผลกระทบ ประกอบด้วย บ้าน/ชุมชน วัด โรงเรียน (บวร) ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

ส่วนตัวอย่างยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธนั้นมี 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1.ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนางานตามแนวทางวิถีพุทธ 2.ยุทธศาสตร์ส่งเสริมพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน 3.ยุทธศาสตร์สร้างสรรค์ พัฒนาสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการศึกษา การเรียนรู้ตามแนวทางวิถีพุทธ 4.ยุทธศาสตร์ส่งเสริมพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการไตรสิกขา และ 5.ยุทธศาสตร์พัฒนาและใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาผู้เรียนสู่การเรียนรู้ตามแนวทางวิถีพุทธ

อัมพร บำรุงผล (2549) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และ 5) ด้านการบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่า ระดับของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ด้านกายภาพ และด้านการเรียนการสอน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต

จรัส เพชรดี (2549) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานตามโครงการวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพรเขต2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพรเขต2 โดยจำแนกการดำเนินงาน 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐาน 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และ 5) ด้านบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพรเขต2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) เปรียบเทียบระดับการดำเนินงานตามตำแหน่งที่ปฏิบัติงานระหว่างผู้อำนวยการ โรงเรียนและ

ครูผู้สอนไม่แตกต่างกันแต่ระดับการดำเนินงานด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตและด้านการเรียนการสอนแตกต่างกัน

พระประวิทย์ สมสนุก และคณะ (2549) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และ 5) ด้านการบริหารจัดการ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านบรรยากาศการปฏิสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการบริหารจัดการ ด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม และด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ

พิกุล ทิตยกุล (2552) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามตามตัวชี้วัด ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ แต่เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบตัวชี้วัดองค์ประกอบที่ได้ปฏิบัติคือ การปฏิบัติตนเป็นคนดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขของสมาชิกในบ้าน การปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์ การพึ่งตนเองได้หรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต การทำงานและเรียนรู้ด้วยความอดทน ขยันหมั่นเพียร การนิมนต์พระสงฆ์มาสอนนักเรียนในโรงเรียน การส่งเสริมความยิ้มแย้มแจ่มใสระหว่างครูกับนักเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปราศจากสิ่งเสพติด และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ปราศจากอบายมุข ส่วนองค์ประกอบที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ การจัดป้ายคติธรรมและคำขวัญ สำหรับองค์ประกอบที่ไม่แน่ใจคือ การได้รับความศรัทธาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

พระสุคำ สุยา (2553) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต 3) ด้านการเรียนการสอน 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ และ 5) ด้านการบริหารจัดการ ผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพการปฏิบัติตามการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิตมีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ถัดมา คือ ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการเรียนการสอน ตามลำดับ

ยาใจ พรหมวงศ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนบ้านเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนบ้านเวียงฝาง ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานในด้าน บริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละ องค์ประกอบ ปรากฏผลดังนี้ ได้กำหนดหลักการเหตุผลสอดคล้องกับนโยบายของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สร้างความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธให้กับ ครูผู้สอน จัดบุคลากรดำเนินงานตามบทบาทและหน้าที่อย่างเพียงพอ สนับสนุนงบประมาณ ปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร จัดทำแผนและปฏิทินปฏิบัติงาน โดยให้ครูมีส่วนร่วมวางแผน ฝึกฝนให้นักเรียนทำงานด้วยความอดทนและขยันหมั่นเพียร สร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีให้กับผู้เรียน ส่งเสริมบุคลากรครูและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น ส่วนองค์ประกอบที่ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนให้ข้อมูลว่า ไม่ได้ปฏิบัติ คือ กำหนดเวลาที่จัดโครงการประสานงานกับบุคคลและองค์กรภายนอกอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมความสามัคคีให้แก่นักเรียนและครูผู้สอน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรจัดป๋ายนิเทศ ให้ข่าวสารสารถความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาในสถานศึกษาและประชาสัมพันธ์การทำโครงการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษารวบรวมการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้งของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ผลการศึกษาต่าง ๆ ที่ปรากฏพบว่า การศึกษาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่จะเสริมสร้างพัฒนาการของผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมนั้น ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทย โดยเฉพาะเหมือนนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการดำเนินการอันเกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธขึ้น ซึ่งเรียกได้ว่า เป็นนวัตกรรมใหม่ของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และก็ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้มีการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมให้ชัดเจนเพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา และพัฒนาศักยภาพของปวงชนชาวไทยต่อไป

เกรียงไกร ผาลอด (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาาระดับการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านกายภาพ 2) ด้านกิจกรรมพื้นฐานชีวิต 3) ด้านการเรียนการสอน และ 4) ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ 5.ด้านการบริหารจัดการ ผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีระดับการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการบริหารจัดการมีค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินการสูงที่สุด ส่วนด้านกายภาพ มีค่าเฉลี่ยระดับการดำเนินการต่ำที่สุด

ผลงานวิจัยต่างประเทศ

จอห์นสัน (Johnson, 1977, p. 2769-A) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ทีมงานร่วมกันรักษาวินัยด้านต่างๆของโรงเรียน และจัดกลุ่มครูเพื่อให้คำปรึกษา เพื่อช่วยลดพฤติกรรมทำผิดต่างๆ และส่งผลต่อพฤติกรรมนั้นๆ นอกจากนี้ยังได้มีการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ในการจัดทีมงานร่วมกันรักษาระเบียบวินัย และจัดกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษาของกับครู ว่าสามารถป้องกันพฤติกรรมการทำผิดวินัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อำนวยการ โรงเรียน 180 คน ผู้บริหารทุกคนมีความคิดเห็นว่า ทีมงานร่วมกันรักษาวินัย และการจัดกลุ่มเพื่อให้คำปรึกษาของครูนั้น จะช่วยลดปัญหา พฤติกรรมการทำผิดวินัย และมีการปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียน ให้ลดการกระทำที่ผิดวินัย มีความสัมพันธ์กับความเห็นของผู้บริหารต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานทั้งสองอย่างด้วย

คิลโลอน (Killion, 1977, p. 4612-A) ได้ศึกษาเรื่อง การหาวิธีการและเครื่องมือที่ผู้บริหารการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอินเดีย ใช้ในการจัดการในระเบียบวินัยของโรงเรียนในการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ สํารวจวิธีการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเกี่ยวกับนักเรียน ที่มีประพฤติดนผิดวินัย จากการศึกษาพบว่า วิธีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ได้ผลดีคือการพูดคุยทางโทรศัพท์ วิธีการที่ใช้ได้ผลน้อยที่สุดคือการกักขังหน่วงเหนี่ยว ซึ่งสาเหตุ ของปัญหา คือ ผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ต่อนักเรียน และความเมินเฉย เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาด้านการประพฤติดนผิดวินัยมากกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก

แมคคี (Mackey, 2003, p. 1146-A) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของอุดมการณ์ในการควบคุมอัตราการออกโรงเรียนกลางคันของนักเรียน ตามการรับรู้ของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในรัฐเท็กซัส ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารนั้นมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการลาออกกลางคัน การดูแลให้นักเรียนยังเรียนอยู่ในโรงเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับการสร้างบรรยากาศซึ่งแตกต่างกับการออกจากโรงเรียนอย่างชัดเจน ผู้บริหารควรทำตัวเป็นแบบอย่าง สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกับครูและนักเรียน ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมชี้นำ ฝึกรอบรมคุณธรรม จริยธรรม และเรื่องมนุษยสัมพันธ์ให้กับครูประจำการให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่บรรยากาศในโรงเรียน ให้ดียิ่งขึ้น

ลานีเยร์ (Lanier, 1993, p.1680-A) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน ชั้นที่ 11 และ 12 ในโรงเรียนชนบท โดยมีแนวคิดว่ ในชนบท ไม่มีการอบรมแนวทางที่จะสามารถพัฒนาไปสู่กระบวนการคิด แต่มีการปฏิบัติตามต่อกันมา ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคมไปสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ในการทดลองได้แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิด กลุ่มที่ 2 ไม่ได้รับการอบรม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียน ต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธของ โรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. ครู จำนวน 225 คน
2. นักเรียน จำนวน 4,598 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 501 คน

1. ครู จำนวน 144 คน
2. นักเรียน จำนวน 357 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krecie & Morgan, 1970, p.608) ซึ่งมีระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 95 เปอร์เซนต์ โดยกำหนดทีละกลุ่ม จากนั้น ใช้การสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถานะ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
นักเรียน	4,598	357
ครู	225	144
รวม	4,823	501

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะข้อคำถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

5	หมายถึง	มีประสิทธิผลมากที่สุด
4	หมายถึง	มีประสิทธิผลมาก
3	หมายถึง	มีประสิทธิผลปานกลาง
2	หมายถึง	มีประสิทธิผลน้อย
1	หมายถึง	มีประสิทธิผลน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้างานวิจัย หนังสือ วารสารและเอกสารต่างๆ เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และความหมาย เพื่อกำหนดแนวคิดในการวิจัยและนิยามตัวแปร

2. นำข้อมูลที่รวบรวมได้ มาจัดลำดับความสำคัญและสรุปลักษณะความสำคัญ สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับตัวแปร

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงความเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาและการใช้ภาษา

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนตรวจสอบ แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ (IOC) 0.93 และปรับปรุงข้อคำถามตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับครูและนักเรียนของ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 นนทบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการเก็บข้อมูลจริงจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .94

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จำนวน 1 ฉบับ
2. นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพฯ ฯ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บแบบสอบถาม
3. ส่งแบบสอบถามคณะครูและนักเรียนตอบ แล้วนำกลับมาให้ผู้วิจัย โดยกำหนดให้แล้วเสร็จภายใน 7 วัน
4. รับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองจำนวน 501 ฉบับ ตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย
2. วิเคราะห์ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (กนกทิพย์ พัฒนาพัฑฒ์, 2543, น.54)

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ตามความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียน วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t – test แบบ Independent Sample)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของ โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยการวิเคราะห์เป็นขั้นตอน ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอความหมายของสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ ได้แก่

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

\bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

t แทน การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่กลุ่มตัวอย่างไม่สัมพันธ์กัน

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แสดงเป็นขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชวกร วุฒิทางการศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการถือปฏิบัติสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชวราชการ วุฒิต่างการศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของครูผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ เพศ ระดับช่วงชั้นที่สอน อาชวราชการ วุฒิต่างการศึกษา

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	54	37.50
1.2 หญิง	90	62.50
รวม	144	100.00
2. ระดับช่วงชั้นที่สอน		
2.1 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	72	50.00
2.1 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	72	50.00
รวม	144	100.00
3. อาชวราชการ		
3.1 ต่ำกว่า 10 ปี	100	69.04
3.2 10-20 ปี	13	9.03
3.3 มากกว่า 20 ปี	31	21.03
รวม	144	100.00
4. วุฒิต่างการศึกษา		
4.1 ปริญญาตรี	101	70.14
4.2 สูงกว่าปริญญาตรี	43	29.86
รวม	144	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นเพศหญิงจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 เป็นเพศชายจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน

อายุ ราชการต่ำกว่า 10 ปีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 69.04 วุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 70.14

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพ เพศ ระดับช่วงชั้นที่เรียน

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	135	37.82
1.2 หญิง	222	62.18
รวม	357	100.00
2. ระดับช่วงชั้นที่เรียน		
2.1 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	178	49.86
2.1 ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	179	50.14
รวม	357	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นเพศหญิงจำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 62.18 เป็นเพศชายจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 เรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 49.86 มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 50.14

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม
แนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ
โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ	3.67	0.59	มาก	3.45	0.49	ปานกลาง
2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพ โรงเรียนวิถีพุทธ	3.71	0.47	มาก	3.46	0.46	ปานกลาง
3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครู โรงเรียนวิถีพุทธ	3.52	0.43	มาก	3.24	0.23	ปานกลาง
4. ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถี พุทธและชุมชน	3.70	0.24	มาก	3.47	0.17	ปานกลาง
รวม	3.65	0.43	มาก	3.41	0.34	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนว
โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65$)
เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลด้านการจัดลักษณะทางกายภาพ
โรงเรียนวิถีพุทธสูงสุด ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาคือด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน
($\bar{x} = 3.70$) ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{x} = 3.67$) และด้านการพัฒนาครูและ
คุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{x} = 3.52$) ตามลำดับ ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล
ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนสูงสุด ($\bar{x} = 3.47$) รองลงมาคือด้านการจัด
ลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{x} = 3.46$) ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{x} =$
3.45) และด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ($\bar{x} = 3.24$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม
แนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ
ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธด้านกิจกรรม นักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีการจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร	4.10	0.84	มาก	3.34	0.95	ปานกลาง
2. นักเรียนมีการเรียนธรรมศึกษา / สอบ ธรรมศึกษา	4.13	0.83	มาก	3.47	0.94	ปานกลาง
3. มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์ แปล หน้าเสาธง	4.13	0.95	มาก	4.08	0.92	มาก
4. นักเรียนทุกคนมีสมุดบันทึกความดี	3.42	1.20	ปานกลาง	3.21	1.14	ปานกลาง
5. นักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียน ช่วงเช้า – บ่าย	3.03	1.03	ปานกลาง	3.09	1.00	ปานกลาง
6. มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทาง พุทธศาสนา	4.24	0.80	มาก	3.85	0.98	มาก
7. มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตาม สายของโรงเรียน	2.76	0.98	ปานกลาง	2.69	1.15	ปานกลาง
8. มีการจัดนิทรรศการประกวดทักษะ ความรู้ทางพระพุทธศาสนา	3.23	1.01	ปานกลาง	3.20	1.00	ปานกลาง
9. มีกิจกรรมรักษาศีล 5 สำหรับนักเรียน	3.10	1.05	ปานกลาง	2.97	1.07	ปานกลาง
10. มีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียน	4.49	0.75	มาก	4.32	0.85	มาก
11. มีกิจกรรมฟังพระธรรมเทศนาใน โรงเรียนจากพระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ	3.71	0.97	มาก	3.70	0.99	มาก
รวมเฉลี่ย	3.67	0.59	มาก	3.45	0.49	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า การมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.49$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมในวัน

สำคัญทางพุทธศาสนา ($\bar{x} = 4.24$) อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน ($\bar{x} = 2.76$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.45$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์แปลหน้าเสาธงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.32$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียน ($\bar{x} = 4.08$) อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน ($\bar{x} = 2.60$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัด ลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน	4.68	0.67	มากที่สุด	4.44	0.89	มาก
2. มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน	3.16	1.36	ปานกลาง	2.72	1.32	ปานกลาง
3. การจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความสงบ ร่มรื่น	3.98	0.86	มาก	3.68	1.08	มาก
4. มีป้ายคติธรรมคำสอน, พุทธศาสนสุภาษิตติดตามต้นไม้หรือตามอาคาร สถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน	3.55	1.11	มาก	3.49	1.08	ปานกลาง
5. อาคารสถานที่ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาดปลอดภัย	3.86	0.73	มาก	3.47	0.94	ปานกลาง
6. มีห้องพระพุทธรูปหรือลานธรรมในโรงเรียน	3.78	1.09	มาก	3.68	1.04	มาก
7. ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้าบุหรี่ ในโรงเรียน	3.99	1.12	มาก	3.58	1.10	มาก
8. มีห้องหรือสถานที่ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ	3.41	1.10	ปานกลาง	3.35	1.44	ปานกลาง
9. มีห้องสมุดพระพุทธรูปศาสนา	3.03	1.21	ปานกลาง	2.98	1.07	ปานกลาง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัด ลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
10. ครูและนักเรียนมีความสำรวมกาย วาจา ใจ	3.69	0.83	มาก	3.25	1.08	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.71	0.47	มาก	3.46	0.46	ปานกลาง

จากตารางที่ 6 พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.68$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน ($\bar{x} = 3.99$) อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีห้องสมุดพระพุทธศาสนา ($\bar{x} = 3.03$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.46$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.44$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความสงบ ร่มรื่น และมีห้องพระพุทธศาสนา หรือลานธรรมในโรงเรียน ($\bar{x} = 3.68$) อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน ($\bar{x} = 2.72$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธด้านการพัฒนาครู และคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. มีการจัดห้องสมุดและสื่อธรรมะ ต่างๆ ให้ครูยืม	3.33	1.00	ปานกลาง	3.22	1.03	ปานกลาง
2. ให้การยกย่องชมเชย แก่ครูที่เป็น แบบอย่างที่ดี	3.76	0.96	มาก	3.46	1.02	ปานกลาง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธด้านการพัฒนาครู และคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
3. ครูทุกคนมีการบริหารจัดการจิต เจริญ ปัญญา ก่อนเข้าสอนช่วงเช้า – บ่าย	3.14	1.09	ปานกลาง	2.97	1.08	ปานกลาง
4. ครูสอบได้ธรรมะศึกษาคติเป็นอย่างดี น้อย	3.63	0.95	มาก	3.28	1.07	ปานกลาง
5. มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับ ครูในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา	3.74	1.00	มาก	3.45	1.04	ปานกลาง
6. มีการจัดศึกษาดูงานสำหรับครูใน พุทธสถานหรือโรงเรียนวิถีพุทธ	3.30	1.08	ปานกลาง	3.24	0.95	ปานกลาง
7. ห้องนั่งสมาธิสำหรับครู	2.72	1.14	ปานกลาง	2.76	1.12	ปานกลาง
8. มีการส่งเสริมให้ครูถือศีล 5	3.45	1.16	ปานกลาง	3.15	1.10	ปานกลาง
9. ครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างในการทำความดี	4.02	0.84	มาก	3.42	1.05	ปานกลาง
10. ครูเป็นผู้มีวาจาดีให้ความเป็นมิตรแก่ ศิษย์	4.14	0.65	มาก	3.45	1.03	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.52	0.43	มาก	3.24	0.23	ปานกลาง

จากตารางที่ 7 พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.52$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อพบว่า ครูเป็นผู้มีวาจาดี ให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.14$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี ($\bar{x} = 4.02$) อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู ($\bar{x} = 2.7$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.24$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อพบว่า การให้การยกย่อง ชมเชยแก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.46$) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาสวันสำคัญทางศาสนามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.45$) อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู ($\bar{x} = 2.76$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม
แนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ
ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธด้านการถือกุศล สัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
1. โรงเรียนและชุมชนมีการดำเนิน กิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา	3.80	0.84	มาก	3.52	1.00	มาก
2. ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม สำคัญต่างๆของวัดและชุมชน	3.89	0.87	มาก	3.54	0.99	มาก
3. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมี ส่วนร่วม	3.90	0.84	มาก	3.56	0.93	มาก
4. มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วย จัดการเรียนรู้	3.54	0.95	มาก	3.51	0.97	มาก
5. มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากร ต่างๆ แก่ผู้ปกครอง และชุมชน	3.20	0.95	ปานกลาง	3.32	1.03	ปานกลาง
6. มีการร่วมมือกับวัดในชุมชนจัดการ เรียนธรรมศึกษา	3.56	1.00	มาก	3.40	1.04	ปานกลาง
7. โรงเรียนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดย มีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้	3.33	1.02	ปานกลาง	3.26	1.04	ปานกลาง
8. จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน	3.81	0.91	มาก	3.62	1.05	มาก
9. โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้าน นักเรียน	3.91	0.91	มาก	3.07	1.10	ปานกลาง
10. มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงาน ของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองศิษย์เก่า และชุมชน	3.90	0.93	มาก	3.54	0.98	มาก

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตาม แนวโรงเรียนวิถีพุทธด้านการถือกุศล สัมพันธ์ โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน	ครู			นักเรียน		
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ
11. ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้กระทำ ความดีและเป็นแบบอย่างที่ดีใน ชุมชน	3.76	0.98	มาก	3.61	1.00	มาก
12. โรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อ พัฒนาชุมชน	3.83	0.92	มาก	3.65	1.02	มาก
รวมเฉลี่ย	3.70	0.24	มาก	3.47	0.17	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อพบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.91$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนและมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และชุมชน ($\bar{x} = 3.90$) อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆ แก่ผู้ปกครองและชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.20$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$) เมื่อพิจารณาตามรายข้อ พบว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{x} = 3.65$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{x} = 3.62$) อยู่ในระดับมากส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือโรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน ($\bar{x} = 3.07$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธ	ครู		นักเรียน		t
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ	3.67	0.59	3.45	0.49	0.95
2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ	3.71	0.47	3.46	0.46	1.20
3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถี พุทธ	3.52	0.43	3.24	0.23	1.85
4. ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและ ชุมชน	3.70	0.24	3.47	0.17	2.76*
รวมทุกด้าน	3.65	0.43	3.41	0.34	1.68

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู		นักเรียน		t
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
1. มีการจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร	4.10	0.84	3.34	0.95	8.74*
2. นักเรียนมีการเรียนธรรมศึกษา / สอบธรรมศึกษา	4.13	0.83	3.47	0.94	7.67*
3. มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์แปล หน้าเสาธง	4.13	0.95	4.08	0.92	0.51
4. นักเรียนทุกคนมีสมุดบันทึกความดี	3.42	1.20	3.21	1.14	1.86

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ	ครู		นักเรียน		t
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
5. นักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้า เรียนช่วงเช้า – บ่าย	3.03	1.03	3.09	1.00	-0.65
6. มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา	4.24	0.80	3.85	0.98	4.52*
7. มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของ โรงเรียน	2.76	0.98	2.69	1.15	0.64
8. มีการจัดนิทรรศการประกวดทักษะความรู้ทาง พระพุทธศาสนา	3.23	1.01	3.20	1.00	0.25
9. มีกิจกรรมรักษาศีล 5 สำหรับนักเรียน	3.10	1.05	2.97	1.07	1.32
10. มีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียน	4.49	0.75	4.32	0.85	2.13*
11. มีกิจกรรมฟังพระธรรมเทศนาใน โรงเรียนจาก พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ	3.71	0.97	3.70	0.99	0.05
รวม	3.67	0.59	3.45	0.49	0.95

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 พบว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ว่า การมีการจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร นักเรียนมีการเรียนธรรมศึกษาและสอบธรรมศึกษา มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนนั้นครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธด้านการจัดลักษณะทางกายภาพ โรงเรียนวิถีพุทธ	ครู		นักเรียน		t
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
1. มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน	4.68	0.67	4.44	0.89	3.27*
2. มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน	3.16	1.36	2.72	1.32	3.37*
3. การจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความสงบ ร่มรื่น	3.98	0.86	3.68	1.08	3.29*
4. มีป้ายคติธรรมคำสอน, พุทธศาสนสุภาษิตติดตามต้นไม้อหรือตามอาคาร สถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน	3.55	1.11	3.49	1.08	0.52
5. อาคารสถานที่ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดปลอดภัย	3.86	0.73	3.47	0.94	4.79*
6. มีห้องพระพุทธรูปศาสนา หรือลานธรรมในโรงเรียน	3.78	1.09	3.68	1.04	0.93
7. ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน	3.99	1.12	3.58	1.10	3.74*
8. มีห้อง หรือสถานที่ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ	3.41	1.10	3.35	1.44	0.43
9. มีห้องสมุดพระพุทธรูปศาสนา	3.03	1.21	2.98	1.07	0.41
10. ครูและนักเรียนมีความสำรวมกาย วาจา ใจ	3.69	0.83	3.25	1.08	4.93*
รวม	3.71	0.47	3.46	0.46	1.20

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 พบว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของ โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน การจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความสงบ ร่มรื่น อาคารสถานที่ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดปลอดภัย ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน และครูและนักเรียนมีความสำรวมกาย วาจา ใจนั้น ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการ ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียน วิถีพุทธด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครู โรงเรียนวิถีพุทธ	ครู		นักเรียน		t
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
1. มีการจัดห้องสมุดและสื่อธรรมะต่างๆ ให้ครูยืม	3.33	1.00	3.22	1.03	1.01
2. ใ้การยกย่องชมเชย แก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี	3.76	0.96	3.46	1.02	3.01*
3. ครูทุกคนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้า สอนช่วงเช้า – บ่าย	3.14	1.09	2.97	1.08	1.59
4. ครูสอบได้ธรรมะศึกษาตรีเป็นอย่างน้อย	3.63	0.95	3.28	1.07	3.46*
5. มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาส วันสำคัญทางศาสนา	3.74	1.00	3.45	1.04	2.84*
6. มีการจัดศึกษาดูงานสำหรับครูในพุทธสถานหรือ โรงเรียนวิถีพุทธ	3.30	1.08	3.24	0.95	0.61
7. มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู	2.72	1.14	2.76	1.12	-0.38
8. มีการส่งเสริมให้ครูถือศีล 5	3.45	1.16	3.15	1.10	2.78*
9. ครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการ ทำความดี	4.02	0.84	3.42	1.05	6.75*
10. ครูเป็นผู้มีวาจาดีให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์	4.14	0.65	3.45	1.03	8.94*
รวม	3.52	0.43	3.24	0.23	1.85

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 พบว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการ ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ว่า ใ้การยกย่องชมเชยแก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี ครูสอบได้ธรรมะ ศึกษาตรีเป็นอย่างน้อย มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาส วันสำคัญทางศาสนา มีการ ส่งเสริมให้ครูถือศีล 5 ครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการ ทำความดี ครูเป็นผู้มีวาจาดี ให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์นั้น ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน	ครู		นักเรียน		t
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	
1. โรงเรียนและชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	3.80	0.84	3.52	1.00	3.13*
2. ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆ ของวัดและชุมชน	3.89	0.87	3.54	0.99	3.93*
3. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียน	3.90	0.84	3.56	0.93	3.95*
4. มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้	3.54	0.95	3.51	0.97	0.37
5. มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆ แก่ผู้ปกครอง และชุมชน	3.20	0.95	3.32	1.03	-1.18
6. มีการร่วมมือกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา	3.56	1.00	3.40	1.04	1.63
7. โรงเรียนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้	3.33	1.02	3.26	1.04	0.65
8. จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน	3.81	0.91	3.62	1.05	1.98*
9. โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน	3.91	0.91	3.07	1.10	8.11*
10. มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองศิษย์เก่า และชุมชน	3.90	0.93	3.54	0.98	3.78*
11. ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำความดีและเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน	3.76	0.98	3.61	1.00	1.47
12. โรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชน	3.83	0.92	3.65	1.02	1.96
รวม	3.70	0.24	3.47	0.17	2.76*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 13 พบว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ว่า โรงเรียนและชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆ ของวัดและชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียน จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองศิษย์เก่า และชุมชนนั้น ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ผู้วิจัยได้สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมุ่งศึกษาประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี กลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ครู จำนวน 144 คน และนักเรียน จำนวน 357 คน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้ค่าแจกแจงความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พบว่า ครู มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลด้านการจัดลักษณะทางกายภาพ โรงเรียนวิถีพุทธมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ และ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีรายละเอียดของผลการศึกษาในแต่ละด้านดังนี้

2.1 ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า การมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่ามีการมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์แปลหน้าเสาธง อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2.2 ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีห้องสมุดพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความ สงบ ร่มรื่นและมีห้องพระพุทธศาสนา หรือลานธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2.3 ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า ครูเป็นผู้มีวาจาดี ให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า การให้การยกย่อง ชมเชย แก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา

อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

2.4 ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นในภารกิจต่าง ๆ ของโรงเรียนและมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และชุมชน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆแก่ผู้ปกครอง และชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่าโรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือโรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธครูและนักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีรายละเอียดของผลการเปรียบเทียบในแต่ละด้านดังนี้

3.1 ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธในข้อที่ว่า การมีการจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร นักเรียนมีการเรียนธรรมศึกษาและสอภธรรมศึกษามีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา และการมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อที่ว่า มีกิจกรรมทางพุทธ

ศาสนา สวดมนต์แปลหน้าเสาธง นักเรียนทุกคนมีสมุดบันทึกความดี นักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียนช่วงเช้า – บ่าย มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน มีการจัดนิทรรศการประกวดทักษะความรู้ทางพระพุทธศาสนา มีกิจกรรมรักษาศีล 5 สำหรับนักเรียน มีกิจกรรมฟังพระธรรมเทศนาในโรงเรียนจาก พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ นั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.2 ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ ในข้อที่ว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน การจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความ สงบ ร่มรื่น อาคารสถานที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดปลอดภัย ไม่มีสิ่งเสียดสี เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน และ ครูและนักเรียนมีความสำรวมกาย วาจา ใจนั้น มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อที่ว่า มีป้ายคติธรรมคำสอนพุทธศาสนสุภาษิตติดตามต้นไม้หรือตามอาคาร สถานที่ต่างๆในโรงเรียน มีห้องพระพุทธศาสนาหรือลานธรรมในโรงเรียน มีห้องหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิ และมีห้องสมุดพระพุทธศาสนา นั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.3 ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธ ในข้อที่ว่า ให้การยกย่องชมเชย แก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี ครูสอบได้ธรรมะศึกษาตรีเป็นอย่างน้อยมีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาส วันสำคัญทางศาสนา มีการส่งเสริมให้ครู ถือนิเวศ 5 ครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการ ทำความดี ครูเป็นผู้มีวาจาดีให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์นั้น ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในข้อที่ว่า มีการจัดห้องสมุดและสื่อธรรมะต่างๆให้ครูยืม ครูทุกคนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าสอนช่วงเช้า – บ่าย มีการจัดศึกษาคุณานสำหรับครูในพุทธสถานหรือโรงเรียนวิถิพุทธ มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครูนั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.4 ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน ในข้อที่ว่า โรงเรียนและชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆของวัดและชุมชน เปิดโอกาส

ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นในภารกิจต่างๆของโรงเรียน จัดการแข่งขันกีฬา ระหว่างนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองศิษย์เก่า และชุมชนนั้น ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในข้อที่ว่า มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วย โรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆแก่ผู้ปกครอง และชุมชน มีการร่วมมือกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา โรงเรียนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยมีชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้กระทำความดีและเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน โรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนนั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พบว่า ครูมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงอภิปรายผลการวิจัยแยกเป็นรายด้านดังนี้

1.1 ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผล ของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีกิจกรรมที่หลากหลาย และได้มีการดำเนินงานอย่าง จริงจัง มีการปรับปรุงพัฒนาวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นผลทำให้ระดับความพึงพอใจ ของครูด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศุภคำ สุยา (2553) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพการปฏิบัติงาน การบริหาร โรงเรียนวิถีพุทธทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ อัมพร บำรุงผล (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ระดับของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับ มากทุกด้าน

ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถี พุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้าน กิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า

ครูมีการบูรณาการกิจกรรมบางส่วนเข้าไปในวิชาเรียน หรือการดำเนินกิจกรรมยังไม่เป็นที่ชัดเจน จึงทำให้นักเรียนเห็นการดำเนินกิจกรรมไม่เด่นชัด

1.2 ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม มีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นผลทำให้ระดับความพึงพอใจของครู ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียง ไกร ผาลอด (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีระดับการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส เพชรดี (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามโครงการวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชุมพรเขต 2 พบว่า การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาชุมพรเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการจัดลักษณะทางกายภาพบางข้อ นักเรียนไม่ได้มีความสนใจจะค้นคว้าอย่างจริงจังเช่นการมีห้องสมุดพระพุทธศาสนา มีห้องนั่งสมาธิ เป็นต้น

1.3 ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการอบรมครูเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธต่อเนื่อง และครูมีการหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นผลทำให้ระดับความคิดเห็นของของครูด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประวิทย์ สมสนุก และคณะ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า การบริหารอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุคำ สุยา (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

มีสภาพการปฏิบัติงานการบริหาร โรงเรียนวิถิปุทธทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิปุทธ พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนอาจจะไม่ทราบถึงกิจกรรมที่ครูมีการจัดอบรมวิถิปุทธ หรือครูบางคนอาจจะไม่ได้ปฏิบัติตนหรือแสดงออกกับนักเรียน ตามคุณลักษณะของครูโรงเรียนวิถิปุทธ

1.4 ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชน พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการประสานสัมพันธ์อันดีกับชุมชน สมาคมผู้ปกครอง มีการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ต่างอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสานสัมพันธ์ต่างๆ จึงเป็นผลทำให้ระดับความคิดเห็นของครู ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงไกร ผาลอด (2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนในอำเภอดุสิต จังหวัดนครพนม พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธในอำเภอดุสิต จังหวัดนครพนม มีระดับการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร บำรุงผล (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถิปุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ระดับของการบริหารโรงเรียนวิถิปุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในกิจกรรมถือกุศลสัมพันธ์บางกิจกรรม ไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น เช่น กิจกรรมแข่งกีฬาระหว่างครูและผู้ปกครอง การจัดโรงเรียนเป็นสถานที่สอบของการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนคริน

ทราบบรมราชชนนี พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอภิปรายผลการวิจัยแยกเป็นรายด้านดังนี้

2.1 ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะว่า ในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนที่เกี่ยวกับโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ครูและนักเรียนได้มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ทั้งกิจกรรมที่โรงเรียนได้มีระดับการดำเนินงานที่อยู่ในระดับมาก และปานกลาง ดังนั้น ความคิดเห็นของครูและนักเรียนในด้านการกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ จึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะว่า ในการดำเนินการจัดลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน เช่นการมีป้ายคติธรรมคำสอนพุทธศาสนสุภาษิต การมีห้องพระพุทธศาสนา การมีลานปฏิบัติธรรม และอื่นๆ ทั้งที่มีระดับการดำเนินงานที่อยู่ในระดับมาก และปานกลางนั้น มีจุดมุ่งหมายให้ทั้งครูและนักเรียนได้ใช้ประโยชน์ และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน ดังนั้น ความคิดเห็นของครูและนักเรียนในด้านในการดำเนินการจัดลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน จึงมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.3 ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ ในกิจกรรมในการพัฒนาครูและคุณลักษณะครู มุ่งเน้นให้ครูได้นำไปปฏิบัติกับนักเรียนจริง นักเรียนจึงสามารถรับรู้ได้ถึงความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของครูในทางบวกมากขึ้น เช่นการพูดจาไพเราะอ่อนหวาน เป็นกัลยาณมิตร กัลยาณธรรมที่ดีต่อศิษย์ ดังนั้น ครูและนักเรียนจึงมีความคิดเห็นด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธไม่แตกต่างกัน

2.4 ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะ ใน

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเกื้อกูลสัมพันธ์กับชุมชนบางกิจกรรม ไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกับกิจกรรมด้วย เช่น กิจกรรมการแข่งขันกีฬาระหว่างครูและผู้ปกครอง การช่วยเหลือชุมชนด้านต่างๆ เช่นการอำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่โรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชนในวันหยุดเรียน นักเรียนจึงไม่เห็นภาพในการทำกิจกรรมที่ชัดเจน จึงทำให้ความคิดเห็นของครูและนักเรียน ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอเพื่อการปฏิบัติ

1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ควรมีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียนช่วงเช้า – บ่าย เช่นการทำสมาธิในห้องเรียน การบรรยายธรรม การยกกรณีตัวอย่างเรื่องผลของกรรมเป็นต้น และควรมีการจัดกิจกรรมรักษาศีล 5 สำหรับนักเรียนและครูให้มากกว่านี้ อาจจะต้องมีการให้ความรู้ด้านผลของการปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักศีลธรรมและการฝึกคิด
2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ควรมีการจัดห้องสมุดพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะหรืออาจจะต้องหาหนังสือที่นักเรียนสามารถอ่านเข้าใจง่าย สนุกสนานพร้อมกับสอดแทรกหลักธรรม เพื่อดึงดูดให้นักเรียนรักการอ่านหนังสือธรรมะมากขึ้น ควรมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียนและควรพัฒนาให้มีห้อง หรือสถานที่ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ ซึ่งเป็นที่สงบเงียบในโรงเรียน มีบรรยากาศที่เหมาะสมในการฝึกสมาธิได้
3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ควรมีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู ที่มีบรรยากาศสงบเงียบ เหมาะสมในการทำสมาธิและสนทนาธรรม และควรมีการจัดให้ครูทุกคนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าสอนทั้งช่วงเช้า – บ่าย
4. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน พบว่า โรงเรียนควรมีการเพิ่มการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่นแหล่งอาชีพของชุมชน เพิ่มการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยาการต่างๆแก่ผู้ปกครองและชุมชน โดยการศึกษาถึงความต้องการของตลาดและให้ครูผู้มีความรู้ความชำนาญ หรือตัวแทนจากชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญ โดยมีโรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเพิ่มกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนให้มากกว่านี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของ โรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
2. ควรทำวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองต่อผลสัมฤทธิ์ของโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของ โรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546) . แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อุษา
การพิมพ์.
- กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์. (2543). สถิติอ้างอิงเพื่อการวิจัยทางการศึกษา. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เกรียงไกร ผาลอด. (2554). การดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอ ฮาด
พนม จังหวัดนครพนม.วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนครพนม.
- จรัส เพชรดี. (2549). การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามุพร
เขต 2. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ทิพวรรณ แสยมงคล. (2547). การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
เชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผกา สัตยธรรม. (2544). คุณธรรมของครู. กรุงเทพฯ. : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. (2545).
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระราชรัตนมงคล (มนตรี อภิมนตรีโก). (2555). ปรัชญาและแนวทางการศึกษา. เอกสารประกอบ
การสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). การศึกษาระดับง่าย. กรุงเทพฯ : บริษัท สื่อตะวัน จำกัด.
- พระประวิทย์ สมสนุก และคณะ. (2549). การศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระสุคำ สุยา. (2553). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอบ้านฝางจังหวัดเชียงใหม่.
วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย.

- พิกุล ทิตยกุล. (2552). การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2544). วิธีปลูกฝังจริยธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2555). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี : สำนักพิมพ์มนตรี จำกัด.
- โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี. (2560). ประวัติ โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชมราชชนนี. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560. จาก <http://www.sw2.ac.th/th/2013-04-24-02-57-20/2013-04-23-07-24-01>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). โรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- (2556). การศึกษากับความเป็นพลเมืองโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- มัลลิกา หลงสมบุญ. (2554). ศึกษาสภาพการดำเนินงานตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดป่าเกด(ดิษ วิทยาการ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. สารนิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ยาใจ พรหมวงศ์. (2553). การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนบ้านเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์จำกัด.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2543). โรงเรียน : องค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ.
- วาสนา ตะกอบโก. (2548). การประเมินการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุคนธ์ สิ้นพานนท์ และคณะ. (2555). พัฒนาทักษะการคิดตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิควรรีนตั้ง.

- สุมน อมรวิวัฒน์. (2547). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3. (2557). ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2557. นนทบุรี : โรงพิมพ์บริษัท พี.พี.เอส. กิจเจริญจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). แผนหลักโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน. กรุงเทพฯ : อรุณสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2541). แนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ : กรมศาสนา.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2523). การบริหาร. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- อุทัยวรรณ โชชน์. (2546). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดภาคตะวันออก. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัมพร บำรุงผล. (2549). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- อำภา ปิยามณ. (2549). การศึกษาภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออก. ปรินญาณิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Dun, William N. (1994). **Public Policy Analysis : An Introduction**. (2nded). Englewood Cliffs, N.J : Prentice-Hall.
- Hoy, Wayne K.&Miskel. (1991). **Cecil G. Educational administration: Theoretical Frame and practice**. (6thed.). New York: McGraw-Hill.
- Johnson, Constance Ellen. (1977, January). Effects of Interdisciplinary Teams and Teacher Advisory Groups on Middle School discipline. **Dissertation Abstracts International**, 57 (7), 2769-A.
- Killion, Rocky Dee. (1977, May). Method and Resources Use by Administrations in Indiana Secondary School for Handling Student Discipline. **Dissertation Abstracts International**, 57 (11), 4612-A.
- Krejcie,R.V.,& Morgan, D.W.(1970). **Determining sample size for research activities**. Educational and Psychological Measurement.

Lanier and S.P. (1993). **Promotion Moral and Conceptual Development in Rural**

Adolescenta. London : Routledge and Kegan Paul.

Mackey, W.. (2003, October). The Impact of Pupil control Ideology on Student' Dropout Rates as PerceivedBy Administrative Staff in Selected 4-A High School in Texas.

Dissertation Abstracts International, 64 (4), 1146-A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

ดร.ธีรัช ไชยยศ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
นางวาณี ชูพิพัฒน์	รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
นางบุญสม เศรษฐธรรมฤทธิ์	รองผู้อำนวยการฝ่ายกลุ่มบริหารทั่วไป โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
นางสุปราณี นิมิตขวัญกุล	หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
นางศุภางค์ ทิฐิธรรมพิทักษ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ภาคผนวก ข
หนังสือราชการ

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/ ๒๘๙

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเทคนิคและวิธีการเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ดร.สำรวย ไชยยศ

ด้วย นายปรัชญา เจริญชีพ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ผศ.ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา	ที่ปรึกษาหลัก
๒. ผศ.ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร	ที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/ ๒๙๐

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเทคนิคและวิธีการเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางวานี ชูพิพัฒน์

ด้วย นายปรัชญา เจริญชีพ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาลัทธิสุตตรศาสนาสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ผศ.ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา	ที่ปรึกษาหลัก
๒. ผศ.ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร	ที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๓๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/ ๒๙๑

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเทคนิคและวิธีการเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางบุญสม เดชธรรมฤทธิ์

ด้วย นายปรัชญา เจริญชีพ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ผศ.ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา	ที่ปรึกษาหลัก
๒. ผศ.ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร	ที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/ ๒๙๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๗ กรกฎาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเทคนิคและวิธีการเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางสาวราณี นิมิตขวัญกุล

ด้วย นายปรัชญา เจริญชีพ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ผศ.ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา	ที่ปรึกษาหลัก
๒. ผศ.ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร	ที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถที่จะให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/ ๓๗๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเทคนิคและวิธีการเครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน นางศุภางค์ ทิฐิธรรมพิทักษ์ (ผู้ช่วยผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ โรงเรียนสตรีวิทยา ๒
ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี)

ด้วย นายปรัชญา เจริญชีพ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลของ
การบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ผศ.ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา	ที่ปรึกษาหลัก
๒. ผศ.ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร	ที่ปรึกษาร่วม

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรฯ ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถที่จะให้
คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเครื่องมือวิจัยของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔/ พิเศษ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี

ด้วย นายปรัชญา เจริญชีพ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลของ
การบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนคริน
ทราบรมราชชนนี” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา ที่ปรึกษาหลัก
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร ที่ปรึกษาร่วม

การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ณ หน่วยงานของ
ท่าน มหาวิทยาลัยจึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านเพื่อให้นักศึกษาได้เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เพื่อทำ
การวิจัยต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

ที่ ศธ ๐๕๖๔.๑๔ / ๓๗๔

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๑๐๖๑ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี
เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ด้วย นายปรัชญา เจริญชีพ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” โดยมีคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

๑. ผศ.ดร.กฤษดา ผ่องพิทยา	ที่ปรึกษาหลัก
๒. ผศ.ดร.สรายุทธ์ เศรษฐขจร	ที่ปรึกษาร่วม

การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้เครื่องมือวิจัย หน่วยงานของท่าน มหาวิทยาลัยจึงขอความอนุเคราะห์มายังท่านเพื่อให้นักศึกษาได้เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์เพื่อทำการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีวรรณ เอี่ยมสะอาด)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๔๗๓-๗๐๐๐ ต่อ ๑๘๑๐

ภาคผนวก ค
ผลการวิเคราะห์เครื่องมือ

ตารางที่ 14 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (ค่า IOC) ของแบบสอบถาม

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					คะแนนรวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ								
1.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.5	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
1.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.7	0	+1	+1	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
1.8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
1.9	+1	0	+1	+1	+1	4	1	ใช้ได้
1.10	0	+1	+1	+1	+1	4	1	ใช้ได้
1.11	0	+1	+1	+1	+1	4	1	ใช้ได้
IOC ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ							0.95	ใช้ได้
2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ								
2.1	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
2.2	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
2.3	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
2.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2.9	+1	0	+1	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
2.10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
IOC ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ							0.90	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					คะแนนรวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ								
3.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.3	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
3.4	0	0	+1	+1	+1	3	0.60	ใช้ได้
3.5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ								
3.6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.7	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
3.8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3.10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
IOC ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ							0.92	ใช้ได้
4. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน								
4.1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.5	+1	0	+1	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
4.6	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
4.7	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
4.8	0	+1	+1	+1	0	3	0.60	ใช้ได้
4.9	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
4.10	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
4.11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4.12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
IOC ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน							0.87	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ					คะแนน รวม	IOC	สรุป
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5			
5. แบบสอบถามแบบปลายเปิด								
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1	ใช้ได้
IOC แบบสอบถามแบบปลายเปิด							1	ใช้ได้

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ

.....

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครู ใน โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ
2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

5 หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4 หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติมาก
3 หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติปานกลาง
2 หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อย
1 หมายถึง	มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

3. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบ โดยแต่ละข้อทำเครื่องหมาย (✓) เพียงแห่งเดียวที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม
4. แบบสอบถามนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อโรงเรียนของตนเองซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้ประเมินขอรับรองว่า ผลการตอบแบบสอบถามไม่มีผลต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนต่อไป ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นายปรัชญา เจริญชีพ

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของตัวเอง

1. เพศ 1) ชาย
 2) หญิง

2. อายุ 1) 21 – 30ปี
 2) 31 – 40ปี
 3) 41 – 50ปี
 4) 51 – 60ปี

3. อายุราชการ 1) ต่ำกว่า 10 ปี
 2) 10 – 20 ปี
 3) มากกว่า 20 ปี

4. วุฒิทางการศึกษา 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
 2) ปริญญาตรี
 3) สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับประสิทธิผล				
	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ					
1.1 มีการจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร					
1.2 นักเรียนมีการเรียนธรรมศึกษา / สอภธรรมศึกษา					
1.3 มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์แปล หน้าเสาธง					
1.4 นักเรียนทุกคนมีสมุดบันทึกความดี					
1.5 นักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียน ช่วงเช้า-บ่าย					
1.6 มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา					
1.7 มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน					
1.8 มีการจัดนิทรรศการประกวดทักษะความรู้ทาง พระพุทธศาสนา					
1.9 มีกิจกรรมรักษาศีล 5 สำหรับนักเรียน					
1.10 มีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียน					
1.11 มีกิจกรรมฟังพระธรรมเทศนาในโรงเรียนจาก พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ					
2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ					
2.1 มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน					
2.2 มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน					
2.3 การจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความ สงบ ร่มรื่น					
2.4 มีป้ายคติธรรมคำสอน, พุทธศาสนสุภาษิตติดตาม ต้นไม้ หรือตามอาคาร สถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน					

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับประสิทธิผล				
	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
2.5 อาคารสถานที่ที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ปลอดภัย					
2.6 มีห้องพระพุทธศาสนา หรือลานธรรมในโรงเรียน					
2.7 ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน					
2.8 มีห้อง หรือสถานที่ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ					
2.9 มีห้องสมุดพระพุทธศาสนา					
2.10 ครูและนักเรียนมีความสำรวมกาย วาจา ใจ					
3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ					
3.1 มีการจัดห้องสมุดและสื่อธรรมะต่างๆ ให้ครูยืม					
3.2 ให้การยกย่อง ชมเชย แก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี					
3.3 ครูทุกคนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าสอน ช่วงเช้า-บ่าย					
3.4 ครูสอบได้ธรรมะศึกษาคีเป็นอย่างน้อย					
3.5 มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาส วันสำคัญทางศาสนา					
3.6 มีการจัดศึกษาคุณงานสำหรับครูในพุทธสถานหรือ โรงเรียนวิถีพุทธ					
3.7 มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู					
3.8 มีการส่งเสริมให้ครูถือศีล 5					
3.9 ครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการ ทำความดี					
3.10 ครูเป็นผู้มีวาจาดี ให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์					
4. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน					
4.1 โรงเรียนและชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน					

ประสิทธิผลของการบริหารจัดการ ตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับประสิทธิผล				
	1 น้อย ที่สุด	2 น้อย	3 ปาน กลาง	4 มาก	5 มาก ที่สุด
ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
4.2 ครูและนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆ ของวัด และชุมชน					
4.3 เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอ ข้อคิดเห็นในภารกิจต่างๆ ของโรงเรียน					
4.4 มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยโรงเรียนในการ จัดการเรียนรู้					
4.5 มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆ แก่ ผู้ปกครอง และชุมชน					
4.6 มีการร่วมมือกับวัดในชุมชน จัดการเรียนธรรมศึกษา					
4.7 โรงเรียนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยมีชุมชนเป็น แหล่งเรียนรู้					
4.8 จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชน					
4.9 โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน					
4.10 มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของโรงเรียน แก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และชุมชน					
4.11 ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้ทำความดีและเป็น แบบอย่างที่ดีในชุมชน					
4.12 โรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชน					

ภาคผนวก จ
แบบตอบรับและบทความวิจัย

ที่ ศธ.๐๕๔๙.๐๕/๔๗๒

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาและตอบรับบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

เรียน นายปรัชญา เจริญชีพ

ตามที่ท่านได้ส่งบทความ เรื่อง ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร
วิทยาการจัดการปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการวารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ได้พิจารณาผลงานของท่านเรียบร้อยแล้ว และจะตีพิมพ์บทความของท่านเพื่อเผยแพร่ในวารสารวิทยาการ
จัดการปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐) ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนิดา ภูแดง)
คณบดีคณะวิทยาการจัดการ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะวิทยาการจัดการ

โทร. ๐ ๓๖๔๒ ๗๔๘๕-๙๓ ต่อ ๑๖๖๒๓

โทรสาร. ๐ ๓๖๔๒ ๑๔๔๘

Email : journal.mstru@gmail.com

**ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ
ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี**

**EFFECTIVENESS OF THE BUDDHIST WAY OF LIFE SCHOOL
MANAGEMENT
OF SATRIWITTHAYA 2 SCHOOL UNDER THE ROYAL PATRONAGE
OF HRH THE PRINCESS ROYAL MOTHER**

นายปรัชญา เจริญชีพ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 501 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ตามความคิดเห็นของครูอยู่ในระดับมากที่สุดโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ แลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทั้งโดยรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดลักษณะ

ทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ และด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, การบริหารจัดการ, โรงเรียนวิถิพุทธ

Abstract

The purpose of this research were to study and compare four aspects of student's opinions toward effectiveness of administration by Buddhist Way of life School, in Satriwitthaya 2 School under the royal patronage of Her Royal Highness The Princess Mother. The participants of this study were 501 teachers and students of Satriwitthaya 2 School under the royal patronage of Her Royal Highness The Princess Mother in Semester 2 of academic year 2558. Tool used in data Collection was the questionnaires with 5-likert scales. The statistics were analyzed by using percentage, mean, Standard Deviation and t-test Independent sample.

The research found out that

1. According to teachers' opinions, the effectiveness of administration by Buddhist Way of Life School rank high in overall and for each aspect. The aspect of the management of physical characteristics of the Buddhist Way of Life School has the highest mean, followed by the aspect of the relationship between the Buddhist Way of Life School and its community and the aspect of activities of the Buddhist Way of Life School, respectively. The lowest mean was in the aspect of teachers' development and the characteristics of teachers in the Buddhist Way of Life School as respectively. The students rank their opinions average in overall and for each aspect in the aspect of the relationship between the Buddhist way of life school and its community, they give the highest mean, followed by the management of physical characteristics of the Buddhist Way of Life School and the aspect of activities of the Buddhist Way of Life School, respectively. The

lowest mean was in the aspect of teachers' development and the characteristics of teachers in the Buddhist Way of Life School, as respectively.

2. The results after compared the opinions of both teachers and the students toward the effectiveness of administration by Buddhist Way of Life School reveal that the teachers and the students share similar beliefs in the aspects of activities of the Buddhist Way of Life School, physical characteristics of the Buddhist Way of Life School, and teachers' development and the characteristics of teachers in the Buddhist Way of Life School. However, for the differences in the aspect of the relationship between the Buddhist Way of Life School and the community, the opinions of the teachers and the students were statistically significant difference ($p = 0.05$).

Keywords : effectiveness, management, the Buddhist Way of Life School

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการพัฒนาในทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสังคมระดับชาติ รวมไปถึงระดับ นานาชาติ โดยมีองค์ประกอบด้านการศึกษาคือหัวใจสำคัญในกระบวนการพัฒนาศักยภาพ ของมนุษย์ เนื่องจากการศึกษาคือรากฐานของการดำเนินชีวิตในทุกช่วงวัย มนุษย์แต่ละคนจึงจำเป็นต้องมีพัฒนาการด้านการศึกษาเพื่อเสริมสร้างกระบวนการการพัฒนาทางสังคม (สุเมธ บุญมະยา, 2556, อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.289) ภาพรวมของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งจากประเทศในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และประเทศมหาอำนาจของโลก ยังคงเป็นไปเพื่อสร้างกลไกความได้เปรียบในการแข่งขันทรัพยากร เป็นการนำความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองที่แข็งแกร่งในการปกป้องทรัพยากรของกลุ่มตน จึงเป็นการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาคนให้มีปัญญาสามารถนำพาตนเองและสังคมประเทศชาติไปสู่ความสำเร็จ แต่ก็มีใช้หนทางของการสร้างสังคมอุดมปัญญาที่สามารถแบ่งปันทรัพยากรร่วมกันด้วยสันติ โดยอาศัยองค์ความรู้เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในมิติของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และมุ่งเน้นคุณค่าของความเป็นมนุษย์แบบองค์รวมได้อย่างแท้จริง (พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธรรม (ชยทศโต), 2556, อ้างถึงใน 2556, อ้างถึงใน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556, น.106)

โรงเรียนวิถิพุทธเป็นหนึ่งในโรงเรียนที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาในปัจจุบัน พัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นโรงเรียนที่มีแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสังคมไทย มีลักษณะสำคัญคือ เป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดย

มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถกิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น คือ ใช้ปัญญา และสร้างประโยชน์แท้จริงของชีวิต การดำเนินการของสถานศึกษายังแสดงให้เห็นถึงการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม (ปรโตโมหะ) ให้นักเรียนรู้สึกได้ถึงความเป็นกัลยาณมิตร เอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยการซึมซับวัฒนธรรม แสวงปัญญา ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจะจัดผ่านระบบไตรสิกขาที่มีการบูรณาการในระบบการเรียนการสอน ทั้งศีล หรือพฤติกรรมในการปฏิบัติตนที่ดำรงชีวิตทั้งต่อตนเองและสังคม **สมาธิ** หรือด้านการพัฒนาจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง สงบเยือกเย็น และ **ปัญญา** ที่มีความรู้ที่ถูกต้องตามความเป็นจริงมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่แบบคยา (โยนิโสมนสิการ) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.8)

ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นไปทางด้านวิชาการ โดยมีการวัดผลความสำเร็จจากจำนวนนักเรียนที่สามารถสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ หรือรางวัลที่ได้จากการประกวดแข่งขันต่างๆ ซึ่งเป็นการวัดจากนักเรียนที่มีความสามารถด้านวิชาการเพียงบางส่วน ยังมีนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนที่ยังประสบปัญหา ต้องการการพัฒนาในด้านต่างๆอีกหลายด้าน โดยเฉพาะด้านพฤติกรรม คุณลักษณะที่ดีของนักเรียน มารยาท เอื้อเพื่อพ่อแม่ การมีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ก็เป็นอีกโรงเรียนหนึ่งที่ประสบกับปัญหานี้ เห็นได้จากมีนักเรียนบางส่วนที่มีการแต่งกายไม่เรียบร้อย มีปัญหาเรื่องความก้าวร้าว ขาดสัมมาคารวะ และมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่ผ่านเกณฑ์การวัดลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาจากการจัดการเรียนการสอนที่ยังมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในวิชาเรียนที่น้อยอยู่ ไม่มีความชัดเจน เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ทางโรงเรียนจึงมีนโยบายที่จะปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อเพิ่มความเฉลียวฉลาดทางด้านอารมณ์ของผู้เรียน และแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียน พัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมให้มากขึ้น ประกอบกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 2 ได้มีการจัดประชุมสัมมนาในวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ.2558 ณ โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่วมเกล้า โดยมีวัตถุประสงค์การประชุมเพื่อหารือถึงเรื่องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนในสังกัด และได้มองเห็นถึงคุณค่าความสำคัญของโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ที่จะสามารถยกระดับคุณภาพจิตใจของผู้เรียน พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ได้ ซึ่งโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ได้ให้ความสนใจ และสมัครเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธด้วย เพื่อแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ของนักเรียน และยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ให้ผู้ที่จบการศึกษาออกไปจากโรงเรียน เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมและสติปัญญา ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความ

สนใจที่จะศึกษาถึงประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธนั้นว่ามีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด เพื่อให้บุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครู และ นักเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ใน 4 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครู โรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการถือคุณสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 กลุ่มตัวอย่างคือครูจำนวน 144 คน และนักเรียน จำนวน 357 คน รวม 501 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, p.57) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แล้วสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ 0.94

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย วิเคราะห์ประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้ (กนกทิพย์ พัฒนาพิวพันธ์, 2543, น.54) ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด และเปรียบเทียบประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ตามความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียน วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t – test แบบ Independent Sample) การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและรับคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามตอบกลับมา 501 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ครูผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 144 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นเพศหญิงจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 เป็นเพศชาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน อายุราชการต่ำกว่า 10 ปี มากที่สุดจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 69.40 รองลงมาอายุราชการมากกว่า 20 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 และอายุราชการ 10-20 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 และวุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุดจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 70.10 และวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 ส่วนนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 357 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เป็นเพศหญิงจำนวน 222 คนคิดเป็นร้อยละ 62.20 เป็นเพศชายจำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 37.80 เรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมากที่สุดจำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 50.10 และเรียนอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 49.90

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ พบว่า ครู มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลด้านการจัดลักษณะทางกายภาพ

โรงเรียนวิถีพุทธมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการเกี่ยวกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ และด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลด้านการเกี่ยวกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ และ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดของผลการศึกษาในแต่ละด้านดังนี้

1. **ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ** พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่าการมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากรองลงมาคือ มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์แปลหน้าเสาธง อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือมีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. **ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ** พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีห้องสมุดพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีการจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความ สงบ ร่มรื่นและมีห้องพระพุทธศาสนา หรือลานธรรมในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. **ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ** พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า ครูเป็นผู้มีวาจาดี ให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการทำความดี อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ส่วนนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า การให้การยกย่อง ชมเชย แก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ มีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาสวันสำคัญทางศาสนาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครู อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

4. ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นในภารกิจต่าง ๆ ของโรงเรียนและมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และชุมชน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆ แก่ผู้ปกครอง และชุมชน อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับส่วนนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามรายชื่อ พบว่า โรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน อยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธและด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธครูและนักเรียนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันมีรายละเอียดของผลการเปรียบเทียบในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่าครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ ในข้อที่ว่า การมีการจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร นักเรียนมีการเรียนธรรมศึกษาและสอภธรรมศึกษา มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ

ทางพุทธศาสนา และการมีกิจกรรมทำบุญตักบาตรในโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อที่ว่า มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา สวดมนต์แปลหน้าเสาธง นักเรียนทุกคนมีสมุดบันทึกความดี นักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียนช่วงเช้า – บ่าย มีการเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียน มีการจัดนิทรรศการประกวดทักษะความรู้ทางพระพุทธศาสนา มีกิจกรรมรักษาศีล5สำหรับนักเรียน มีกิจกรรมฟังพระธรรมเทศนาในโรงเรียนจาก พระสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ นั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถิพุทธ ในข้อที่ว่า มีพระพุทธรูปประจำโรงเรียน มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียน การจัดบรรยากาศในโรงเรียนมีความสงบร่มรื่น อาคารสถานที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดปลอดภัย ไม่มีสิ่งเสพติด เหล้า บุหรี่ ในโรงเรียน และ ครูและนักเรียนมีความสำรวมกาย วาจา ใจนั้น มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้อที่ว่า มีป้ายคติธรรมคำสอนพุทธศาสนาสุภาษิตติดตามต้นไม้หรือตามอาคารสถานที่ต่างๆในโรงเรียน มีห้องพระพุทธศาสนา หรือลานธรรมในโรงเรียน มีห้องหรือสถานที่ปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ และมีห้องสมุดพระพุทธศาสนานั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครู โรงเรียนวิถิพุทธ ในข้อที่ว่า ให้การยกย่องชมเชย แก่ครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี ครูสอบได้ธรรมะศึกษาตรีเป็นอย่างน้อยมีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้กับครูในโอกาส วันสำคัญทางศาสนามีการส่งเสริมให้ครู ถือนิสิต 5 ครูเป็นผู้นำและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการ ทำความดี ครูเป็นผู้มีวาจาดีให้ความเป็นมิตรแก่ศิษย์นั้น ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในข้อที่ว่า มีการจัดห้องสมุดและสื่อธรรมะต่างๆให้ครูยืม ครูทุกคนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าสอนช่วงเช้า – บ่าย มีการจัดศึกษาดูงานสำหรับครูในพุทธสถานหรือโรงเรียนวิถิพุทธ มีห้องนั่งสมาธิสำหรับครูนั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน พบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน ในข้อที่ว่า โรงเรียนและชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ครูและนักเรียนเข้าร่วม

กิจกรรมสำคัญต่างๆของวัดและชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมเสนอข้อคิดเห็นในภารกิจต่างๆของโรงเรียน จัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองศิษย์เก่า และชุมชนนั้น ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในข้อที่ว่า มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ มีการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆแก่ผู้ปกครอง และชุมชนมีการร่วมมือกับวัดในชุมชนจัดการเรียนธรรมศึกษา โรงเรียนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ ยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้กระทำความดีและเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน โรงเรียนจัดกิจกรรมจิตอาสาเพื่อพัฒนาชุมชนนั้น มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ พบว่าครูมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนนักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางดังนั้นผู้วิจัยจึงอภิปรายผลการวิจัยแยกเป็นรายด้านดังนี้

1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีกิจกรรมที่หลากหลาย และได้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง มีการปรับปรุงพัฒนาวิธีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจึงเป็นผลทำให้ระดับความพึงพอใจของครูด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุคำ สุยา (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพการปฏิบัติงานการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร บำรุงผล (2549) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ระดับของการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าครูมีการบูรณาการกิจกรรมบางส่วนเข้าไปในวิชาเรียนหรือการดำเนินกิจกรรมยังไม่เป็นที่ชัดเจนจึงทำให้นักเรียนเห็นการดำเนินกิจกรรมไม่เด่นชัด

2. **ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ** พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้ เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม มีการปรับปรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่อย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นผลทำให้ระดับความพึงพอใจของครู ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร ผาตลอด (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินการตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีระดับการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัล เพชรดี (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามโครงการวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่า การดำเนินงานตามโครงการ โรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในการจัดลักษณะทางกายภาพบางข้อ นักเรียนไม่ได้มีความสนใจจะค้นคว้าอย่างจริงจังเช่นการมีห้องสมุด พระพุทธศาสนามีห้องนั่งสมาธิ เป็นต้น

3. **ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ** พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์ฯ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการอบรมครูเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นโรงเรียนวิถีพุทธต่อเนื่อง และครูมีการหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นผลทำให้ระดับความคิดเห็นของครู ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระประวิทย์ สมสนุก และคณะ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวิถีพุทธในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า การบริหารอยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุคำ สุยา (2552) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนวิถีพุทธในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพการปฏิบัติงานการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒

ในพระราชบัญญัติฯ ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครู โรงเรียนวิถิปุทธ พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนอาจจะไม่ทราบถึงกิจกรรมที่ครูมีการจัดอบรมวิถิปุทธ หรือครูบางคนอาจจะไม่ได้ปฏิบัติตนหรือแสดงออกกับนักเรียน ตามคุณลักษณะของครูโรงเรียนวิถิปุทธ

4. ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชบัญญัติฯ ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนมีการประสานสัมพันธ์อันดีกับชุมชน สมาคมผู้ปกครองมีการจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสานสัมพันธ์ต่างๆ จึงเป็นผลทำให้ระดับความคิดเห็นของครูด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร ผาตลอด (2553) ได้ทำวิจัยเรื่องการดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบว่า โรงเรียนวิถิปุทธในอำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนม มีระดับการดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมพร บำรุงผล (2549) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารโรงเรียนวิถิปุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ระดับของการบริหารโรงเรียนวิถิปุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชบัญญัติฯ ด้านการเกื้อกูลสัมพันธ์โรงเรียนวิถิปุทธและชุมชน พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในกิจกรรมเกื้อกูลสัมพันธ์บางกิจกรรม ไม่ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น เช่น กิจกรรมแข่งกีฬาระหว่างครูและผู้ปกครอง การจัดโรงเรียนเป็นสถานที่สอบของการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของการบริหารจัดการตามแนวโรงเรียนวิถิปุทธ ของโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชบัญญัติฯ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอเพื่อการปฏิบัติ

1. ด้านกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนวิถิปุทธ พบว่า การเปิดเพลงธรรมะทางเสียงตามสายของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โรงเรียนจึงควรส่งเสริมให้นักเรียนมีการบริหารจัดการ เจริญปัญญา ก่อนเข้าเรียนช่วงเช้า – บ่าย และควรมีการจัดกิจกรรมรักษาศีล 5 สำหรับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. ด้านการจัดลักษณะทางกายภาพโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า การมีห้องสมุดพระพุทธศาสนา และมีพระพุทธรูปประจำห้องเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โรงเรียนจึงควรส่งเสริมปรับปรุงจัดให้มีห้องสมุด และเพิ่มเติมหนังสือเกี่ยวกับพุทธศาสนาให้เพียงพอแก่นักเรียน จัดให้มีพระพุทธรูปประจำห้องเรียนครบทุกห้องและควรพัฒนาให้มีห้องหรือสถานที่ปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิในโรงเรียนอย่างเป็นทางการน่าใช้ปฏิบัติธรรม

3. ด้านการพัฒนาครูและคุณลักษณะครูโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ห้องนั่งสมาธิสำหรับครูมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โรงเรียนจึงควรปรับปรุงห้องพักครูให้สามารถนั่งสมาธิได้ และจัดให้ครูทุกคนมีกิจกรรมการบริหารจิตเจริญปัญญา ก่อนเข้าสอนทั้งช่วงเช้า – บ่าย

4. ด้านการถือกุศลสัมพันธ์โรงเรียนวิถีพุทธและชุมชน พบว่า การจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆ แก่ผู้ปกครองและชุมชน และโรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โรงเรียนจึงควรเพิ่มการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาโดยมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ เพิ่มการจัดอบรมอาชีพหรือวิทยากรต่างๆ แก่ผู้ปกครองและชุมชน โดยอาจใช้ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดให้ความรู้กันเอง และจัดตารางกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนให้มีความชัดเจนและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบก่อนไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่องการประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อจะได้ทราบถึงผลผลิตและผลลัพธ์ที่ได้ของทุกโรงเรียนที่จัดทำโครงการนี้

2. ควรทำวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองต่อผลสัมฤทธิ์ของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงโครงการให้ตรงกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครองต่อไป

บรรณานุกรม

กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์. (2543). สถิติอ้างอิงเพื่อการวิจัยทางการศึกษา. เชียงใหม่ :

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อู่สา
การพิมพ์.

- เกรียงไกร ผาลอด. (2554). การดำเนินการตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครพนม.
- จรัส เพชรดี. (2549). การดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามพรเขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระประวิทย์ สมสนุก และคณะ. (2549). การศึกษาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระสุคำ สุยา. (2553). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนในอำเภอบ้านฝางจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2556). การศึกษากับการเป็นพลเมืองโลก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- อัมพร บำรุงผล. (2549). การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายปรัชญา เจริญชีพ
วัน เดือน ปีเกิด	2 มกราคม 2526
สถานที่เกิด	ตำบลหนองตุม อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2538 หลักสูตรประถมศึกษา โรงเรียนบ้านแดงสว่าง ตำบลหนองตุม อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.2544 หลักสูตรมัธยมศึกษา โรงเรียนภูเขียว ตำบลฝักบัว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พ.ศ.2548 หลักสูตรการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต (ดนตรีสากล) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม พ.ศ.2560 หลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2556 ครูโรงเรียนสารสาสน์วิเทศ ราชพฤกษ์ พ.ศ.2557 ครูโรงเรียนอัสสัมชัญ ธนบุรี พ.ศ.2558 ครูผู้ช่วย โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	ครู คศ.1